

๑๙๕๕

ห้องขจร

อ

332.4

๕152ก

ร.6

332 4
8 152 7
5.6

ด 4

นิทานแห่งพระเชลไทย

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์

ป.จ., ม.ป.ช., ม.ว.ม.

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท ๕๑ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

โทร. ๒๑๒๒๗๖, ๒๑๒๕๐๓

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส

วันพุธที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

คำนำ

หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ เป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย คนที่ 4
ดำรงตำแหน่งระหว่างวันที่ 4 สิงหาคม 2492 ถึง 29 กุมภาพันธ์ 2495

ในช่วงเวลาที่หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย กล่าวได้ว่าเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างสงครามกับสันติภาพ ภาระของธนาคารแห่งประเทศไทยจึงมีทั้งการระดมเงินกู้ยืมเพื่อช่วยเหลือประเทศที่กำลังประสบปัญหาทางการเงินอันเนื่องมาจากสงคราม การปรับนโยบายเศรษฐกิจการเงินให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในและภายนอกประเทศ และการวางแผนทางการเงินและการคลังเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ

หลังจากที่หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ได้เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าการเพียงเดือนเศษ ได้เกิดปัญหาทางการเงินระหว่างประเทศที่สำคัญขึ้น คือเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2492 อังกฤษได้ประกาศลดค่าเงินปอนด์สเตอร์ลิง จากทองคำบริสทอล 3.58134 กรัมต่อหนึ่งปอนด์ ซึ่งเทียบเท่า 4.03 ดอลลาร์สหรัฐ เป็นทองคำบริสทอล 2.48828 กรัมต่อหนึ่งปอนด์ ซึ่งเทียบเท่า 2.80 ดอลลาร์ เป็นเหตุให้ประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะในเขตสเตอร์ลิงลดค่าเงินของตนตามด้วย ในขณะนั้นประเทศไทยใช้เงินปอนด์สเตอร์ลิงในการค้าต่างประเทศมากกว่าสกุลอื่น และขายสินค้าหลายชนิดแข่งกับประเทศที่อยู่ในเขตสเตอร์ลิง รัฐบาลจึงเห็นควรลดค่าเงินบาทลงตามปอนด์สเตอร์ลิง เมื่อวันที่ 26 กันยายน สกเดียวกัน

ปัญหาเศรษฐกิจการเงินที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น คือปัญหาการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ และปัญหาเงินเฟ้อ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถจัดสรรเงินตราต่างประเทศที่มีอยู่เป็นจำนวนจำกัดไปในทางที่จะเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมมากที่สุด และทำอย่างไรจึงจะหาเงินมาให้รัฐบาลใช้จ่ายเพื่อการบูรณะประเทศโดยไม่ทำให้ภาวะเงินเฟ้อทวีความรุนแรงขึ้นอีก การจัดระบบการแลกเปลี่ยนเงินได้เป็นกฎเกณฑ์สำคัญทั้งทางด้านการเงินต่างประเทศ และการควบคุมสถานการณ์การเงินภายในประเทศในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมาโดยตลอด

นอกจากการจัดระบบการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ยังได้มีการนำเอาวิธีการพิเศษสำหรับการค้ากับประเทศญี่ปุ่นที่เรียกว่า สัญญาการค้าและการชำระเงินแบบทวิภาคี (Bilateral Trade and Payments Agreement) มาใช้อีกด้วย สัญญาลักษณะเช่นว่านี้ ได้ถือปฏิบัติกันแพร่หลายในระยะหลังสงคราม เนื่องจากให้ประโยชน์สำคัญในทางช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศได้ส่วนหนึ่ง และเป็นวิฆาตลาตสำหรับสินค้าที่ตกลงแลกเปลี่ยนกันได้อย่างค่อนข้างแน่นอน

ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลก เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2492 และธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับมอบหมายให้เป็นองค์การตัวแทนติดต่อกับสถาบันการเงินระหว่างประเทศทั้งสอง หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ เป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการกู้เงินจากธนาคารโลกเพื่อการชลประทาน การทำเรือแห่งประเทศไทย และการรถไฟแห่งประเทศไทย นับเป็นการกู้เงินจากธนาคารโลกครั้งแรก

ในโอกาสที่ได้มีการพระราชทานเพลิงศพหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ คณะกรรมการธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นเป็นการสมควรที่จะจัดพิมพ์หนังสือเป็นอนุสรณ์ และได้พิจารณาเห็นว่าเรื่องที่เหมาะสมที่จะนำลงในหนังสืออนุสรณ์ น่าจะได้แก่เรื่องเกี่ยวกับระบบการเงินระหว่างประเทศ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ภาค คือภาคแรกเรื่องการจัดระบบการแลกเปลี่ยนเงินในระยะหลังสงคราม ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีคุณค่าในแง่ประวัติการเงินของประเทศไทย และภาคที่สองเรื่อง การปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งกำลังเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางกันอยู่ในปัจจุบัน.

1956 ๕๓๓๓

ประธานกรรมการ
ธนาคารแห่งประเทศไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย
17 ธันวาคม 2518

ประวัติ

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ ป.จ., ม.ป.ช., ม.ว.ม.

ชาติวงศ์ตระกูล

หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ (หลวงเดชสหกรณ์) เป็นบุตรชายคนที่ 3 ของ พลเอก เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์ สท้าน กลาง สนิทวงศ์) กับท่านผู้หญิงวงษาอนุประพัทธ์ (ดาด สิงหเสนี) ในสายเจ้าพระยามุขมนตรี (เกด สิงหเสนี) เกิดที่วังพระวรวัธเชอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ตำบลบ่อมปราบศัตรูพ่าย อำเภอบ่อมปราบศัตรูพ่าย เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2441 ขณะที่ท่านบิดามียศและบรรดาศักดิ์เป็นพันตรี หม่อมชาติเดชอุดม (หม่อมราชชินกุล) มีพี่น้องทั้งหมด คือ

1. หม่อมหลวงหญิง ชื่น สนิทวงศ์ (ถึงแก่กรรม)
2. หลวงจรัญสนิทวงศ์ (หม่อมหลวงจรัญ สนิทวงศ์ ถึงแก่กรรม)
3. หลวงจรัญสนิทวงศ์ (หม่อมหลวงจรัญ สนิทวงศ์ ถึงแก่กรรม)
4. หม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์
5. หม่อมหลวงหญิง แส กฤดากร
6. หม่อมหลวงสงบ สนิทวงศ์ (ถึงแก่กรรมแต่เยาว์วัย)
7. หม่อมหลวงเกษตร สนิทวงศ์
8. หม่อมหลวงหญิง บัว กิตติยากร
9. พลตรี หม่อมหลวงจินดา สนิทวงศ์
10. หม่อมหลวงทัยเกษม สนิทวงศ์
11. หม่อมหลวงหญิง มณีรัตน์ บุณนาค
12. หม่อมหลวงกมล สนิทวงศ์
13. หม่อมหลวงหญิง สารภี มิ่งเมือง

การศึกษา

ในประเทศ

ได้เข้าศึกษาชั้นต้นที่โรงเรียนบ้านคุณหญิงหงษ์ ภรรยาพลตรี พระยาสิงหเสนี ศรีสยามเมณฑรสวามิกฤต ผู้สืบทอดเป็นข้า ใน พ.ศ. 2449 ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ เป็นเวลา 5 ปี สอบไล่ได้ชั้น 2 ต่อมาเมื่อทางราชการได้ย้ายโรงเรียนราชวิทยาลัยจากโรงเรียนเด็กไปเปิดใหม่เป็นโรงเรียนกินนอนโดยเฉพาะ (แบบ Public School ของอังกฤษ) สังกัดกระทรวงยุติธรรม ที่ตำบลบางขวาง จังหวัดนนทบุรี เมื่อ พ.ศ. 2454 ท่านบิดาจึงให้หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ พร้อมกับพี่และน้องชายอีก 3 คนเข้าเรียนในโรงเรียนนี้ตั้งแต่เริ่มแรกจนสอบไล่ได้ชั้น 6

ต่างประเทศ

ใน พ.ศ. 2457 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ออกไปศึกษาวิชา ณ ประเทศเยอรมนีด้วยทุนของรัฐบาลพร้อมกับหม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์ ได้ออกเดินทางจากประเทศสยาม เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2457 เพื่อให้ได้รับการฝึกอบรมให้คุ้นเคยกับขนบธรรมเนียมชีวิตในครอบครัวของชาวเยอรมัน และเรียนภาษาเยอรมันและฝรั่งเศส เป็นการเตรียมตัวเข้าโรงเรียนมัธยมของรัฐบาลประเภท Oberrealschule ในชั้น 4 (มีทั้งหมด 9 ชั้น) ให้ทันปีการศึกษา 2458 สถานทูตไทยที่กรุงเบอร์ลินจึงได้จัดให้เข้าอยู่กับครอบครัวของ Prof. A. Schaeffer ที่เมือง Halberstadt ในแคว้น Saxony ในครอบครัวและโรงเรียนมัธยมของรัฐบาลนี้ ได้มีคนไทยคือ นายจรูญและนายประจวบ บุนนาค (บุตรพระยาสุริยานุวัตร) อาศัยและเรียนอยู่ก่อนแล้ว

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้อุบัติขึ้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2457 และประเทศสยามยังมิได้ประกาศสงครามกับประเทศเยอรมนีนั้น การศึกษาของหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์มิได้รับความกระทบกระเทือนแต่ประการใด ได้เข้าเรียนในชั้น 4 ของโรงเรียนมัธยมใน พ.ศ. 2458 ตามที่กำหนดไว้เดิม และได้เรียนจบชั้น 6 เมื่อ พ.ศ. 2460 แต่เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม

พ.ศ. 2460 ประเทศสยามได้ประกาศสงครามกับประเทศเยอรมนี และประเทศออสเตรีย-ฮังการี โดยเข้าเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร รัฐบาลเยอรมันจึงได้จับกุมนักเรียนไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในประเทศเยอรมนีทั้งหมดรวม 9 คน (ยกเว้นนายบุญ ชูเทศะ ซึ่งยังเป็นเด็กมีอายุเพียง 12 หรือ 13 ปี) ไว้เป็นเชลยและเป็นตัวประกัน สำหรับชาวเยอรมันทั้งหมดที่อยู่ในประเทศสยาม และถูกทางรัฐบาลจับกุมคุมขังไว้ ณ ค่ายกักกันในวันที่ประเทศสยามประกาศสงคราม หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ถูกจับกุมที่กรุงเบอร์ลินเมื่อต้นเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2460 พร้อมกับนักเรียนไทยอีก 4 คนคือ นายเต็ม บุณนาค นายตัว ลพานุกรม นายประจวบ บุณนาค และหม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์ และทางราชการทหารได้นำตัวไปฝากขังไว้ในคุกแห่งหนึ่งของกรุงเบอร์ลินเป็นเวลา 15 วัน แล้วจึงย้ายไปคุมขังไว้ที่ค่ายกักกันนายทหารกองหนุนชื่อ Celle-Schloss ที่เมือง Celle ใกล้เมือง Hannover ตั้งแต่กลางเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2460 จนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2461 เมื่อได้ย้ายมาอยู่ค่ายนี้ไม่ต้องทำงานแต่ประการใด และเมื่อได้ทราบว่าคนไทย 3 คนคือ หม่อมหลวงไพจิตร สุทัศน นายกระจำ และนายจรัญ บุณนาค ซึ่งถูกคุมขังอยู่ที่เมือง Holzminden ต้องทำงานหนักตลอดวัน จึงได้ร้องขอให้ย้ายมาขังรวมกันที่ Celle-Schloss และก็ได้ประสบความสำเร็จตามที่ร้องขอนั้น

ต่อมาเมื่อเกิดปฏิวัติขึ้นในประเทศเยอรมนีต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2461 บรรดาเชลยศึกในค่ายกักกันต่างๆ ได้ถูกปลดปล่อยให้กลับบ้านเมืองของตนได้ คณะนักเรียนไทยซึ่งยังมีเหลืออยู่เพียง 7 คน เพราะนายจรัญ บุณนาค ได้ป่วยเป็นวัณโรค และเสียชีวิตระหว่างถูกคุมขัง ต่อมาได้มีนายบุญ ชูเทศะ ได้เข้ามาสมทบอีกจึงเป็น 8 คน ได้เดินทางโดยรถไฟผ่านประเทศเบลเยียมไปกรุงปารีสเพื่อรายงานตัวต่อท่านอัครราชทูตไทย

เมื่อเสร็จสงครามโลกแล้ว นักเรียนไทยคนอื่นๆ ได้เดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านพร้อมกับกองทหารอาสา แต่หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ นั้นท่านบิดาเห็นว่าได้เสียเวลามาแล้วถึง 3 ปี ไม่ควรเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านพร้อมกับกองทหารอาสาสงคราม หากแต่ควรรับศึกษาต่อโดยไม่ชักช้า ทางราชการจึงจัดให้เรียนวิชาสามัญ (ต่อจากโรงเรียนในประเทศเยอรมนี) ที่กรุงเบอร์ลินประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อเดือนตุลาคม 2462 โดยให้อยู่ในความปกครองดูแล

ของท่านอัครราชทูตไทยประจำกรุงปารีส พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุฑาธุศที่ดึกดำบรรพ์ เมื่อได้ใช้เวลาเตรียมตัวประมาณ 18 เดือนแล้ว หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ได้เข้าสอบไล่เข้ามหาวิทยาลัย (Contonal Matriculation) ได้ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2463 ต่อจากนั้นก็ได้อ่านหนังสือและเข้าศึกษา ณ มหาวิทยาลัยกรุงเบอร์ลิน ในวิชาเศรษฐศาสตร์จนจบชั้นดุษฎีบัณฑิต (Doktor rerum Politicarum) ขึ้นเกียรตินิยม (Cum Laude) ในปี พ.ศ. 2468 หลังจากนั้นได้เดินทางไปประเทศอังกฤษเพื่อเรียนภาษาและศึกษาค้นคว้าประวัติเศรษฐศาสตร์ และการค้าระหว่างประเทศไทยกับสหราชอาณาจักรอีกประมาณ 6 เดือน แล้วจึงลงเรือเดินทางกลับประเทศไทยเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2469 ถึงประเทศไทยเมื่อวันที่ 27 มกราคม ศกเดียวกัน และได้รายงานตัวที่กระทรวงพาณิชย์ในวันรุ่งขึ้น

ปริญญาเศรษฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

สภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้มีมติให้ปริญญาเศรษฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แก่หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2518

การเป็นทหารอาสาสงคราม

หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ กับคณะ เมื่อได้รับการปลดปล่อยจากประเทศเยอรมนีและเดินทางโดยรถไฟผ่านประเทศเบลเยียมไปกรุงปารีส รายงานตัวต่อท่านอัครราชทูตไทยตั้งที่ใดก็ตามมาแล้ว ได้มีโอกาสพักพิงประมาณ 2 สัปดาห์ ต่อจากนั้นคณะทั้ง 7 คนได้สมัครเข้ารับราชการเป็นทหารอาสาสงคราม ทั้งนี้เพราะได้ทราบว่าการราชการประเทศสยามกำลังส่งกองทหารบกยกย่นออกจากประเทศฝรั่งเศสเข้าสู่ยุทธบริเวณเพื่อร่วมยึดครองดินแดนประเทศเยอรมนีพร้อมกับกองทัพฝ่ายสัมพันธมิตร จึงมีความจำเป็นต้องใช้ล่ามภาษาเยอรมันและฝรั่งเศสจำนวนหนึ่ง หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ได้เข้าประจำการอยู่ที่กองร้อยย่อยที่ 3 หมู่บ้าน Geinsheim สังกัดกองทหารบกยกย่น อันมีกองบังคับการอยู่ที่เมือง Neustadt ตั้งแต่วันที่ 26 ธันวาคม 2461 ถึงวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2462 อันเป็นวันที่กองทหารอาสาสงครามออกเดินทางจากประเทศฝรั่งเศสกลับประเทศสยาม ในการเป็นทหารอาสาสงครามนี้ เมื่อหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ได้เข้าประจำการเป็นพลทหารได้ครบ 3 เดือนแล้ว (ขึ้นทะเบียน

เลขที่ 1411) หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ได้เลื่อนยศเป็นจ่านายสิบชั่วคราว (ประจำถิ่น) จนถึงวันออกจากราชการทหาร โดยได้รับพระราชทานเหรียญทองช้างเผือกและเหรียญที่ระลึกในงานพระราชสงครามยุโรป และต่อมาได้รับพระราชทานเหรียญชัยเป็นบำเหน็จความชอบ

การอุปสมบท

เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงผนวชเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2499 หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ พร้อมกับ ม.จ. วิมาทิตย์ ระเบิดพัฒน์ ม.จ. วิจิตรพันธ์ บุคล นายสุรเทิน บุณนาค และ ร.อ. ประถม บุรณศิริ ได้โดยเสด็จพระราชกุศลเป็นนาคหลวง อุปสมบท ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีเจ้าคุณพรหมมุนี (ผิน สุวโจ) เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่ออุปสมบทแล้วได้มาจำพรรษา ณ วัดบวรนิเวศวิหาร และลาสิกขาบท เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499

การสมรส

หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ได้ทำการสมรสกับท่านผู้หญิงประยงค์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ท.จ.ว. บุตรีพระยาอุเทนเทพโกสินทร์ (ประสาน บุรณศิริ) กับคุณหญิงเยอน อุเทนเทพโกสินทร์ (เยอน สโรบล) เมื่อ พ.ศ. 2471 มีธิดาและบุตรรวม 4 คน คือ

1. คุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
2. นายพิสิษฐ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา สมรสกับคุณหญิงกัณฑ์ (สุจิตกุล) สนิทวงศ์ ณ อยุธยา มีธิดาชื่อ ด.ญ. อังศุมาลิ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
3. นายมนูเสรี สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (ถึงแก่กรรม) สมรสกับ นางคำพลอย (ทวีสิน) สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
4. นายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา สมรสกับคุณหญิงจามรี (เสนีนวงศ์ ณ อยุธยา) สนิทวงศ์ ณ อยุธยา มีธิดาชื่อ ด.ญ. จาลิน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

การรับราชการ

28	มกราคม	2469	นายเวร กรมบัญชีการ กระทรวงพาณิชย์
1	เมษายน	2472	สารวัตรสหกรณ์
16	สิงหาคม	2475	อธิบดีกรมสหกรณ์และนายทะเบียนสหกรณ์ กระทรวงเกษตรพาณิชย์การ
21	ธันวาคม	2477	ปลัดทบวงเกษตรราชการ
1	เมษายน	2478	ปลัดกระทรวงเกษตรราชการ
1	กันยายน	2481	รักษาการตำแหน่งอธิบดีกรมที่ดินและโลหกิจ
6	กุมภาพันธ์	2485	ปลัดกระทรวงเศรษฐกิจ
8	สิงหาคม	2485	รักษาการในตำแหน่งปลัดกระทรวงพาณิชย์

ราชการการเมือง

เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนชาวไทย ต่อมาในวันรุ่งขึ้นได้มีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการราษฎร (คณะรัฐมนตรี) ขึ้นบริหารประเทศเป็นคณะที่ 1 หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ได้รับเชิญให้เป็นกรรมการราษฎร (รัฐมนตรี) ด้วยผู้หนึ่ง (ระหว่างวันที่ 28 มิถุนายน ถึงวันที่ 10 ธันวาคม 2475) ทั้งที่มิได้ร่วมอยู่ในคณะราษฎรที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 แต่ประการใด

10	ธันวาคม	2475	รัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีคณะที่ 2
16	ธันวาคม	2481	รัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีคณะที่ 9 และในระยะหลังประมาณปีเศษได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรราชการ
7	มีนาคม	2485	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ ในคณะรัฐมนตรีคณะที่ 10

- 1 สิงหาคม 2487 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในคณะรัฐมนตรีคณะที่ 11
 10 พฤศจิกายน 2490 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในคณะรัฐมนตรีคณะที่ 20
 21 กุมภาพันธ์ 2491 รัฐมนตรีว่าการราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ในคณะรัฐมนตรี
 คณะที่ 21

ราชการองมนตรี

- 24 เมษายน 2490 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นองมนตรี
 24 กุมภาพันธ์ 2518 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นประธานองมนตรี
 และดำรงตำแหน่งจนถึงอสัญกรรม

ราชการอื่นๆ

1. ผู้อำนวยการ

พ.ศ. 2488

ผู้อำนวยการองค์การข้าว

พ.ศ. 2498

ผู้อำนวยการองค์การอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

2. งานธนาคาร

พ.ศ. 2490

ผู้จัดการธนาคารเพื่อการสหกรณ์

พ.ศ. 2492

ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

3. ประธานกรรมการ

พ.ศ. 2496

ประธานคณะกรรมการดำเนินการทำผังเศรษฐกิจของประเทศ

พ.ศ. 2496

ประธานคณะกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับ
 ต่างประเทศ (ก.ศ.ว.)

พ.ศ. 2499

ประธานคณะกรรมการร่วมมือกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของ
 ธนาคารโลก (ก.ส.ธ.) และเป็นประธานคณะกรรมการบริหาร
 ก.ส.ธ. ด้วย

20 ตุลาคม 2501

ประธานที่ปรึกษาหัวหน้าคณะปฏิวัติทางด้านเศรษฐกิจ

พ.ศ. 2502

ประธานกรรมการบริหาร สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

- 7 กันยายน 2503 ประธานกรรมการบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
พ.ศ. 2504 ประธานคณะกรรมการวางแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. กรรมการ

- 7 กรกฎาคม 2491 กรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) สองสมัย
พ.ศ. 2493 กรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ

5. ที่ปรึกษา

- พ.ศ. 2510 ที่ปรึกษาพิเศษของคณะกรรมการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ราชการพิเศษเกี่ยวกับต่างประเทศ

ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย รัฐบาลได้แต่งตั้งให้เป็นรองหัวหน้าคณะผู้แทนไทย (พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครเชษฐาธิพันธุ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ในขณะนั้น ทรงเป็นหัวหน้าคณะ) เดินทางไปเจรจาขอกู้เงินจากธนาคารโลกในวงเงิน 25 ล้านดอลลาร์อเมริกัน ซึ่งเป็นการขอกู้เงินจากธนาคารโลกเป็นครั้งแรกของประเทศไทย เพื่อนำมาดำเนินงานด้านชลประทาน ได้แก่ การสร้างเขื่อนเจ้าพระยาและคลองส่งน้ำ ด้านพัฒนากิจการรถไฟ ได้แก่ ขี้อุปกรณ์และเครื่องมือซ่อมรถจักรและรถโดยสารและเครื่องสัญญาณ และด้านกิจการท่าเรือ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการขุดลอกสันดอน

งานพระราชประสงค์

- พ.ศ. 2508 ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาชนบทไทย — อิสราเอล ที่หุบกะพง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบุรี
- พ.ศ. 2513 ประธานกรรมการบริหาร บริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพ จำกัด ผู้ประสานงานช่วยเหลือชาวเขาของ ต.ช.ด.
- พ.ศ. 2514 ประธานกรรมการบริหาร โครงการจัดสรรที่ดินตามพระราชประสงค์ ที่หนองพลับ ป่าดาม และดอนขุนห้วย

งานสังคม

พ.ศ. 2504	อุปนายกสมาคมวัฒนธรรมไทย — เขอร์มัน
พ.ศ. 2506	นายกสมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย
พ.ศ. 2507	นายกสมาคมวัฒนธรรมไทย — เขอร์มัน
พ.ศ. 2510	นายกสมาคมนักเรียนเก่าเขอร์มัน
พ.ศ. 2512	กรรมการราชวิทยาลัยมูลนิธิเพื่อการศึกษา กรรมการผู้แทนราชวิทยาลัยมูลนิธิเพื่อการศึกษาในกรรมการอำนวยการ ภา.ร. ราชวิทยาลัย อุปนายกสมาคมราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2515	ประธานกรรมการราชวิทยาลัยมูลนิธิเพื่อการศึกษา
พ.ศ. 2517	นายกสมาคมราชวิทยาลัย

งานกุศล

พ.ศ. 2496	กรรมการสภาภาษาไทย
20 มีนาคม 2504	กรรมการที่ปรึกษามูลนิธิหม่อมกุฎราชวิทยาลัย
3 เมษายน 2505	กรรมการบริหารและเหรัญญิก มูลนิธิอันนทมหิตล
21 พฤษภาคม 2513	กรรมการผู้จัดการ มูลนิธิหม่อมกุฎราชวิทยาลัย
18 กันยายน 2513	ผู้จัดการ มูลนิธิหม่อมกุฎราชวิทยาลัย
18 กันยายน 2513	ไวยาวัจกร วัดบวรนิเวศวิหาร
6 ตุลาคม 2513	ประธานกรรมการผู้จัดการ มูลนิธิหม่อมกุฎราชวิทยาลัย

งานแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ

31 มกราคม 2513	วันปิดการแข่งขันกีฬาต่อสู้ป้องกันตัวระหว่าง 5 มหาวิทยาลัยและมอบถ้วยรางวัลแก่นักกีฬาที่ชนะเลิศ และรองชนะเลิศ ณ ยิมเนเซียม 1 กรีฑาสถานแห่งชาติ
23 มกราคม 2514	เนื่องในงานฉายภาพยนตร์การกุศลรอบปฐมทัศน์เรื่อง “จางผยอง” ณ โรงภาพยนตร์เฉลิมไทย

- 10 กรกฎาคม 2514 การแข่งขันบาสเกตบอลชิงชนะเลิศประจำปี 2514 และ
มอบถ้วยพระราชทาน ณ สนามบาสเกตบอลยิมเนเซียม 1
- 7 มีนาคม 2515 การแข่งขันฟุตบอลระดับโลก ระหว่างชุด “ครูเซโร”
บราซิล กับชุด “เดนมาร์ก” ณ สนามศุภชลาศัย ฯ
- 28 พฤศจิกายน 2515 การแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยพระราชทานระหว่างประเทศ
“คิงส์คัพ” ครั้งที่ 5 และมอบถ้วยพระราชทานแก่ทีม
ชนะเลิศการแข่งขัน ณ สนามศุภชลาศัย ฯ
- 11 กุมภาพันธ์ 2516 การประกอบพิธีตัดลูกนิมิตอุโบสถวัดผ่องพลอยวิริยาราม
ซอย 105 ถนนสุขุมวิท บางนา พระโขนง
- 17 มีนาคม 2516 การแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยพระราชทาน “ประเภท ก.”
ระหว่าง ชุดสโมสรราชวิถี กับ ชุดสโมสรราช
ประชานุเคราะห์ ณ สนามศุภชลาศัย ฯ
- 18 พฤษภาคม 2516 พิธียกข่อฟ้าอุโบสถหลังใหม่ วัดแคใน ตำบลกร่าง
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
- 6 มกราคม 2517 การแข่งม้าไทยลูกผสมในประเทศ ชิงถ้วยพระราชทาน
“ดาร์บี” ณ สนามราชตฤณมัยสมาคม
- 1 สิงหาคม 2517 การแข่งขันบาสเกตบอลชิงชนะเลิศ และมอบถ้วยรางวัล
ประจำปี 2517 ณ ยิมเนเซียม 1 กรีฑาสถานแห่งชาติ
- 27 ธันวาคม 2517 ประธานพิธีเปิดการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย
ครั้งที่ 3 ณ สนามศุภชลาศัย ฯ
- 28 กุมภาพันธ์ 2518 การแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยพระราชทาน “ประเภท ก.”
และมอบถ้วยรางวัลแก่ทีมชนะเลิศ ณ สนามศุภชลาศัย ฯ
- 28 มีนาคม 2518 การแข่งขันเทนนิส ประจำปี 2518 และมอบถ้วยรางวัล
แก่ผู้ชนะเลิศและรองชนะเลิศ ณ สนามเทนนิส
ราชกรีฑาสโมสร

งานแทนพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

- 16 เมษายน 2518 การพิธีปลุกเสกและจุดเทียนชัยหล่อพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

รับพระราชทานยศ

เป็นรองอำมาตย์เอก เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2470

รับพระราชทานบรรดาศักดิ์

เป็นหลวงเดชสทกรณ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2471 แต่ต่อมาได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตคืนบรรดาศักดิ์ในปี 2484

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญที่ได้รับพระราชทาน

21 กันยายน	2462	เหรียญทองช้างเผือก และเหรียญงานพระราชสงครามยุโรป
พ.ศ.	2464	เหรียญชัย
8 พฤศจิกายน	2474	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
19 กันยายน	2482	ทวิติยาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ.	2484	เหรียญช่วยราชการเขตภายใน
19 กันยายน	2484	ประดมาภรณ์มงกุฎไทย
19 กันยายน	2486	ประดมาภรณ์ช้างเผือก
26 เมษายน	2493	ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ
5 ธันวาคม	2494	มหาวชิรมงกุฎ
16 กรกฎาคม	2496	เหรียญรัตนาภรณ์ ภ.ป.ร. ชั้น 1
5 ธันวาคม	2497	มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก
5 พฤษภาคม	2500	ปฐมจุลจอมเกล้า
พ.ศ.	2500	เหรียญกาชาดสมนาคุณ ชั้น 1

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับจากต่างประเทศ

15	มิถุนายน	2501	Grand Croix de l' Ordre du Dannebrog	เดนมาร์ก
10	พฤศจิกายน	2505	Grosses Verdienstkreuz mit Stern und Schulterband	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน
22	ตุลาคม	2507	Grosse Goldene Ehrenzeichen am Bande	ออสเตรีย

งานด้านเอกชน

งานด้านเอกชนนี้เป็นงานที่หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ เข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะผู้ถือหุ้นของบริษัทต่าง ๆ แล้วภายหลังได้รับเลือกจากผู้ถือหุ้นให้เป็นประธานกรรมการบริษัทบ้าง เป็นกรรมการบริษัทบ้าง ซึ่งผู้ถือหุ้นหวังว่าบริษัทจะได้รับประโยชน์จากความรู้ความสามารถของหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ จึงได้มีมติเลือกเช่นนั้น

	พ.ศ.	2488	กรรมการบริษัทไทยเศรษฐกิจประกันภัย จำกัด
14	พฤษภาคม	2490	ประธานกรรมการบริษัทสหเกียรติ จำกัด
	พ.ศ.	2492	ประธานกรรมการบริษัทธนบุรีพานิช จำกัด
	พ.ศ.	2498	กรรมการธนาคารไทยทุน จำกัด
18	กุมภาพันธ์	2503	ประธานกรรมการบริษัทธนบุรีประกอบรถยนต์ จำกัด
3	มิถุนายน	2503	ประธานกรรมการบริษัทตุเมกซ์ จำกัด
18	เมษายน	2505	ประธานกรรมการบริษัทไฟร์สโตนแห่งประเทศไทย จำกัด
21	กรกฎาคม	2505	กรรมการบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด
15	ธันวาคม	2508	ประธานกรรมการบริษัทสินอุตสาหกรรมไทย จำกัด
20	พฤศจิกายน	2513	ประธานกรรมการบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด
10	พฤษภาคม	2515	รองประธานกรรมการบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด
1	กันยายน	2515	ประธานกรรมการบริษัทเมืองโบราณ จำกัด
	เมษายน	2517	รองประธานธนาคารไทยทุน จำกัด
	ตุลาคม	2517	ประธานธนาคารไทยทุน จำกัด

หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ แม้จะเป็นผู้ที่ชอบทำงานหนักจนไม่มีเวลาพักผ่อนหย่อนใจหรือบริหารร่างกายเลยก็ตาม แต่ก็ไม่เคยปรากฏอาการเจ็บป่วยที่รุนแรงแต่ประการใด การเจ็บป่วยเล็กน้อยมีบ้าง เช่น เป็นหวัด แต่ก็ไม่มีอาการรุนแรงจนเป็นไข้หวัดถึงขนาดต้องหยุดพักการทำงาน จนกระทั่งในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ป่วยมากเป็นครั้งแรกในชีวิตด้วยโรคนี้ในฤดูร้อนฤดูร้อนที่อนันต์ ทำให้มีอาการตัวเหลืองจนเกือบจะเข้าใจกันว่า หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ได้ป่วยเป็นโรคมะเร็งบริเวณตับอ่อน แต่ด้วยความสามารถของแพทย์ในการวิเคราะห์โรคและการรักษาโดยการผ่าตัด หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ก็พ้นจากพิษภัยของโรคนี้ กลับเป็นผู้มีสุขภาพอันสมบูรณ์ และสามารถตรากตรำทำงานหนักได้อีกตลอดมา จนถึงวันที่ 22 มิถุนายน 2518 หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ มีอาการไข้และอ่อนเพลีย แพทย์ได้ตรวจพบว่ามีน้ำในช่องปอดด้านซ้าย จึงได้เชิญเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2518 ผลของการตรวจอย่างละเอียดปรากฏว่า หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ได้ป่วยเป็นมะเร็งในปอดข้างซ้ายส่วนบน และโรคนี้ได้แพร่กระจายไปแล้ว แพทย์ได้ให้การรักษามาตามความเห็นสมควร อาการก็ค่อยดีขึ้นบ้าง ต่อมาเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2518 หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ มีอาการไข้ อ่อนเพลียมาก และมีอาการบวมของปอดข้างขวาส่วนบน จึงได้เข้ารับการักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์อีกครั้งหนึ่ง แพทย์ได้ให้การักษาจนสุดความสามารถ แต่อาการของหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ มีแต่ทรงกับทรุด และต่อมามีอาการแทรกซ้อนทางไต จนในที่สุดหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ก็ได้ถึงแก่อสัญกรรมด้วยอาการสงบเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2518 เวลา 22.33 น. ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สิริรวมอายุได้ 77 ปี 6 เดือนเศษ.

คำกราบบังคมทูลสดุดีเกียรติคุณ
ผู้ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรคุณวุฒิปริญญาโทศึกษาศาสตร์
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา
ประจำปีการศึกษา 2517
วันที่ 2 ตุลาคม 2518

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้มีมติให้ปริญญาคุณวุฒิปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ตามความในมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2495 สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิสมควรแก่ปริญญาในสาขาวิชาต่างๆ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกล่าวประกาศคำสดุดีเกียรติคุณของผู้ที่ได้รับพระราชทานปริญญาคุณวุฒิปริญญาโทศึกษาศาสตร์ในครั้งนี้ โดยสังเขปว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีเกียรติประวัติในผลงานทางวิชาการดีเด่น ซึ่งนับได้ว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสูงยิ่งในด้านวิชาการและวิชาชีพของตน ได้ทำชื่อเสียงและคุณประโยชน์แก่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และประเทศชาติเป็นอย่างมาก

ด้วยเหตุผลดังที่ได้กราบบังคมทูลพระกรุณามานั้น ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส เบิกตัวผู้ได้รับปริญญาคุณวุฒิปริญญาโทศึกษาศาสตร์ เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ดังต่อไปนี้

ฯ ล ฯ

เศรษฐศาสตรคุณวุฒิปริญญาโทศึกษาศาสตร์

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ ท่านผู้นี้ได้ถึงแก่อสัญกรรมไปแล้ว จึงให้ทายาทเป็นผู้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรแทน

ฯ ล ฯ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

คำประกาศสดุดีเกียรติคุณ
ผู้ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรคุณวุฒิปริญญาโทศึกษาศาสตร์
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา
ประจำปีการศึกษา 2517
วันที่ 2 ตุลาคม 2518

ด้วยสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้มีมติให้ปริญญานิติศาสตรบัณฑิตคุณวุฒิปริญญาโทศึกษาศาสตร์
สังกัดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์คุณวุฒิปริญญาโทศึกษาศาสตร์ และเศรษฐศาสตรบัณฑิต
สำหรับผู้ที่ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2495 แก่ ศาสตราจารย์ จิต เศรษฐบุตร, ศาสตราจารย์
คุณนวลนาฏ อมาตยกุล, ศาสตราจารย์ สุวัฒน์ สุธารธรรม, หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
และ ศาสตราจารย์ คุณหญิงสุภาพ ขสสุนทร ผู้มีคุณวุฒิอันควรแก่การสดุดีตามลำดับดังต่อไปนี้

๑ ล ๑

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ สำเร็จการศึกษาระดับชั้นที่โรงเรียนเทพศิรินทร์
และโรงเรียนราชวิทยาลัยแล้วไปศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัย
เบอร์ลิน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สำเร็จการศึกษได้รับปริญญาชั้นคุณวุฒิปริญญาโท
ประเภทเกียรตินิยมชั้นที่ 3 ท่านผู้นี้ได้เริ่มเข้ารับราชการที่กระทรวงพาณิชย์ ต่อมา
ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสหกรณ์ และเป็นนายทะเบียนสหกรณ์ ท่านได้พยายาม
สร้างรากฐานความเป็นปึกแผ่นให้แก่กิจการสหกรณ์ ต่อมาในระบอบที่ดำรงตำแหน่ง
ปลัดกระทรวงเกษตรราธิการก็ได้สร้างรากฐานของการเกษตรแผนใหม่ และได้ดำรง
ตำแหน่งปลัดกระทรวงการเศรษฐกิจ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการเศรษฐกิจ
และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตามลำดับ ท่านผู้นี้ยังได้เคยดำรงตำแหน่งผู้ว่า
ราชการแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติในฐานะผู้ทรง

คุณวุฒิมาโดยตลอด ซึ่งได้ให้คำแนะนำแก่รัฐบาลทางด้านเศรษฐกิจและการแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้มามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในอดีตเป็นอย่างมาก เช่น เป็นประธานกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ เป็นประธานกรรมการวางแผนเศรษฐกิจของประเทศ ของคณะรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการร่วมมือกับคณะกรรมการสำรวจการเศรษฐกิจของธนาคารโลก ร่วมงานกับคณะผู้เชี่ยวชาญของธนาคารโลกในการจัดทำรายงานสำรวจเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งเป็นต้นร่างของการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน ในขณะที่ท่านได้ถึงแก่อสัญกรรม นอกจากท่านดำรงตำแหน่งประธานองคมนตรีแล้ว ท่านยังเป็นประธานกรรมการบริหารโครงการจัดพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ของใต้ฟ้าละออธูลีพระบาท ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดเพชรบุรี เป็นประธานกรรมการบริหารบริษัทผลิตถ่านหินหนองโพ จำกัด ซึ่งเป็นวิสาหกิจที่ช่วยพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคนมของชาวหนองโพ จังหวัดราชบุรี และเป็นผู้บริหารงานพัฒนาอาชีพของเกษตรกรและสหกรณ์ตามโครงการต่างๆ ที่ใต้ฟ้าละออธูลีพระบาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ริเริ่มขึ้นโดยตลอด ทั้งนี้ นับได้ว่าหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ได้ใช้ความรู้ความสามารถและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอันสูงยิ่ง สมควรแก่การที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะยกย่องให้ปริญญาเศรษฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่ หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ต่อไป.

ธนาการแห่งประเทศไทย วางพวงมาลาและบำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรม แต่
 หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์
 ณ พระที่นั่งทรงธรรม วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

ภาคแรก

การจัดระบบการแลกเปลี่ยนเงินในระยหลังสงคราม

การจัดระบบการแลกเปลี่ยนเงินในระยะหลังสงคราม

สมัยก่อนสงคราม ประเทศไทยผูกค่าของเงินบาทไว้กับปอนด์สเตอร์ลิง และเนื่องจากเศรษฐกิจของไทยขึ้นอยู่กับการค้าต่างประเทศเป็นส่วนสำคัญดังที่ทราบแล้ว จึงได้ยึดมั่นอยู่ในหลักการที่จะดำรงค่าของบาทให้ยืนที่มั่นคงตลอดมา เพื่อให้บังเกิดความราบรื่นแน่นอนในกิจการค้าขาย และปรากฏว่าการดำเนินนโยบายนี้บรรลุผลสมความมุ่งหมาย ค่าของเงินบาทมีเสถียรภาพมั่นคงในระดับ 1 : บาทต่อปอนด์สเตอร์ลิงเป็นเวลาช้านาน โดยมีได้มีการบังคับควบคุมการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแต่อย่างใด ครั้นเมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียยุโรปขึ้น เหตุการณ์บังคับให้ไทยต้องค้าขายกับญี่ปุ่นแต่ประเทศเดียว ทั้งต้องจ่ายอมรับเงื่อนไขทางการเงินอีกด้วย จึงมีความจำเป็นต้องทำการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินเมื่อสงครามเสร็จสิ้นลงและไทยจะกลับเข้าทำการค้ากับนานาชาติอีก ย่อมเป็นการแน่นอนว่าจะต้องยึดถือนโยบายรักษาเสถียรภาพแห่งค่าของเงินบาทไว้ตามเดิมต่อไป แต่การที่จะใช้ระบบการแลกเปลี่ยนโดยเสรีดังแต่ก่อนนั้นยังไม่อาจทำได้ เนื่องจากทุนสำรองเงินตราซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับดำรงค่าของเงินบาทมีอยู่น้อย¹ อีกประการหนึ่งสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างสงครามกับสันติภาพนั้น นับว่าเป็นเหตุการณ์พิเศษซึ่งยังมีความไม่แน่นอนอยู่มาก เช่น อุปสงค์ในสินค้าต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศได้รับความ

¹ เมื่อสิ้นปี 2489 มีทุนสำรองเป็นทองคำ (รวมทั้งที่ฝากไว้ในญี่ปุ่น) 771.7 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 36.4 ของจำนวนธนบัตรออกใช้ นอกจากนั้นมีเงินตราและสินทรัพย์ต่างประเทศอีกจำนวนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่ถูกกักกันนำมาใช้ไม่ได้

บิบัติจากภาวะสงครามโดยทั่วไป ฉะนั้นทางการจึงต้องเข้าควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินไป
พลางก่อน เมื่อเหตุการณ์คลี่คลายเข้าสู่ภาวะปกติจึงค่อยหันไปหาระบบแลกเปลี่ยนเงินโดย
เสรีต่อไป

การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินในระยะหลังสงคราม ยังคงอาศัยอำนาจตาม
พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 ซึ่งเป็นแม่บท ให้อำนาจรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการคลังไว้อย่างกว้าง ๆ ในการบังคับให้เป็นไปตามนโยบายที่พึงประสงค์
รัฐมนตรีอาจออกกฎกระทรวงหรือประกาศข้อกำหนดโดยอาศัยอำนาจตามพระราช
บัญญัติฉบับนั้นได้ตามความเหมาะสมแก่สถานการณ์ อาจกล่าวได้ว่าการควบคุมการแลก
เปลี่ยนในระยะนี้ นอกจากจะเป็นเครื่องมือสำหรับนโยบายการเงินต่างประเทศโดยตรง
แล้ว ยังมีผลในทางควบคุมสถานะการเงินภายในประเทศอย่างสำคัญหลายประการ วิ
ธีการควบคุมอาจแบ่งออกได้เป็นระยะ ๆ ดังนี้

ในระยะเริ่มแรก (9 พฤษภาคม 2489 — 28 มกราคม 2490) การควบคุม
มีสาระสำคัญดังนี้ ผู้ส่งออกต้องจัดให้ได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศเป็นปอนด์สเตอร์ลิง หรือ
ดอลลาร์ สรอ. หรือเงินสกุลอื่นที่เจ้าพนักงานควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินกำหนด และจะต้อง
ขายให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทยแห่งเดียวโดยผ่านธนาคารรับอนุญาตในอัตราทางราชการ
คือ 40 บาทต่อปอนด์สเตอร์ลิง และ 100 บาท ต่อ 10.075 ดอลลาร์ สรอ. ส่วนในด้าน
การจ่ายเงินออก ผู้ประสงค์จะซื้อเงินตราต่างประเทศเพื่อการใด ๆ จะต้องขอซื้อเงินจากทาง
การในอัตราทางราชการเช่นเดียวกัน ในการนี้รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการอนุมัติเงินตราต่าง
ประเทศขึ้นเพื่อพิจารณาคำขอซื้อเงินด้วย จะเห็นได้ว่าวิธีการควบคุมนี้มุ่งประสงค์จะรวมเงิน
ตราต่างประเทศที่ได้มาเข้าไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยอันเป็นแหล่งกลางแต่เพียงแห่ง
เดียว และทางการเข้าควบคุมการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้เพื่อให้ทางการ
สามารถจัดสรรเงินตราต่างประเทศได้ตามความจำเป็นสำหรับกิจการด้านต่าง ๆ รวมทั้งตาม
ความต้องการของรัฐบาลเองด้วย แต่ตามพฤติการณ์ที่เป็นจริงปรากฏว่าได้เกิด “**ตลาดมืด**”
ทำการซื้อขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงกันในอัตราแลกเปลี่ยนเงินที่สูงกว่าปอนด์สเตอร์ลิงละ 80
บาท สาเหตุที่เป็นดังนี้คือ:—

“(1) ข้าวในตลาดต่างประเทศที่ใกล้เคียงมีราคาสูงกว่าราคาส่งออกที่รัฐบาลตกลงไว้ตามสัญญาไตรภาคีกับสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาหลายเท่า เป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีการลักลอบส่งข้าวออกเป็นปริมาณมาก

(2) ความไร้สมรรถภาพและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวได้นำมาซึ่งความเสื่อมเสียในการควบคุมการนำสินค้าออกไม่ได้รับผลเต็มที่ เป็นมูลเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนการลักลอบส่งสินค้าออกเป็นการใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลักลอบส่งข้าวออก ซึ่งอาจมีปริมาณตั้งครึ่งหนึ่งของปริมาณข้าวที่ส่งออกโดยถูกต้องตามกฎหมาย

(3) เนื่องจากผู้ส่งสินค้าออกต้องมอบขายเงินปรีวรรตต่างประเทศตามอัตราทางราชการ รายได้เป็นจำนวนเงินบาทที่ได้รับจริงจากการส่งออกจึงอยู่ในระดับต่ำ เทียบกับระดับราคาทั่วไปภายใน จึงไม่เป็นการสนับสนุนการค้าข้าวออก และไม่เป็นการจูงใจให้พ่อค้าข้าวส่งข้าวให้แก่สหประชาชาติ

(4) ในระเบียบควบคุมการค้าต่างประเทศและเงินปรีวรรต อนุญาตให้นำสินค้าเข้าไม่ว่าประเภทหรือชนิดใดก็ได้ ถ้าไม่ขอซื้อเงินปรีวรรตจากการทางเพื่อชำระค่าสินค้านั้น และมีได้บังคับให้บุคคลที่มีเงินปรีวรรตส่วนตัวอยู่ในต่างประเทศส่งมอบขายเงินปรีวรรตนั้นให้แหล่งกลาง ทั้งนี้โดยมุ่งหมายส่งเสริมให้ได้มาซึ่งพัสดุที่ขาดแคลน แต่เป็นช่องทางที่สนับสนุนการค้าเงินปรีวรรตในตลาดมืดและเปิดโอกาสให้ผู้ส่งสินค้าออกได้ขายเงินปรีวรรตจากการนั้น เพราะอัตราแลกเปลี่ยนตลาดมืดสูงกว่าอัตราปอนด์สเตอร์ลิงทางราชการถึง 2 เท่า และสูงกว่าอัตราดอลลาร์ทางราชการถึง $2\frac{1}{2}$ เท่า ดังนี้

(5) เงินปรีวรรตต่างประเทศในแหล่งกลางและที่ได้มาจากการขายทองคำทุนสำรองเงินตรา (โปรดดูรายงานประจำปี 2489) ส่วนมากรัฐบาลได้ใช้จ่ายหรือกักไว้ใช้จ่ายสำหรับกิจการของรัฐบาลและซื้อสิ่งของที่รัฐบาลสั่งเองสำหรับการบูรณะประเทศนั้น เงินปรีวรรตที่เหลือไว้สำหรับขายให้องค์การค้าจึงไม่เพียงพอกับความต้องการ ”

ด้วยเหตุดังกล่าว หลังจากได้ใช้ระบบการควบคุมอย่างสิ้นเชิงเพียง 8 เดือน จึงได้มีการแก้ไขเค้าโครงของวิธีการควบคุมเสียใหม่เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2490 โดยกำหนดให้ผู้ส่งข้าว ยาง ดีบุก และไม้สัก ต้องส่งมอบขายเงินตราต่างประเทศ ค่าของที่ส่งออกให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทยในอัตราทางราชการและในส่วนร้อยละต่างๆ กัน คือ ข้าวร้อยละ 100¹ ส่วนยาง ดีบุก และไม้สักต้องขายมอบร้อยละ 100 เช่นเดียวกัน แต่ผู้ส่งออกมีสิทธิขอซื้อคืนเพื่อใช้เป็นค่าสินค้าขาเข้าได้ร้อยละ 50² ส่วนเงินตราต่างประเทศที่ได้มาเป็นค่าสินค้าออกอย่างอื่น หรือที่ได้มาโดยประการอื่นใด อาจนำไปขายในท้องตลาดและในอัตราแลกเปลี่ยนเงินของตลาด การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินระบบใหม่จึงแตกต่างไปจากระบบเดิมในสาระสำคัญ 2 ประการ คือ

(1) ตลาดเงินตราต่างประเทศถูกแบ่งออกเป็นสองภาค คือ ตลาดทางการกับตลาดเสรี โดยมีอุปทานแห่งเงินตราต่างประเทศแยกกันดังกล่าวข้างต้น สำหรับตลาดเสรีนั้นก็ได้แก่ตลาดมืดที่มีอยู่แล้วนั่นเอง แต่การเปลี่ยนแปลงระบบการควบคุมมีผลเท่ากับการรับรองว่าเป็นตลาดอันชอบด้วยกฎหมายโดยปริยาย

(2) มีระบบการใช้อัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา (Multiple Currency Practices) ขึ้น อัตราที่เป็นหลักมีอยู่ 2 อัตราคือ อัตราทางราชการ และอัตราตลาดเสรี อัตราทางราชการนั้นกำหนดขึ้นตามกฎหมายเงินตรา ได้แก่อัตรา 40 บาทต่อปอนด์สเตอร์ลิง และ

¹ ยกเว้นในระหว่างปี 2490 ซึ่งมีระเบียบให้ผู้ขายข้าวให้กับองค์การข้าวซื้อปอนด์สเตอร์ลิงในอัตราทางราชการจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้ร้อยละ 10 ของราคาข้าวที่ขายให้ อนึ่ง ตั้งแต่ปี 2493 เป็นต้นมา ทางเราได้กำหนดให้ขายมอบเงินตราต่างประเทศค่าข้าวตามราคามาตรฐานที่กระทรวงเศรษฐกิจกำหนดขึ้น ซึ่งมีส่วนเหลือระหว่างราคาที่กำหนดและราคาที่แท้จริงอยู่บ้าง

² ต่อมาเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2490 จึงเปลี่ยนเป็นให้นำมาขายแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยเพียงร้อยละ 50 อีกร้อยละ 50 ไปขายในตลาดเสรีได้

100 บาทต่อ 10.075 ดอลลาร์ สรอ.¹ ส่วนอัตราตลาดเสรีเป็นอัตราที่กำหนดขึ้นตามภาวะแห่งอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศในขณะหนึ่ง ๆ ในตลาดเสรี นอกจากนั้นยังมีอัตราสมระหว่างสองอัตราซึ่งเกิดจากข้อบังคับให้ผู้ส่งยาง ดีบุก และไม้สัก ต้องขายเงินตราต่างประเทศแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยในอัตราทางราชการส่วนหนึ่ง และส่วนที่เหลือนำไปขายในตลาดเสรีได้ และเมื่ออัตราทางราชการกับอัตราตลาดเสรี² แตกต่างกันอยู่ อัตราที่แท้จริง (Effective Rate) หรืออีกนัยหนึ่ง อัตราที่ผู้ส่งของออกจะแลกเงินตราต่างประเทศเป็นเงินบาทได้ จึงขึ้นอยู่กับส่วนร้อยละที่กำหนดให้ต้องส่งมอบขายในอัตราทางราชการ กับระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินในตลาดเสรีซึ่งเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตัวอย่าง เช่น ค่าดีบุกที่ส่งออก เมื่อกำหนดให้มอบขายเงินตราต่างประเทศร้อยละ 50 ถ้าอัตราปอนด์สเตอร์ลิงในตลาดเสรีเท่ากับ 60 บาท อัตราที่แท้จริงซึ่งเป็นผลเฉลี่ยระหว่างอัตราทางราชการกับอัตราตลาดเสรีก็จะเท่ากับ 50 บาท ถ้าลดส่วนร้อยละของเงินตราต่างประเทศที่จะต้องมอบขายให้ต่ำลง ผู้ส่งดีบุกออกก็จะได้รับเงินบาทจากการแลกเงินตราต่างประเทศเป็นเงินบาทมากขึ้น และในทางตรงข้ามถ้าเพิ่มส่วนร้อยละของเงินตราต่างประเทศที่จะต้องมอบขายให้สูงขึ้น ผู้ส่งดีบุกก็จะได้เงินบาทน้อยลง ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงส่วนร้อยละของเงินตราต่างประเทศที่ต้องมอบขายในอัตราทางราชการในขณะหนึ่ง ๆ นั้น ย่อมจะมีผลกระทบกระเทือนต่อรายได้เป็นเงินบาทที่ผู้ส่งสินค้าออกจะได้รับโดยตรง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปถึงระดับราคาและภาวะการผลิตภายในประเทศตลอดจนปริมาณการส่งออกของสินค้านั้นด้วย และในเวลาต่อ ๆ มาเมื่อปรากฏว่าต่างประเทศมีความต้องการสินค้าเหล่านี้

¹ เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2492 รัฐบาลได้ตัดสินใจลดค่าเงินบาทตามการลดค่าของเงินปอนด์สเตอร์ลิง อัตราทางราชการจึงเปลี่ยนเป็น 35 บาทต่อหนึ่งปอนด์สเตอร์ลิง และ 12.50 บาทต่อหนึ่งดอลลาร์ สรอ.

² หลังจากการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นผลให้เงินตราต่างประเทศเข้าไปสู่ตลาดเสรีมากขึ้น อัตราแลกเปลี่ยนเงินในตลาดเสรีค่อย ๆ ลดจากระดับปอนด์สเตอร์ลิงละ 80 - 84 บาท ลงเหลือเพียง 57 - 59 บาท และจากดอลลาร์ละ 25 - 26 บาท เป็น 18 - 19 บาท เมื่อสิ้นปี 2490

น้อยลง จึงได้ลดอัตราส่วนร้อยละที่ต้องมอบขายเงินตราต่างประเทศในอัตราแลกเปลี่ยน
ทางการให้น้อยลงเป็นลำดับมา เพื่อให้ผู้ส่งออกได้รับเงินบาทมากขึ้น¹ อันเป็นการ
ส่งเสริมการส่งสินค้าออกไปในตัว

ในด้านการจ่ายเงินตราต่างประเทศออกเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ นั้น สำหรับตลาด
ทางการ ยังมีคณะกรรมการอนุมัติเงินตราต่างประเทศที่ตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาคำขอซื้อเงินตรา
ต่างประเทศตั้งแต่ก่อนมีการเปลี่ยนแปลงเค้าโครงของการควบคุมปฏิบัติหน้าที่อยู่ต่อไป จน
กระทั่งเกิดรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 จึงได้ล้มเลิกไป ธนาคารแห่ง
ประเทศไทยจึงได้กำหนดระเบียบในการขายเงินตราต่างประเทศในอัตราทางราชการขึ้น โดย
อนุวัตตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งถือหลักจัดให้มีเงินตราต่างประเทศพอเพียงสำหรับการ
บูรณะและฟื้นฟูประเทศ และเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในต่างประเทศซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่
ส่วนรวม ตามระเบียบดังกล่าวนี้มีประเภทรายจ่ายที่สำคัญ คือ รายจ่ายของรัฐบาลในต่าง
ประเทศ รายจ่ายเป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นที่นำเข้ามาใช้ภายในประเทศ
รายจ่ายเพื่อการศึกษาในต่างประเทศและเพื่อการประชาสัมพันธ์ (ยารักษาโรค เวชภัณฑ์
เครื่องมือเครื่องใช้ในการปรุงยา) ในเวลาต่อมาได้มีการปรับปรุงและตัดทอนรายการเหล่านี้
ให้เหลือน้อยลงเป็นลำดับ ส่วนตลาดเสรีนั้นคงเป็นแหล่งจำหน่ายเงินตราต่างประเทศ
สำหรับสินค้าเข้าและการจ่ายเงินประเภทอื่นซึ่งไม่อาจซื้อได้จากตลาดทางการ

¹ ระเบียบให้มอบขายเงินตราต่างประเทศในอัตราทางราชการสำหรับยาง ดีบุก และไม้สัก มีการ
เปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมาดังนี้

- ยาง** เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2490 ส่วนร้อยละที่ต้องส่งมอบลดลงเป็นร้อยละ 20 สำหรับการส่งออกทาง
ท่ากรุงเทพฯ และร้อยละ 25 สำหรับการส่งออกทางท่าอื่น ในเดือนกุมภาพันธ์ 2491 เปลี่ยนเป็น
ร้อยละ 20 เท่ากันหมด
- ดีบุก** เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2492 และวันที่ 16 กันยายน 2495 ได้ลดส่วนร้อยละที่ต้องส่งมอบเหลือร้อยละ
40 และ 20 โดยลำดับ
- ไม้สัก** ยกเลิกการส่งมอบตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2491 เป็นต้นไป

นอกจากนี้ยังมีข้อบังคับให้ส่งมอบเงินตราต่างประเทศค่าซีเมนต์ที่ส่งออกในระหว่าง
วันที่ 25 กันยายน 2490 ถึงวันที่ 11 มิถุนายน 2492 ด้วย โดยมีเหตุผลพิเศษในทางไม่ประสงค์
ให้มีการส่งซีเมนต์ออกนอกประเทศ

ตามเค้าโครงที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา ย่อมเกิดผลสะท้อนในทางต่างๆกัน ในด้านสินค้าขาออกที่ต้องมอบขายเงินตราต่างประเทศ ในอัตราทางราชการนั้น การใช้อัตราทางราชการมีผลเท่ากับเป็นการลดรา^{๑๖} เป็นเงินบาท จากการส่งสินค้าออกลงส่วนหนึ่ง โดยประการนี้ราคาภายในประเทศของ เค้านั้นๆ จึงอยู่ภายใต้การควบคุมทางนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนเงิน เพื่อมิให้ถูกกระทบกระเทือนจาก อุปสงค์ภายนอกประเทศมากนัก อันที่จริงวิธีการเช่นนี้ให้ผลไม่แตกต่างอะไรกับการเก็บ ภาษีขาออก แต่เป็นวิธีที่สะดวกกว่าในทางปฏิบัติ อนึ่ง เนื่องด้วยการบังคับให้ส่งมอบ เงินตราต่างประเทศ ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับสกุลเงินตราต่างประเทศที่จะได้มาด้วย ฉะนั้น การบังคับให้ส่งมอบเงินตราต่างประเทศจึงมีผลทำให้ทางการสามารถมีเงินตราต่างประเทศสกุลที่หายาก โดยเฉพาะดอลลาร์ สรอ. ซึ่งประเทศทั่วโลกกำลังประสบปัญหา การขาดแคลนอย่างร้ายแรงโดยทั่วไป เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ เงิน ดอลลาร์สรอ.นี้ ส่วนใหญ่ได้มาจากการบังคับให้ส่งมอบค่าของที่ส่งออกส่วนหนึ่งแก่ทางการ

ส่วนในด้านการจ่ายเงินตราต่างประเทศเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ นั้น ก็ย่อมเห็นแล้วว่า รายจ่ายเป็นเงินตราต่างประเทศของรัฐบาลก็ดี การนำสินค้าน้ำมันและอื่นๆ ที่กล่าวถึงข้างต้น ก็ดี ล้วนเป็นรายการจ่ายที่ได้รับการอนุเคราะห์ (Subsidy) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยรัฐบาล ในด้านงบประมาณ และให้ประชาชนได้ใช้ของจำเป็นในราคาถูกลงทั้งสิ้น สำหรับการนำ สินค้าเข้าหรือการจ่ายเงินเพื่อการอื่นนั้น การใช้อัตราตลาดเสรีซึ่งสูงกว่าอัตราทางราชการ ย่อมมีผลเป็นการสกัดกั้นอุปสงค์เงินตราต่างประเทศไปในตัว

ในระบบตลาดเงินตราต่างประเทศซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ภาคตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นั้น มีข้อสังเกตอยู่ประการหนึ่งซึ่งควรนำมากล่าวไว้ในที่นี้ด้วย คืออัตราแลกเปลี่ยนเงิน ซึ่งเป็นอยู่ในขณะนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นอัตราซึ่งเกิดจากผลของการควบคุมทั้งสิ้น เป็นการ ยากที่จะถือได้ว่าอัตราใดใกล้เคียงกับอัตราที่ควรจะเป็นจริงในระบบการใช้อัตราแลกเปลี่ยน เงินอัตราเดียว แม้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเสรีเองก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นอัตราที่ใกล้เคียง กับอัตราที่ควรจะเป็นจริง เนื่องจากอัตราในตลาดเสรีนั้นเกิดจากอุปทานเพียงส่วนหนึ่งของ เงินตราต่างประเทศที่มีอยู่ในตลาดเสรีเท่านั้น ซึ่งถ้าหากไม่มีการควบคุมแล้ว ภาวะแห่ง

อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศก็คงผิดแผกออกไป และอัตราแลกเปลี่ยนก็คงจะแตกต่างไปจากอัตราที่เป็นอยู่ในระยะนั้น ฉะนั้น ในการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอัตราต่าง ๆ เหล่านี้จึงควรกระทำด้วยความระมัดระวังในขั้นนี้ด้วย

หลังจากการเปลี่ยนเค้าโครงของระบบการควบคุมได้ประมาณหนึ่งปี ปรากฏว่าตลาดทางการเงินตราต่างประเทศมากพอที่จะบ่อนให้แก่ตลาดเสรีได้บ้าง ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงเริ่มขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงแก่ธนาคารพาณิชย์เพื่อขายต่อให้แก่ผู้ที่นำสินค้าเข้ามาจำหน่ายในประเทศตั้งแต่วันที่ 25 มีนาคม 2491 โดยใช้วิธีการชำระเงินตามระบบการโอนบัญชีปอนด์สเตอร์ลิง (Transferable Account System) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกตั้งแต่ปลายปี 2490 แล้ว อัตราที่ใช้ในการขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงนั้นในชั้นแรกธนาคารแห่งประเทศไทยพิจารณาขายตามอัตราที่ธนาคารพาณิชย์เสนอขอซื้อ มา จนถึงวันที่ 29 กันยายน 2492 จึงได้กำหนดขึ้นเองเรียกว่า “อัตราเสรี” เริ่มด้วยอัตรา 57.75 บาท ต่อ ปอนด์สเตอร์ลิง นอกจากปอนด์สเตอร์ลิงยังได้ขายเงินรูปีอินเดียอีกสกุลหนึ่ง (เริ่มแต่วันที่ 19 มีนาคม 2492 ถึงวันที่ 28 กันยายน 2494)

การขายเงินตราต่างประเทศนี้ นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายทางนโยบายปริวรรตเงินตราแล้ว ยังหวังผลทางนโยบายการเงินภายในประเทศด้วยกล่าวคือ

1. เมื่อตลาดเสรีมีอุปทานเงินตราต่างประเทศเพิ่มเติมจากแหล่งกลาง ย่อมเป็นทางป้องกันไม่ให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินในตลาดเสรีเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอย่างשובชาบ และอัตราในตลาดเสรีจะค่อย ๆ ลดต่ำลงมาหาอัตราทางการ อันเป็นทางไปสู่การจัดให้เงินตราเข้าสู่เสถียรภาพได้

2. ถ้าไม่ขายเงินตราต่างประเทศที่มีอยู่ ธนาคารแห่งประเทศไทยก็ต้องออกธนบัตรเพิ่มขึ้นเพื่อแลกกับเงินตราต่างประเทศที่รับไว้ อันจะทำให้ปริมาณเงินในมือประชาชนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และอาจทำให้ภาวะเงินเฟ้อซึ่งกำลังเป็นอยู่ในขณะนั้นทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นไปอีก การขายเงินตราต่างประเทศในอัตราตลาดเสรีจะช่วยให้มีการดึงธนบัตรกลับเข้ามาจากการหมุนเวียนได้มากกว่าธนบัตรที่จ่ายออกไป ทั้งนี้เพราะว่า

ธนาคารแห่งประเทศไทยจ่ายเงินบาทเมื่อรับปอนด์สเตอร์ลิงค่าข้าว ยาง ดีบุก และไม้สัก ที่ส่งออกไปในอัตราปอนด์ละ 40 บาท แต่ขายในอัตราเสรีซึ่งสูงกว่าอัตราทางราชการมาก ทำให้จากอัตราแลกเปลี่ยนนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำไรไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากในบัญชี เสถียรภาพ ด้วยความประสงค์ที่จะลดปริมาณเงินลงเพื่อระงับภาวะเงินเฟ้อ

ทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนของทางราชการนั้น ในวันที่ 19 กันยายน 2492 ทางกรม สหราชอาณาจักรได้ประกาศลดค่าปอนด์สเตอร์ลิงลงร้อยละ 7 จาก 4.00 ดอลลาร์ สรอ. ต่อปอนด์เป็น 2.80 ดอลลาร์ สรอ. ต่อปอนด์ ประเทศไทยจึงต้องประสบปัญหาว่าจะปรับค่า เงินบาทต่อปอนด์เพื่อคงค่าของบาทต่อดอลลาร์ไว้ หรือปรับค่าบาทต่อดอลลาร์เพื่อคงค่าของ บาทต่อปอนด์ไว้ หรือปรับทั้งสองอัตรา ในการพิจารณากำหนดนโยบาย ทางกรมต้องประสบ ปัญหาหลายด้านด้วยกันดังนี้

1) หากทางการลดค่าบาทลงตามปอนด์เพื่อคงไว้ซึ่งอัตรา 40 บาทต่อปอนด์ สเตอร์ลิง อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างบาทกับดอลลาร์ สรอ. จะเปลี่ยนเป็น 14.28 บาทต่อ ดอลลาร์ สรอ. การกำหนดอัตราเช่นนี้จะมีผลทำให้สินค้าที่ซื้อจากสหรัฐอเมริกาแพงขึ้น เมื่อคิดเป็นบาท โดยเฉพาะรายจ่ายคิดเป็นบาทในการซื้อสินค้าจากสหรัฐอเมริกาของ รัฐบาลจะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 4 เป็นผลเสียต่องบประมาณแผ่นดิน สำหรับการที่สินค้า ที่ซื้อจากสหรัฐอเมริกาแพงขึ้นนี้ ทางกรมเกรงว่าอาจทำให้มีผลกระทบกระเทือนไปถึง ความรู้สึกของสาธารณชนชาวอเมริกันไปในทางที่ไม่ดี ซึ่งจะเป็นผลที่ไม่พึงปรารถนาใน ระยะที่ทางการสหรัฐฯ กำลังให้ความช่วยเหลือประเทศไทย เกี่ยวกับเรื่องการนำทองคำ ของไทยที่ฝากไว้ในประเทศญี่ปุ่นกลับคืน

2) การลดค่าเงินจะเป็นผลดีต่อการส่งออก โดยเฉพาะดีบุกและยาง ซึ่งการ ซื้อขายทำด้วยดอลลาร์ สรอ. สินค้าเหล่านี้จะมีราคาเป็นดอลลาร์ สรอ. ถูกลง ทำให้ส่ง ออกได้มากขึ้น

3) สำหรับสินค้าเข้าของไทยจากสหรัฐฯ ส่วนใหญ่จะไม่ถูกกระทบกระเทือน เนื่องจากการนำเข้าใช้อัตราในตลาดเสรีอยู่แล้ว อัตราส่วนใหญ่อยู่นี้อัตราในระดับประมาณ 60

บาทต่อปอนด์สเตอร์ลิงหรือ 20 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. ซึ่งหมายความว่าอัตราใช้เท่ากับ 2.90 — 3.00 ดอลลาร์ สรอ. ต่อปอนด์อยู่แล้วด้วย

4) มีผู้แสดงความเห็นว่า เนื่องจากอัตราของทางการเป็นอัตราที่ไม่ได้ใช้ในทางปฏิบัติสำหรับธุรกรรมส่วนใหญ่อยู่แล้ว ทางการเงินน่าจะคงไว้ซึ่งอัตราทางการเดิมทั้งสำหรับปอนด์สเตอร์ลิง และดอลลาร์ สรอ. และให้ธุรกรรมในตลาดเป็นไปตามอัตราในตลาดเสรีต่อไป ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เป็นที่กระทบกระเทือนทั้งสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม การกระทำดังกล่าวย่อมเป็นไปได้ เนื่องจากจะทำให้อัตราใช้ระหว่างปอนด์สเตอร์ลิงกับดอลลาร์ สรอ. ผิดไปจากความเป็นจริง และจะเท่ากับเป็นการกำหนดค่าเสมอภาคของบาทเทียบกับทองคำสองอัตรา คืออัตราที่คำนวณผ่านปอนด์สเตอร์ลิง (0.062207 กรัมต่อ 1 บาท) อัตราหนึ่ง และอัตราที่คำนวณผ่านดอลลาร์ สรอ. (0.090290 กรัมต่อ 1 บาท) อีกอัตราหนึ่ง การกระทำดังกล่าวนอกจากจะเป็นการขัดกับกฎหมายเงินตราแล้ว ยังเป็นวิถีทางซึ่งไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและธนาคารแห่งประเทศไทยจะไม่สามารถดำรงอัตราดังกล่าวไว้อีกด้วย

5) หากทางการไม่ลดค่าของบาทลง อัตราแลกเปลี่ยนทางการระหว่างบาทกับปอนด์สเตอร์ลิงจะเท่ากับ 27.79 บาทต่อปอนด์ ซึ่งย่อมจะเป็นผลเสียเช่นเดียวกัน เนื่องจากจะทำให้ค่าของบาทเทียบกับปอนด์สเตอร์ลิงยิ่งสูงกว่าความเป็นจริง (*overvalued*) ยิ่งขึ้นไปอีก และทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องขาดทุนในธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงิน

ที่สุดทางการได้ตกลงเลือกทางสายกลาง คือในวันที่ 27 กันยายน 2492 ทางการได้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนใหม่ 35 บาทต่อปอนด์สเตอร์ลิง หรือ 12.50 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. (หรือทองคำ 0.0710937 กรัมต่อ 1 บาท) ซึ่งยังคงเป็นอัตราที่สูงกว่าความเป็นจริงอยู่เมื่อเทียบกับอัตราในตลาดเสรี

นอกจากการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน การขายเงินตราต่างประเทศซึ่งเป็นเค้าโครงทั่วไปของระบบการค้าต่างประเทศของไทยในระยะนี้แล้ว ยังมีการนำเอาวิธีการพิเศษสำหรับการค้ากับประเทศคู่ป็นซึ่งมีลักษณะเป็นสัญญาสองฝ่าย (Bilateral Trade and

Payments Agreement) มาใช้อีกด้วย กล่าวคือ ในเดือนธันวาคม 2491 ประเทศไทยได้ลงนามในสัญญาการค้ากับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้การยึดครองของกองบัญชาการทหารสูงสุดของมหาอำนาจพันธมิตร (Supreme Commander of Allied Powers หรือเรียกโดยย่อว่า SCAP) การปฏิบัติตามสัญญา เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2492 เนื้อหาของสัญญานี้มีอยู่ว่าประเทศทั้งสองจะแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันตามรายการสินค้าที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีหักกลบลูกค้าของสินค้าซึ่งคิดเป็นดอลลาร์ สรอ. ตามวิธีการนี้พ่อค้าในประเทศทั้งสองคงติดต่อซื้อขายสินค้ากันเองเช่นเคย แต่เมื่อประสงค์จะซื้อสินค้าใดก็ต้องขอเปิดเครดิตเป็นดอลลาร์ สรอ. ผ่านผู้รักษากฎบัตรในแต่ละประเทศเสียก่อน ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้รักษากฎบัตรของประเทศไทย และในตอนแรก First National City Bank of New York สาขาที่กรุงโตเกียวเป็นผู้รักษากฎบัตรของประเทศไทย แต่ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นทำสัญญาสันติภาพกับฝ่ายสัมพันธมิตร และรัฐบาลญี่ปุ่นเข้ามาเป็นคู่สัญญาโดยตรงเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2494 แล้ว จึงเปลี่ยนเป็นธนาคารแห่งประเทศไทย ตามสัญญาที่ทำขึ้นครั้งแรกตกลงเปลี่ยนสินค้ากันในระยะหนึ่งปี เป็นมูลค่าฝ่ายละ 30 ล้านดอลลาร์ สรอ. เมื่อเลิกสัญญาและปิดบัญชีการค้าแล้วจะชำระหนี้กันด้วยดอลลาร์ สรอ. ในปีต่อๆ มาได้มีการต่อสัญญาทุก ๆ ปี และได้ขยายวงเงินมูลค่าสินค้าเพิ่มขึ้นเป็นลำดับจากฝ่ายละ 30 ล้านดอลลาร์ สรอ. เป็น 45, 50, 55, 56 และ 65 ล้านดอลลาร์ สินค้าสำคัญที่ระบุไว้ในรายการสำหรับฝ่ายไทยได้แก่ข้าว ส่วนฝ่ายญี่ปุ่นนั้นได้แก่ผ้า ด้าย เครื่องจักร ต่อมาได้กำหนดวงเงินขั้นต่ำที่ฝ่ายเจ้าหนี้อาจเรียกร้องให้ชำระหนี้เมื่อหักกลบบัญชีกันในระยะใดๆ (Swing limits) ไว้ 5 ล้านดอลลาร์ สรอ. ซึ่งหมายความว่าฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้สามารถเรียกร้องให้ชำระเงินได้ เมื่อส่วนเหลือในบัญชีมีจำนวนถึง 5 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2495 ได้เปลี่ยนวงเงินนี้เป็น 2 ล้านดอลลาร์ สรอ. แต่แล้วก็ได้เปลี่ยนกลับเป็น 5 ล้านดอลลาร์ สรอ. อีกตามเดิมในปี 2496

สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินที่ใช้ภายในแต่ละประเทศนั้น ฝ่ายญี่ปุ่นใช้อัตราทางราชการ ส่วนประเทศไทยในระยะแรกกำหนดให้ใช้อัตรา 20 บาทต่อหนึ่งดอลลาร์ ต่อมาเมื่อปลายปี 2494 จึงกำหนดขึ้นเป็นคราวๆ โดยถือเอาอัตราเฉลี่ยของอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์ สรอ. ในตลาดเสรีเป็นเกณฑ์ เว้นแต่สินค้าใดอยู่ภายใต้ระเบียบบังคับให้ใช้

อัตราอื่น เช่น ค่าข้าวที่ส่งออกจะต้องขายมอบในอัตราทางราชการก็ต้องใช้อัตราอื่น ดังนั้นจำนวนเงินที่สะสมในบัญชีกำไรขาดทุน ในการค้ากับญี่ปุ่นของธนาคารแห่งประเทศไทย อันเกิดจากการใช้อัตราทางราชการกับสินค้าบางประเภท จึงมีผลเท่ากับเป็นการลดปริมาณเงินที่หมุนเวียนลงอีกทางหนึ่ง ทำนองเดียวกับเงินในบัญชีเสถียรภาพที่ได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น

การใช้สัญญาการค้าและการชำระเงินแบบสองฝ่าย เป็นวิธีที่ประเทศต่างๆ ปฏิบัติกันแพร่หลายในระยะหลังสงคราม ซึ่งเป็นเวลาที่ประเทศส่วนมากขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ และใช้วิธีการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินกันทั่วๆ ไป เนื่องจากการแลกเปลี่ยนสินค้ากันให้ประโยชน์สำคัญในทางช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศได้ส่วนหนึ่ง และเป็นวิธีที่ตลาดสำหรับสินค้าที่ตกลงแลกเปลี่ยนกันได้ค่อนข้างจะแน่นอน อย่างไรก็ตามการใช้สัญญาแบบสองฝ่ายอาจเกิดผลเสียต่อการค้าระหว่างประเทศได้ โดยเฉพาะในเมื่อประเทศหนึ่งต้องผูกพันอยู่กับตลาดในประเทศคู่สัญญาเกินไป อนึ่ง เมื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าดำเนินไปอย่างไม่ได้สมดุลย์ ก็อาจเกิดปัญหาขึ้นได้หลายประการ เช่น ฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้จะต้องส่งเสริมให้มีการซื้อสินค้าจากประเทศที่เป็นฝ่ายลูกหนี้มากขึ้น หรือมิฉะนั้นก็อาจประสบกับปัญหาทางการเงิน เช่น ในกรณีของประเทศไทยในระยะที่เป็นเจ้าหนี้ญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก ก็ต้องจ่ายธนบัตรให้แก่พ่อค้าผู้ส่งสินค้าออกตามจำนวนเครดิตที่ให้แก่ญี่ปุ่น แต่ไม่อาจจะถือเอาเครดิตในบัญชีการค้ากับญี่ปุ่นเป็นทุนสำรองเงินตราได้ ซึ่งบางครั้งทำให้เกิดความไม่สะดวกในการปฏิบัติตามกฎหมายเงินตรา ดังนี้ เป็นต้น

ทางด้านนโยบายเงินสำรองของทางการในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลได้นำทองคำอันเป็นทุนสำรองออกขายเพื่อนำเงินตรามาใช้ในการบูรณะประเทศ การขายทองคำนี้กระทำโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติจัดสรรทุนสำรองเงินตราเพื่อบูรณะประเทศ พ.ศ. 2489 ซึ่งกำหนดให้ขายทองคำทุนสำรองเงินตราได้เป็นจำนวนไม่เกิน 10,886,000 กรัม ทองคำที่ขายไปนี้ประกอบด้วยทองคำในสหรัฐอเมริกาจำนวน 7,998,030.162 กรัม และทองคำภายในประเทศอีกประมาณ 2,887,969.383 กรัม

สำหรับทองคำในสหรัฐอเมริกา ธนาคารได้จัดการขายได้โดยเรียบร้อย ปราศจากปัญหาใดๆ แต่การขายทองคำภายในประเทศนั้น รัฐบาลต้องการให้นำ ออกหลอมเป็นทองคำแท่งเล็กๆ และขายในราคาที่กำหนดขึ้น ซึ่งจะเป็นราคาต่ำกว่าราคาตลาด ธนาคารแห่งประเทศไทยพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สามารถปฏิบัติตาม ความประสงค์ของรัฐบาลได้

ต่อมาเมื่อคณะรัฐมนตรียังมีมติยืนยันอยู่ตามเดิมว่า การที่จะขายโดยวิธี ประมูลตามความเห็นของคณะกรรมการธนาคารไม่เป็นการเหมาะสมไม่ชอบด้วย นโยบายของรัฐบาล และให้ขายโดยวิธีกำหนดราคา คณะกรรมการธนาคารแห่ง ประเทศไทยจึงได้ลาออกทั้งคณะ

การขายทองคำภายในประเทศในครั้งนั้นได้ดำเนินไปโดยใช้ทองคำที่ซื้อจากประเทศ ญี่ปุ่น ซึ่งมีขนาดใหญ่และมีน้ำหนักมาก ไปหลอมเป็นแท่งเล็กๆ ตามขนาดที่คณะรัฐมนตรี ได้มีมติไว้ การหลอมทองคำนี้ได้ไปจัดการหลอมที่โรงกลั่นของรัฐบาล โดยให้มีขนาด 75 กรัม (5 บาท) 150 กรัม (10 บาท) 375 กรัม (25 บาท) และได้กำหนดว่า ผู้ประสงค์จะซื้อทองคำแท่งคนหนึ่งซื้อได้เพียงหนึ่งแท่ง (น้ำหนักขนาดใดก็ได้) สำหรับ ราคาขายทองคำนั้นใช้วิธีกำหนดราคา ซึ่งผู้ว่าการ (และคณะกรรมการของธนาคาร) ได้ ปรีกษาหารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กำหนดให้เป็นคราวๆ

ทองคำที่ขายนั้นได้ขายรวมทั้งสิ้น 10 คราว คือครั้งแรกเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2489 และครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2490 เป็นน้ำหนักที่ขายได้ทั้งสิ้น 339,459.62 กรัมบริสุทธิ์ ได้เงิน 14,785,960.57 บาท (ยังเหลือที่จะต้องขายให้ครบ ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้อีก 2,448,510.218 กรัมบริสุทธิ์) คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้ งดขายทองคำเสีย ตามความเห็นและเหตุผลที่ธนาคารเสนอ คือ

(1) ทองคำเป็นหลักทรัพย์อันสำคัญอย่างเดียวกับประเทศไทยมีอยู่ ส่วนเงิน ปอนด์ของทุนสำรองเงินตราอันถูกกักกันอยู่ในประเทศอังกฤษ จะหวังยึดถือเป็นทุนสำรอง เงินตราอีกไม่ได้แน่ เพราะมีท่าทีว่าจะต้องเอาไปชดเชยค่าเสียหายสงคราม

(2) การที่จะอาศัยเงินตราต่างประเทศใดมาเป็นทุนสำรองนั้น ก็ไม่เป็นการแน่ใจว่าค่าของเงินตรานั้นจะคงที่

(3) ประเทศต่าง ๆ ที่รักษาระดับแห่งค่าของเงินตราได้มั่นคงก็เพราะอาศัยทองคำ

(4) ประเทศไทยจะต้องเข้าเป็นภาคีแห่งสัญญาระหว่างชาติว่าด้วยการเงิน การชำระค่าเข้าเป็นสมาชิกจำเป็นจะต้องชำระด้วยทองคำส่วนหนึ่ง จึงควรสงวนทองคำไว้

ในปลายปี 2492 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ซื้อทองคำในสหรัฐอเมริกา เข้าไว้เป็นทุนสำรองเงินตรา 2 คราว คราวแรกได้ซื้อเมื่อ 19 ตุลาคม 2492 เป็นจำนวน 1,413 แท่ง น้ำหนักบริสุทธิ 17,773,418 กรัม คราวที่สองเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2492 จำนวน 1,431 แท่ง น้ำหนักบริสุทธิ 17,773,418 กรัม ทองคำที่ได้จัดซื้อทั้งสองคราวนี้ ได้ฝากไว้ที่ Federal Reserve Bank of New York โดยมีได้เสียดำจ่ายในการฝากเก็บรักษาแต่อย่างใด

อนึ่ง ในภายหลังต่อมา เนื่องจากประเทศไทยได้รับโควตาในกองทุนการเงินระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นจาก 12.5 ล้านดอลลาร์ สรอ. เป็น 45 ล้านดอลลาร์ สรอ. เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2502 ซึ่งจะต้องชำระเป็นทองคำร้อยละ 25 ของโควตาที่เพิ่มขึ้นนั้น หรือเท่ากับ 8,125,000 ดอลลาร์ สรอ. กระทรวงการคลังโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีได้ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยชำระทองคำตามส่วนของโควตาที่ได้รับเพิ่มขึ้นนั้นให้แก่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ โดยให้ถือว่าทองคำที่ได้นำไปชำระนั้นยังคงเป็นส่วนหนึ่งของทุนสำรองเงินตราตามความในพระราชบัญญัติเงินตรา พุทธศักราช 2501 มาตรา 30 (6) ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ออทองคำที่ได้ซื้อและผูกหุไว้ที่ Federal Reserve Bank of New York จำนวน 578 แท่ง น้ำหนักบริสุทธิ 232,143.841 ทROYเอานซ์เท่ากับ 8,125,038.35 ดอลลาร์ สรอ. ไปเปิดบัญชีทองคำที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ทองคำที่โอนไปนี้มีจำนวนเกินจากโควตาไป 984 ทROYเอานซ์บริสุทธิ แต่โดยที่แท่งทองคำเหล่านี้เป็นแท่งใหญ่ การจะตัดออกเป็นแท่งเล็กให้พอดีกับโควตาจะทำให้เสียดำจ่ายโดยไม่จำเป็น จึงให้ถือว่าส่วนที่โอนเกินไปในนั้นฝากไว้ที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ

อนึ่ง ในปี 2493 ได้มีการขนทองคำของทุนสำรองเงินตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยผูกมัดและฝากไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไปผูกมัดและฝากไว้ที่ Federal Reserve Bank of New York ทองคำของทุนสำรองเงินตราที่ธนาคารได้ฝากไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีทั้งสิ้น 2,696 แท่ง น้ำหนักบริสุทธิ์ 38,854,999.3 กรัม นั้น เมื่อสงครามยุติลง ทองคำจำนวนดังกล่าวได้ถูกกักกันโดยเจ้าหน้าที่กองบัญชาการทหารสูงสุดของมหาอำนาจพันธมิตรผู้ยึดครองประเทศญี่ปุ่น ดังนั้น เพื่อเรียกร้องให้ได้รับคืนทองคำซึ่งได้ผูกมัดเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายไทยอยู่แล้ว รัฐบาลได้ตกลงจ้างนาย Serge Rips เป็นผู้ดำเนินการเจรจา โดยเสียค่าหน้าในอัตราร้อยละ 1 ของทองคำที่ได้รับคืน

ทองคำที่ได้รับคืนในคราวนี้มีจำนวน 2,653 แท่ง น้ำหนัก 38,282,131.3 กรัมบริสุทธิ์ ยังขาดอีก 572,868.050 กรัมบริสุทธิ์ ซึ่งกองบัญชาการทหารสูงสุดของมหาอำนาจพันธมิตร อ้างว่าเป็นทองคำที่ประเทศญี่ปุ่นได้ยึดมาจากประเทศอื่น จะต้องมีการเจรจากันต่อไปดังได้กล่าวมาแล้วตอนต้น

การควบคุมเศรษฐกิจภาคคนนอกประเทศ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มีผลเกี่ยวพันอย่างสำคัญถึงเศรษฐกิจภายในประเทศด้วย ระหว่างปี 2490 — 2494 เป็นระยะที่การค้าต่างประเทศของไทยอยู่ในฐานะเกินดุลย์ เป็นเวลาที่มีการค้าและการผลิตสินค้าของไทยเริ่มฟื้นตัว ประกอบกับโลกกำลังประสบกับความขาดแคลน การค้าขาออกจึงกระตือรือร้นอย่างรวดเร็ว ยิ่งกว่านั้นเหตุการณ์คับขันในประเทศเกาหลีในปี 2493 และ 2494 ซึ่งทำให้เกิดความหวั่นเกรงกันว่าการสงครามอาจจะยืดเยื้อและลุกลามออกไป เป็นเหตุให้มีการสะสมสินค้ากันทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่เกี่ยวข้องกับทางยุทธศาสตร์ ในบรรดาประเทศอุตสาหกรรมได้เกิดภาวะการค้ารุ่งเรืองที่เรียกกันว่า Korean Boom ในระยะนี้สินค้าของไทยขายได้ราคาดีมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยางและดีบุก ส่วนด้านสินค้าขาเข้านั้น ตลอดระยะเวลาการใช้อัตราตลาดเสรีซึ่งสูงกว่าอัตราทางการ มีผลในทางจำกัดไปในตัว ฉะนั้นจึงปรากฏว่าการชำระเงินมีจำนวนเกินดุลย์ปีละมาก ๆ ทำให้เงินสำรองระหว่างประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังต่อไปนี้:—

(ล้านบาท)

ปี เมื่อนับ	ทุนสำรองเป็นทองคำ เงินตราและหลักทรัพย์ ต่างประเทศ	เงินตราต่างประเทศ ของฝ่ายการธนาคาร	รวม	เพิ่มจาก ปีก่อน (+)
2490	1,385.0	161.7	1,546.7	—
2491	1,664.2	447.3	2,111.5	+ 564.8
2492	2,255.0	501.1	2,756.1	+ 644.6
2493	2,957.9	665.2	3,623.1	+ 867.0
2494	3,725.1	784.5	4,509.1	+ 886.5

หมายเหตุ การคำนวณเงินตราต่างประเทศเป็นบาทใช้อัตราทางราชการ คือระหว่างปี 2490—2491 ใช้
อัตรา 40 บาทต่อปอนด์สเตอร์ลิง และ 100 บาทต่อ 10.075 ดอลลาร์ สรอ. และระหว่างปี
2492—2494 ใช้อัตรา 35 บาทต่อปอนด์สเตอร์ลิง และ 12.50 บาทต่อดอลลาร์ สรอ. เนื่องจาก
ในปี 2492 ได้มีการเปลี่ยนค่าของเงินบาทเทียบกับเงินตราต่างประเทศ

เมื่อฐานะเงินสำรองระหว่างประเทศมั่นคงขึ้น รัฐบาลก็ได้แก้ไขหลักเกณฑ์เกี่ยว
กับทุนสำรองเงินตราเสียใหม่ เพื่อให้ระบบเงินตราของประเทศมีความมั่นคงยิ่งขึ้น กล่าว
คือในพระราชบัญญัติระบบเงินตราชั่วคราว พ.ศ. 2493 ซึ่งอนุญาตให้ใช้ระบบเงินตรา
ชั่วคราวต่ออีก 2 ปีนั้น ได้มีบทบัญญัติยกเลิกอำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังใน
เรื่องกำหนดสินทรัพย์อันชอบด้วยกฎหมายที่จะประกอบขึ้นเป็นทุนสำรองเงินตรา คง
ให้มีอำนาจแต่เพียงกำหนดชนิดเงินตราต่างประเทศ และหลักทรัพย์ต่างประเทศอันชอบ
ด้วยกฎหมายที่จะประกอบขึ้นเป็นทุนสำรองเงินตรา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เริ่มกำหนดให้
ใช้เงินตราต่างประเทศหรือหลักทรัพย์ต่างประเทศเป็นทุนสำรองเงินตราแทนการกำหนดให้
ใช้สินทรัพย์อื่นเป็นทุนสำรองเงินตรา การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้นับเป็นก้าวแรกของการจัด
ระบบเงินตราให้มั่นคง

อย่างไรก็ดี การที่ประเทศไทยมีการชำระเงินระหว่างประเทศเกินดุลยัตติ
ต่อกันมาเป็นเวลาหลายปีนี้ ได้ก่อให้เกิดผลสะท้อนขึ้นสองประการคือ ทำให้
ปริมาณเงินเพิ่มขึ้นประการหนึ่ง และอัตราแลกเปลี่ยนเงินในตลาดลดลง หรืออีก
นัยหนึ่งค่าของเงินบาทสูงขึ้นเป็นลำดับ อีกประการหนึ่ง

ในด้านปริมาณเงินนั้น ย่อมเห็นได้ว่า เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยสะสมเงินตราต่างประเทศไว้ได้เป็นจำนวนมาก ก็จะต้องออกธนบัตรแลกกับเงินตราต่างประเทศที่รับไว้ ส่วนหนึ่งของธนบัตรที่ออกไปสู่การหมุนเวียนนี้ย่อมเข้าไปสู่ระบบธนาคารและกลายเป็นกำลังสำหรับขยายเครดิต (Credit Base) ต่อไปอีกภายหลัง อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ถ้าไรที่สะสมได้จากการขายเงินตราต่างประเทศในระยะนี้ (ในบัญชีเสถียรภาพ) และกำไรจากการค้าญี่ปุ่น (ในบัญชีกำไรและขาดทุนในการค้ากับญี่ปุ่น) เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดธนบัตรคืนจากการหมุนเวียนได้เป็นจำนวนไม่น้อย แต่ส่วนใหญ่ของเงินจำนวนนี้ได้กลับคืนออกไปสู่การหมุนเวียนอีกโดยการให้รัฐบาลกู้ยืม เนื่องจากในระยะเวลาถัดจากปี 2491 ซึ่งเป็นปีแรกและปีเดียวที่รัฐบาลสามารถจัดงบประมาณให้เข้าสู่ดุลยภาพได้นั้น ฐานะการคลังของรัฐบาลได้เปลี่ยนเป็นขาดดุลย็คือมีรายจ่ายสูงกว่ารายรับตลอดมา ฉะนั้นในขณะที่ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องเพิ่มปริมาณธนบัตรออกใช้เพื่อแลกกับเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมากนั้น การคลังของรัฐบาลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มปริมาณเงินอีกทางหนึ่งด้วย ผลก็คือปริมาณเงินเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็ว โดยเฉพาะในปี 2493 และ 2494 ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 25.3 และ 23.7 ตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่าความพยายามที่จะลดปริมาณเงินเพื่อป้องกันภาวะเงินเฟ้อในระยะนี้มีได้ผลเท่าที่ควร

ในด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินของตลาดเสรีนั้น เมื่ออุปทานเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นมาก อัตราแลกเปลี่ยนเงินจึงมีแนวโน้มต่ำลงอย่างรวดเร็ว อัตราขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงของธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อการนำสินค้าเข้าจึงต้องลดลงตาม ในระหว่างวันที่ 28 กันยายน 2492 ถึงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2495 อัตราดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปดังต่อไปนี้

57.75 บาท	ตั้งแต่ 28 กันยายน	2492	ถึง	17 ตุลาคม	2492
57.00 บาท	ตั้งแต่ 18 ตุลาคม	2492	ถึง	30 เมษายน	2494
53.85 บาท	ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม	2494	ถึง	14 พฤษภาคม	2494
53.60 บาท	ตั้งแต่ 15 พฤษภาคม	2494	ถึง	3 กันยายน	2494
52.90 บาท	ตั้งแต่ 4 กันยายน	2494	ถึง	28 ตุลาคม	2494
52.50 บาท	ตั้งแต่ 20 ตุลาคม	2494	ถึง	19 พฤศจิกายน	2494

52.25 บาท	ตั้งแต่ 20 พฤศจิกายน	2494	ถึง	23 ธันวาคม	2494
52.00 บาท	ตั้งแต่ 24 ธันวาคม	2494	ถึง	11 กุมภาพันธ์	2595
51.75 บาท	ตั้งแต่ 12 กุมภาพันธ์	2495	ถึง	17 กุมภาพันธ์	2495
51.00 บาท	ตั้งแต่ 18 กุมภาพันธ์	2495	ถึง	27 กุมภาพันธ์	2495

สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในระยะนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในนโยบายการเงินต่างประเทศเมื่อต้นปี 2495 การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นเป็นคำริและคำสั่งของรัฐบาลในสมัยนั้นดังปรากฏในบันทึกฉบับลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2495 ของพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ซึ่งขณะนั้นทรงเป็นที่ปรึกษากระทรวงการคลัง อันมีข้อความทั่วถึงความประสงค์ของรัฐบาลว่า

“ 1. ในการพิจารณารื้อกันเรื่องการปริวรรตเงิน ปรากฏว่าท่านนายกรัฐมนตรีมีความประสงค์ที่เป็นข้อใหญ่ ๆ 4 ประการคือ

- (ก) จะให้ค่าของเงินต่างประเทศลดลงเมื่อเทียบกับเงินไทย
- (ข) จะให้ค่าครองชีพลดลง
- (ค) จะไม่ให้มีการเอาเงินต่างประเทศซึ่งประเทศไทยได้รับมานั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ของประเทศอื่น
- (ง) ไม่จำเป็นต้องสะสมเงินต่างประเทศเป็นทุนสำรองเพิ่มขึ้นอีก ”

ความประสงค์ข้างต้นเมื่อประมวลเข้ากับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในระยะนี้ก็ไม่อาจแปลเป็นอย่างอื่นได้ นอกจากว่ารัฐบาลในสมัยนั้นมั่นใจในความมั่นคงในค่าของเงินบาทว่าจะสามารถกลับไปสู่สภาพก่อนสงครามได้ จึงคิดที่จะปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยน ขึ้น ส.ล. เดช สนิทวงศ์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในสมัยนั้นไม่เห็นด้วย และเสนอรัฐบาลให้ดำเนินนโยบายที่ธนาคารแห่งประเทศไทยปฏิบัติอยู่ในเรื่องการขายเงินตราต่างประเทศต่อไป กล่าวคือปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินในตลาดเสรีเป็นไปตามภาวะการค้าต่างประเทศ แต่ในขณะเดียว

ธนาคารแห่งประเทศไทยจะค่อยๆ โนม้อตราแลกเปลี่ยนเงินในตลาดเสรีให้ต่ำลงเท่าที่จะทำได้ตามอุปทานแห่งเงินตราต่างประเทศ นอกจากนั้นยังไม่เห็นพ้องกับคำริของรัฐบาลที่จะกลับทำการควบคุมการจ่ายเงินตราต่างประเทศอีก เพราะขัดแย้งกับฐานะดุลย์การชำระเงินที่เป็นอยู่ในระยะนั้น ความเห็นแตกต่างกันทั้งในเรื่องการเพิ่มค่าของเงินบาททันที และการควบคุมสินค้าเข้า ได้เป็นเหตุให้ ม.ล. เดช สนิทวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ดี ในที่สุดธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับคำสั่งจากรัฐบาลให้ลดอัตราขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงเพื่อการนำสินค้าเข้าลงทันทีจากปอนด์ละ 51 บาท เหลือ 45 บาท ซึ่งในขณะนั้นอัตราขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงในตลาดเสรีอยู่ในระดับปอนด์ละ 51.35 บาท และเพื่อดูแลให้การส่งเงินไปต่างประเทศเป็นการจ่ายเงินตราต่างประเทศเพื่อชำระค่าสินค้าและบริการโดยแท้จริง ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้าควบคุมการจ่ายเงินตราต่างประเทศที่ไม่ใช่เป็นการส่งออกเพื่อชำระมูลค่าสินค้าที่นำเข้าหรือเป็นค่าบริการซึ่งจัดเป็นธุรกิจปกติระหว่างประเทศ (*International Current Transactions*) เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2495 กับควบคุมให้ผู้ส่งสินค้าขาออกจัดให้ได้เงินตราต่างประเทศค่าของที่ส่งออกเข้ามาขายหรือฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ หรือบริษัทรับอนุญาต โดยเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 19 พฤษภาคม 2495 เป็นต้นมา นโยบายในการควบคุมนี้ยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน โดยมีการแก้ไขปรับปรุงวิธีปฏิบัติตามความเหมาะสมแห่งสถานการณ์ ทั้งนี้ก็เพราะสถานะการค้าต่างประเทศของไทยหลังปี 2495 ได้เปลี่ยนไปในทางเสื่อมลง ส่วนนโยบายในการเพิ่มค่าเงินบาทนั้น เมื่อสถานะการค้าต่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปก็จำเป็นต้องเลิกล้มดังจะกล่าวต่อไป

เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยลดอัตราขายเงินปอนด์สเตอร์ลิง สำหรับการนำสินค้าเข้าลงเช่นนี้ อัตราแลกเปลี่ยนเงิน ปอนด์ในตลาดเสรีก็ลดลงมาอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน เพราะเงินปอนด์ที่ขายในการนี้มีความมากพอที่จะดึงอัตราตลาดตามลงมาด้วย จึงมีผลเท่าๆ ได้มีการเพิ่มค่าของเงินบาทบางส่วนขึ้นแล้ว (*partial appreciation*) ส่วนค่าสินค้าขาออก

ซึ่งใช้อัตราส่วนตามส่วนที่ต้องนำมาขายแก่แหล่งกลางในอัตราทางการ ก็ได้รับความกระทบกระเทือนเฉพาะส่วนที่ใช้อัตราเสรี. อนึ่ง ภาวะตลาดเงินตราต่างประเทศในกรุงเทพฯ เวลานั้น ค่าเทียบเท่าระหว่างเงินปอนด์สเตอร์ลิงกับเงินดอลลาร์ สรอ. มิได้เป็นไปตามค่าเสมอภาคทางการ แต่ขึ้นลงตามค่าของเงินปอนด์ในตลาดเสรีของโลกอยู่ การเพิ่มค่าครั้งนี้จึงเป็นการเพิ่มค่าโดยตรง เทียบกับเงินปอนด์สเตอร์ลิง ส่วนอัตราดอลลาร์คงเปลี่ยนไปตามอัตราไว้ในตลาดโลก เมื่อเริ่มมีการขายดอลลาร์ สรอ. เพื่อการนำสินค้าเข้าในปี 2496 อัตราดอลลาร์ สรอ. ในตลาดเสรีมิได้คล้อยตามอัตราสำหรับสินค้าเข้าเช่นเดียวกับในกรณีเงินปอนด์ เพราะเงินดอลลาร์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยขายมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับปริมาณเงินดอลลาร์ในตลาดเสรี และการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในตลาดเสรีก็มักถืออัตราเงินปอนด์เป็นหลัก เพราะรายได้สินค้าขาออกส่วนใหญ่เป็นเงินปอนด์ เหตุการณ์นี้เพิ่งมาเปลี่ยนไปในปี 2498 เมื่อทุกรัฐบาลระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราเริ่มปฏิบัติการเฉพาะในเงินดอลลาร์ สรอ. สกุลเดียว เพื่อจะไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องอัตราไขว้ไม่ตรงกับค่าเสมอภาค หลังจากนั้นการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเสรีจึงกำหนดโดยถืออัตราดอลลาร์ สรอ. เป็นหลักเช่นในปัจจุบันนี้

การเพิ่มค่าเงินตราเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะใช้สำหรับแก้ไขความไม่สมดุลในการชำระเงินของประเทศซึ่งมีการชำระเงินเกินดุลย์เป็นการเรื้อรัง อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในพื้นฐานของเศรษฐกิจ การเพิ่มค่าของเงินตราย่อมมีผลในทางลดรายได้เป็นเงินตราภายในของผู้ส่งสินค้าออก และในขณะเดียวกันย่อมมีผลในทางลดค่าเป็นเงินตราภายในของสินค้าซึ่งสั่งจากต่างประเทศ ในการดำเนินนโยบายลดอัตราขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงเพื่อนำสินค้าเข้าลงทันทีครั้งนี้ ทางเราก็มีเจตนาที่จะลดราคาของสินค้าขาเข้าและลดค่าครองชีพไปพร้อม ๆ กัน แต่เหตุการณ์หาได้เป็นไปดังคาดไม่ เพราะเมื่อเงินตราต่างประเทศมีราคาถูกลง ก็มีการนำสินค้าขาเข้าเข้ามาามากขึ้นจริง แต่ปรากฏว่าเงินบาทซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถดึงเข้ามาได้จากภาคประชาชน เนื่องจากการขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงเพื่อนำสินค้าเข้านี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจำต้องนำออกให้รัฐบาลกู้

ยืมชุดเซตการขาดดุลย์ในงบประมาณ ภาวะเงินเฟ้อซึ่งมีอยู่แล้วเนื่องจากการขายสินค้าออกได้ดียิ่งขึ้นเนื่องจากงบประมาณขาดดุลย์ ประชาชนมีเงินใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น ก็ยังสั่งซื้อสินค้าเข้ามากขึ้น ในตอนสิ้นปี 2495 การค้าและการชำระเงินกับต่างประเทศ ยังไม่อยู่ในสภาพที่นักวิตกนัก เพราะถึงแม้จะมีสินค้าเข้าเพิ่มขึ้น แต่สินค้าหลักที่เป็นสินค้าส่งออกของไทยยังขายได้ราคาดีอยู่ ถึงแม้ว่าปริมาณส่งออกจะลดลงบ้าง ในระหว่างปี 2495 นี้ เงินปอนด์สเตอร์ลิงที่ธนาคารแห่งประเทศไทยถืออยู่ได้ลดลงเป็นจำนวนมาก แต่แหล่งกลางยังสามารถสะสมเงินดอลลาร์ สรอ. เข้ามาได้บ้าง ในปี 2496 จึงได้มีการเริ่มขายเงินดอลลาร์ สรอ. เพื่อนำสินค้าเข้า ในวันที่ 1 พฤษภาคม โดยใช้อัตราดอลลาร์ละ 16.75 บาท ต่อมาภายหลังในวันที่ 4 มีนาคม 2497 จึงได้เปลี่ยนเป็นอัตราดอลลาร์ละ 16.07 บาท เพื่อให้เป็นไปตามค่าเสมอภาคทางการระหว่างเงินปอนด์สเตอร์ลิงกับเงินดอลลาร์ สรอ.

การลดค่าเงินบาทตามเงินปอนด์สเตอร์ลิง

เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2492 อังกฤษได้ประกาศลดค่าเงินปอนด์สเตอร์ลิง จากทองคำบริสุทธิ์ 3.58134 กรัมต่อหนึ่งปอนด์ ซึ่งเทียบเท่า 4.03 ดอลลาร์ สรอ. เป็นทองคำบริสุทธิ์ 2.48828 กรัมต่อหนึ่งปอนด์ ซึ่งเทียบเท่า 2.80 ดอลลาร์ สรอ. หรืออีกนัยหนึ่ง อังกฤษลดค่าเงินปอนด์ลงร้อยละ 30.5 เป็นเหตุให้ประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศในเขตสเตอร์ลิงประมาณ 30 ประเทศ ได้ลดค่าเงินตราของตน ตามด้วย

ในขณะนั้นประเทศไทยใช้เงินปอนด์สเตอร์ลิงในการค้าต่างประเทศมากกว่าสกุลอื่น และขายสินค้าหลายชนิดแข่งกับประเทศที่อยู่ในเขตสเตอร์ลิงรัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องลดค่าเงินบาทลงตามปอนด์สเตอร์ลิง ในวันที่ 26 กันยายน ศกเดียวกัน จึงได้ประกาศกำหนดค่าทางการของบาทใหม่ คือหนึ่งบาท เท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.0710937 กรัม ซึ่งเทียบเท่ากับ 35 บาทต่อ 1 ปอนด์ สเตอร์ลิง และ 12.50 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์ สรอ.

ในการพิจารณาคัดสินใจลดค่าเงินบาทตามเงินปอนด์สเตอร์ลิงในครั้งนั้น หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้น ได้มีส่วนช่วยให้คำปรึกษาแก่รัฐบาล ตลอดจนชี้แจงข้อข้องใจของ ฯพณ ฯ นายกรัฐมนตรี ซึ่งได้มีหนังสือมาถึงเป็นการส่วนตัวด้วย

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ เมื่อเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
ไปเจรจาเรื่องเงินกู้จากธนาคารโลก ที่กรุงวอชิงตัน พ.ศ. 2493

บันทึก

เรื่อง อังกฤษลดค่าของเงินปอนด์

เมื่อวันที่ 17 เดือนนี้ เวลาประมาณ 20.00 น. ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย¹ และหัวหน้าฝ่ายบัญชีการ² ได้ถูกเรียกให้ไปพบท่านนายกรัฐมนตรี³ ที่บ้าน ในที่นั้นมี พลตรี เภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ ผู้รักษาการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายพจน์ สารสิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศอยู่ด้วย เพื่อปรึกษาหารือนโยบายและปัญหาการปฏิบัติในกรณีที่รัฐบาลอังกฤษลดค่าเงินปอนด์สเตอร์ลิง ท่านนายกรัฐมนตรีแจ้งว่าเอกอัครราชทูตอังกฤษได้ยื่นบันทึกช่วยความจำต่อท่านมีใจความว่าประเทศอังกฤษได้ตกลงจะลดค่าของเงินปอนด์ลงและจะกำหนดค่าของปอนด์สเตอร์ลิงเท่ากับทองคำบริสุทธิ์ 38.4 แกรนส์หรือเท่ากับ 2.48828 กรัมต่อหนึ่งปอนด์ซึ่งจะได้อัตราแลกเปลี่ยน 2.80 ดอลลาร์ สหรัฐอเมริกาต่อหนึ่งปอนด์อังกฤษจะประกาศค่าของปอนด์สเตอร์ลิงใหม่ในวันที่ 19 เดือนนี้ เวลา 3.15 น. (เวลารุงเทป ฯ) ในระหว่างที่ยังไม่ประกาศขอให้รัฐบาลไทยถือเป็นเรื่องลับที่สุด

เมื่ออังกฤษลดค่าเงินปอนด์แล้ว เหตุที่บังคับให้ฝ่ายเรากำหนดอัตราค่าทองคำบริสุทธิ์ของบาทใหม่ลดลงตามส่วนกับปอนด์ ตามที่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรับสั่งไว้คือการค้าของประเทศไทยทั้งสินค้าขาออกและขาเข้าที่กระทำติดต่อกับประเทศที่ใช้เงินตราอันมีค่าเป็นไปตามราคาปอนด์สเตอร์ลิงเป็นส่วนใหญ่ คิดเฉลี่ยในระยะ 3 ปีที่แล้วมาร้อยละ 80 สำหรับสินค้าขาเข้า และร้อยละ 81.32 สำหรับสินค้าขาออก การค้าเกี่ยวกับประเทศที่ใช้

¹ หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์

² นายประหยัด บุรณศิริ

³ ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

เงินตราตามดอลลาร์ร้อยละ 17.70 สำหรับสินค้าขาเข้า และร้อยละ 15.96 สำหรับสินค้าขาออก ถ้าเรากำหนดค่าของเงินบาทลงตามเงินปอนด์สเตอร์ลิง สินค้าขาออกของเราจะไม่ได้รับการกระทบกระเทือนในทางเสีย ราคาของยางและดีบุกจะสามารถแข่งกับประเทศอื่นๆ ในเขตสเตอร์ลิง ซึ่งแต่ละประเทศจะต้องลดค่าของเงินลงตามเงินปอนด์สเตอร์ลิง แต่การส่งสินค้าจากสหรัฐอเมริกาไม่น่าจะถูกกระทบกระเทือนเท่าใด เพราะการซื้อขายทั่วไปได้อาศัยอัตราเสรี ซึ่งเมื่อเทียบอัตราปวิวรรตนาทกับปอนด์และบาทกับดอลลาร์ก็จะมีส่วนประมาณ 2.80 ดอลลาร์ต่อหนึ่งปอนด์อยู่แล้ว เว้นไว้แต่สินค้าที่รัฐบาลสั่งซื้อสำหรับใช้ในราชการ เพราะเมื่อเงินบาทมีค่าน้อยลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ก็จะต้องจ่ายบาทมากขึ้นงบประมาณของรัฐบาลที่ตั้งสำหรับซื้อสินค้าจะเขยิบสูง ค่าใช้จ่ายเป็นบาทของสถานทูตไทยในต่างประเทศที่จ่ายเป็นดอลลาร์สหรัฐอเมริกาก็จะสูงขึ้น เมื่อได้พิจารณาแล้วที่ประชุมได้มอบให้ธนาคารแห่งประเทศไทยคำนวณอัตราปวิวรรตนาทโดยลดค่าของเงินบาทตามปอนด์สเตอร์ลิง และให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศฟังความเห็นของเอกอัครราชทูตอังกฤษ เอกอัครราชทูตอเมริกัน และ ดร. เจ. เอส. กุลด์ ว่าจะมีความเห็นในเรื่องนี้อย่างใด เฉพาะ ดร. กุลด์ นั้นให้หารือโดยไม่ให้รู้ว่ายอังกฤษจะลดค่าเงินปอนด์

เมื่อวันที่ 18 เดือนนี้เวลา 21.00 น. ได้มีการประชุมกันอีกครั้งหนึ่งที่บ้านท่านนายกรัฐมนตรี นอกจากผู้ที่ได้ไปประชุมเมื่อคืนวันที่ 17 เดือนที่แล้ว นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการคลัง¹ และ ม.จ. วงศานุวัตร เทวกุล ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ได้เข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือด้วย

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้แถลงว่า ตอนเช้าได้พบ ดร. เจ. เอส. กุลด์ และได้ถามเรื่องนี้ ดร. เจ. เอส. กุลด์ ชี้แจงว่า เมื่ออังกฤษลดค่าของปอนด์ลงมา รัฐบาลไทยไม่ควรรับแรงกำหนดอัตราปวิวรรตนาทใหม่ เพราะตามสภาพที่เป็นจริง การค้าทั่วไป

¹ หลวงเสถียรโชติสาร

อาศัยอัตราแลกเปลี่ยนในตลาด (อัตราเสรี) ฉะนั้นการที่ยังไม่กำหนดอัตราปริวรรตใหม่ จะไม่เกิดการกระทบกระเทือนแต่อย่างใด ส่วนอัตราปริวรรตใหม่นั้นควรจะเป็นเท่าใด ควรพิจารณาหาร่องการ Monetary Fund ดู

เอกอัครราชทูตอเมริกันชี้แจงความเห็นเป็นส่วนตัวว่า เมื่ออังกฤษลดค่าของเงินปอนด์สเตอร์ลิงลงมา ประเทศไทยยังไม่ควรจะดำริเปลี่ยนแปลงอัตราใหม่ ถ้าหากลดค่าของบาทลงตามปอนด์สเตอร์ลิงแล้ว เงินบาทจะมีค่าน้อยลง ในกรณีเช่นว่านี้สหรัฐอเมริกาจะส่งสินค้ามาขายในประเทศไทยได้น้อย เฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่รัฐบาลสั่งซื้อมาใช้ในราชการ เอกอัครราชทูตอเมริกันชี้แจงว่า ค่าของเงินบาทไม่ได้เสื่อมลงแต่อย่างใด เหตุใดจึงไปลดค่าของบาทลง ควรปล่อยให้มันเป็นไปตามเดิม

เอกอัครราชทูตอังกฤษไม่ได้ให้ความเห็นอะไรมากนัก และชี้แจงแก่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศว่า รัฐบาลอังกฤษได้สั่งให้ทูตการคลังอังกฤษประจำกรุงวอชิงตันไปทูลชี้แจงรายละเอียดแก่หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไซยันต์ ที่กรุงวอชิงตันแล้ว รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ถามว่า ในขณะนี้ถ้าหากรัฐบาลไทยยังไม่กำหนดอัตราปริวรรตปล่อยให้การแลกเปลี่ยนเงินตราเป็นไปเอง เนื่องจากยังไม่ทราบรายละเอียดมากพอที่จะวินิจฉัยจะเป็นอย่างไร เอกอัครราชทูตอังกฤษตอบว่าที่จะดำเนินการเช่นนั้นเป็นการดีแล้ว

ทางธนาคารแห่งประเทศไทยชี้แจงว่า เมื่อค่าทองคำของปอนด์ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว อัตราปริวรรตบาทกับปอนด์หรือบาทกับดอลลาร์อย่างหนึ่งอย่างใด จะต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วยตามส่วน ไม่ว่าเราจะกำหนดค่าของบาทเท่าใด ในการกำหนดค่าของบาทนั้นต้องถือมาตรฐานแห่งค่าอะไรอย่างหนึ่งเป็นหลัก และกำหนดค่าทฤษฎีของบาท (theoretical value) เท่ากับทองคำบริสุทธิ์เท่านั้นเท่านั้นกรัม แล้วเอาไปเทียบกับทองคำบริสุทธิ์ต่อหนึ่งปอนด์ที่อังกฤษกำหนด และทองคำบริสุทธิ์ต่อหนึ่งดอลลาร์สหรัฐอเมริกา อัตราปริวรรตกับเงินตราต่างประเทศก็จะเป็นไปตามส่วนแห่งค่าทองคำบริสุทธิ์ของเงินสกุลนั้นๆ เมื่อกำหนดอัตราใดจำเป็นต้องกำหนดแล้วประกาศให้ประชาชนทราบ

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังชี้แจงว่า ในการกำหนดค่าของเงินบาทนี้ ถ้าเราลดค่าเงินบาทลงมาค่าของดอลลาร์สหรัฐอเมริกาก็จะเชิบบสูงขึ้น ประเทศไทยย่อมจะซื้อสินค้าจากสหรัฐอเมริกาได้น้อยลง ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนถึงความรู้สึกของชาวอเมริกันและพ่อค้าอเมริกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่รัฐบาลอเมริกันกำลังช่วยเหลือประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องการค้าทองคำที่ฝากไว้ในประเทศญี่ปุ่น ฉะนั้นขอให้อัตราแลกเปลี่ยนคงเป็นไปตามเดิม คือ 40 บาทต่อ 1 ปอนด์ และ 100 บาทเท่ากับ 10.075 ดอลลาร์ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทบกระเทือนทางด้านการเมืองเกี่ยวกับต่างประเทศ

ทางธนาคารแห่งประเทศไทยชี้แจงว่า ถ้ารัฐบาลจะกำหนดอัตรา 100 บาทต่อ 10.075 ดอลลาร์ตามเดิม ค่าของ 1 บาทจะเทียบเท่ากับทองคำบริสุทธิ์ 0.09029 กรัม ค่าของเงินบาทจะเชิบบสูงขึ้นเทียบกับปอนด์ อัตราเงินบาทเทียบกับปอนด์สเตอร์ลิงจะเป็นเพียง 27.79 บาท ต่อปอนด์เท่านั้น ซึ่งแต่ก่อนเทียบไว้ 40 บาทต่อปอนด์ ตามอัตราปริวรรตนี้เราจะไม่สามารถส่งสินค้าออกนอกประเทศเพราะราคาสินค้าเป็นปอนด์จะแพงขึ้นอย่างมาก นอกจากนั้นการตีราคาทรัพย์สินของทุนสำรองเงินตราจะถูกกระทบกระเทือนในส่วนหลักทรัพย์ที่เป็นปอนด์ เนื่องจากเงินปอนด์ลดค่าลงไป และในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนไม่ได้ส่วนสัดส่วนทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่สามารถตีราคาทรัพย์สินของทุนสำรองหรือปฏิบัติตามกฎหมายเงินตราได้

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศแถลงว่า การที่กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนไว้ตามเดิมนั้น เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับทางราชการเท่านั้น ซึ่งอาศัยอัตราของทางราชการสำหรับแลกเปลี่ยนตราต่างประเทศ ส่วนพ่อค้าอาศัยอัตราเสรีสำหรับซื้อขายเงินบาทกับเงินตราต่างประเทศ

ปลัดกระทรวงการคลังชี้แจงว่า เรื่องนี้ควรจะขอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเสด็จกลับมาเสียก่อน ในชั้นนี้ถ้ามีการเคลื่อนไหวทางการเงินระหว่างรัฐบาลกับธนาคารแห่งประเทศไทย ก็ให้ชั้นบัญชีขัดข้องไว้แล้วแก้ไขกันภายหลังในเมื่อรัฐบาลกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนใหม่

ในที่สุดที่ประชุมได้ตกลงดังนี้

1. ยังไม่วินิจฉัยเรื่องค่าของเงินบาท ให้โทรเลขปรึกษาหารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ที่กรุงวอชิงตัน
2. การซื้อขายเงินตราต่างประเทศระหว่างรัฐบาลกับธนาคารแห่งประเทศไทยให้เป็นไปตามอัตราเดิม แต่ขึ้นบัญชีบังคับไว้ก่อน เมื่อรัฐบาลได้ตกลงอัตราปริวรรตเป็นที่แน่นอนแล้ว ก็ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยคำนวณค่าของเงินตราต่างประเทศที่ได้ซื้อขายกับรัฐบาลแล้วตั้งแต่วันที่ 19 กันยายน 2492 ตามอัตราปริวรรตใหม่
3. อัตราเสรีขายปอนด์สเตอร์ลิงของธนาคารแห่งประเทศไทยให้ถืออัตราตามเดิมไปก่อน
4. การส่งมอบเงินตราต่างประเทศ ซึ่งได้มาจากการส่งดิบูกและยางออกนอกประเทศ ให้ถืออัตราเดิม.

ธนาคารแห่งประเทศไทย
กันยายน 2492

บันทึก

เรื่อง กำหนดค่าของเงินบาทในกรณีที่อังกฤษลดค่าของปอนด์

ด้วยมีข่าวว่าประเทศอังกฤษกำลังประสบความยุ่งยากในทางการเงิน เนื่องจากขาดแคลนดอลลาร์จนไม่อาจจะรักษาค่าของเงินปอนด์เมื่อเทียบกับดอลลาร์ให้อยู่ภายในระดับที่เป็นอยู่ในขณะนี้ได้ จึงมีการคาดหมายกันว่า อังกฤษอาจจะลดค่าของปอนด์ลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์ การลดค่าของปอนด์ลงมา ย่อมกระทบกระเทือนถึงประเทศไทยด้วย ฉะนั้นจึงเกิดมีปัญหว่าถ้าอังกฤษลดค่าของปอนด์ลงแล้ว คณะรัฐมนตรีจะต้องพิจารณาและวินิจฉัยกันว่าจะดำเนินการอย่างไร วิธีการที่จะเลือกนั้นจะต้องเลือกเอาวิธีหนึ่งจาก 2 วิธี กล่าวคือ :—

1. ลดค่าของบาทลงไปตามปอนด์ ทั้งนี้หมายความว่าค่าของบาทนั้นเมื่อเทียบกับปอนด์ก็คงอยู่ในระดับ 40 บาทต่อปอนด์เท่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้ แต่ถ้าเทียบกับดอลลาร์แล้ว ค่าของบาทจะต่ำกว่าในระดับปัจจุบัน เพราะค่าของเงินปอนด์ลดลง จนถึงเวลานี้เรากำหนดค่าของบาทไว้ 40 บาทต่อหนึ่งปอนด์ และโดยที่ปอนด์มีค่าเท่ากับ 4.03 ดอลลาร์ เราจึงกำหนดว่าเงิน 100 บาทเท่ากับ 10.075 ดอลลาร์ สมมติว่าค่าของปอนด์ลดลงเหลือ *ปอนด์ละ 3.00 ดอลลาร์* เราจะต้องกำหนดว่า 100 บาทมีค่าเท่ากับ 7.50 ดอลลาร์

2. ถ้าจะวินิจฉัยให้ค่าของบาทคงที่อยู่ที่ ทั้งนี้หมายความว่าค่าของบาทนั้นเมื่อเทียบกับดอลลาร์แล้ว ก็ยังคงอยู่ในระดับ 100 บาทต่อ 10.075 ดอลลาร์เท่าในเวลานี้ปัจจุบัน ก็ไม่ต้องแก้ไขค่าของบาทเมื่อเทียบกับค่าของดอลลาร์ แต่เมื่อเทียบกับปอนด์แล้ว ค่าของบาทจะเขยิบสูงขึ้นกว่าระดับปัจจุบัน คือเงินไม่ถึง 40 บาทจะมีค่าเท่ากับหนึ่งปอนด์ เนื่องจากค่าของปอนด์ลดลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์ ค่าของปอนด์ย่อมลดลงตามส่วนสัดส่วนเดียวกันเมื่อเทียบกับบาท สมมติว่าอังกฤษลดค่าของปอนด์ลงเหลือ *ปอนด์ละ 3.00 ดอลลาร์* เราจะต้องกำหนดว่าเงิน 29.79 บาทเท่ากับหนึ่งปอนด์

การวินิจฉัยเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นการจำเป็นและจะต้องกระทำทันที เมื่ออังกฤษประกาศลดค่าของปอนด์ ถ้าเราไม่ตัดสินใจและประกาศอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว การค้าจะประสบความยุ่งยากและหยุดชะงัก เพราะไม่มีใครทราบว่าบาทมีค่าเท่าใดแน่

การพิจารณาและวินิจฉัยว่าควรเลือกวิธีใดนั้น มีทั้งทางได้เสียซึ่งขออธิบายดังต่อไปนี้

โดยที่ประเทศไทยทำการค้ากับประเทศที่ใช้ปอนด์สเตอร์ลิงเป็นส่วนมาก ประกอบทั้งประเทศที่อยู่ในเขตปอนด์สเตอร์ลิงมีสินค้าอย่างเดียวกัน (ข้าว ไม้สัก และยาง) ขยายแข่งกับประเทศไทย จึงมีความจำเป็นที่เราจะต้องลดค่าของบาทลงตามปอนด์ หากเราไม่ลดค่าของบาทลงมา ก็จะเกิดเสียหายแก่ประเทศเป็นอันมาก บรรดาสินค้าขาออกของเราที่ส่งไปขายยังประเทศสเตอร์ลิงจะมีราคาตกต่ำ (ถ้าเอราราคาที่ขายเป็นปอนด์มาเทียบกับบาทที่ได้รับ) ถ้าจะเอาข้าวเป็นตัวอย่าง ก็จะเห็นได้ถนัด กล่าวคือ ข้าวที่ส่งไปต่างประเทศคิดเฉลี่ยราคา 39 ปอนด์ต่อหนึ่งตัน ซึ่งถ้าคิดเทียบกับเงินไทยแล้วจะได้ผลดังนี้

รายการ	ปัจจุบัน	ถ้าบาทมีค่าสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปอนด์
ข้าวตันหนึ่งกำหนดราคา	39 ปอนด์	39 ปอนด์
เงินปอนด์หนึ่งมีค่า	40 บาท	29.28 บาท
ข้าวตันหนึ่งจึงขายได้	1,560 บาท	1,161 บาท

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ถ้าไม่มีการลดค่าของบาทลงตามปอนด์ ข้าวตันหนึ่งจะขายได้เงินน้อยไปถึง 399 บาท สินค้าอื่นก็จะขายได้เงินลดน้อยลงเช่นเดียวกัน

ส่วนข้าวที่ส่งไปประเทศดอลลาร์นั้น แม้จะขายได้เงินดอลลาร์ก็ตามแต่ราคาที่กำหนดก็เป็นปอนด์ ฉะนั้นในกรณีที่ค่าของปอนด์ลดลงแล้ว แต่ค่าของบาทจะไม่ลดตามไปด้วย ราคาข้าวก็จะยังคงตกต่ำลงไปอยู่ตนเอง ดังจะเห็นได้ต่อไปนี้:—

รายการ	ปัจจุบัน	ถ้าบาทมีค่าสูงขึ้น เมื่อเทียบกับปอนด์
ข้าวตันหนึ่งกำหนดราคา	39 ปอนด์	39 ปอนด์
เงินปอนด์หนึ่งมีค่า	4.03 ดอลลาร์	3.00 ดอลลาร์
ข้าวตันหนึ่งจึงมีราคา	175.00 ดอลลาร์	117.00 ดอลลาร์
เงิน 10.075 ดอลลาร์ มีค่า	190.00 บาท	100.00 บาท
ฉะนั้นข้าวตันหนึ่งจึงขายได้	1,560.00 บาท	1,161.00 บาท

หากมีผู้ตั้งปัญหาถามว่า เราจะแก้ไขมิให้สินค้าตกต่ำโดยวิธีเพิ่มราคาสินค้าของเราขึ้นไปอีกไม่ได้หรือ ก็ต้องตอบว่าไม่สามารถจะปฏิบัติได้ เพราะข้าวของเราต้องขายแข่งขันกับพม่าและอินโดจีน ขางและดื่บูกขายแข่งกับมะลายู ไม่สักก็ขายแข่งกับพม่า โดยที่ประเทศพม่าและมะลายูเป็นประเทศในเขตสเตอร์ลิง และเมื่อค่าของปอนด์ลดลงไปแล้ว ค่าของรูปีพม่าและดอลลาร์มะลายูกงจะลดตามลงไปแน่นอน สินค้าของประเทศเหล่านี้จึงมีราคาคงเดิมไม่ตกต่ำ และจะไม่ถูกกระทบกระเทือนในเรื่องราคาแต่อย่างใด

เหตุผลอย่างอื่นที่สนับสนุนให้เรลดค่าของบาทลงตามปอนด์คือ ประเทศไทยทำการค้ากับประเทศต่างๆ ในเขตสเตอร์ลิงเป็นส่วนมาก จะเห็นได้จากสถิติที่รวบรวมไว้ดังนี้

สถิติการค้าของประเทศไทยกับประเทศในเขตสเตอร์ลิง¹

พ.ศ.	สินค้าขาเข้า	%	สินค้าขาออก	%
	บาท		บาท	
2481	87,488,202	62.49	162,645,925	79.56
2489	523,823,564	92.64	362,394,440	80.55
2490	955,861,051	69.07	791,516,971	81.84
2491 ²	1,351,575,543	28.27	1,647,986,366	81.59
คิดเฉลี่ยในระยะ 3 ปีหลัง		80.00		82.32

¹ สถิติทั้งหมดรวบรวมจากตัวเลขที่กรมศุลกากรส่งมา

² ตัวเลขสำหรับปี พ.ศ. 2491 เป็นตัวเลขประมาณของกรมศุลกากร ยังไม่ได้ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

สถิติการค้าของประเทศไทยกับประเทศในเขตดอลลาร์

พ.ศ.	สินค้าขาเข้า	%	สินค้าขาออก	%
	บาท		บาท	
2481	34,096,568	26.30	29,024,306	14.20
2489	38,448,861	6.80	85,328,236	18.97
2490	368,172,263	26.61	144,362,417	14.92
2491	340,181,911	19.70	282,373,445	13.98
คิดเฉลี่ยในระยะ 3 ปีหลัง		17.70		15.96

สถิติการค้าของประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ

พ.ศ.	สินค้าขาเข้า	%	สินค้าขาออก	%
	บาท		บาท	
2481	8,045,961	6.21	12,751,857	6.24
2489	3,177,552	0.56	2,139,433	0.48
2490	59,717,869	4.32	31,340,350	3.24
2491	35,054,278	2.03	89,478,853	4.43
คิดเฉลี่ยในระยะ 3 ปีหลัง		2.30		2.72

ตามสถิติข้างต้นนี้จะพียงเห็นได้ว่าสินค้าเข้าที่ประเทศไทยส่งเข้ามานั้นมาจากประเทศในเขตสเตอร์ลิงคิดเฉลี่ยในระยะ 3 ปีหลัง ร้อยละ 80 ของสินค้าเข้าทั้งหมด สินค้าขาออกส่งไปในเขตเดียวกัน คิดเฉลี่ย ร้อยละ 81.32 ของสินค้าขาออกทั้งหมด

ส่วนการค้ากับประเทศในเขตดอลลาร์นั้น ประเทศไทยส่งสินค้าเข้ามาคิดเฉลี่ยในระยะ 3 ปีหลัง ร้อยละ 17.70 และส่งไปขายเพียง ร้อยละ 15.96

โดยที่ประเทศไทยต้องอาศัยการค้ากับประเทศในเขตสเตอร์ลิงเป็นส่วนใหญ่ จึงจำเป็นต้องลดค่าของบาทลงตามปอนด์ (ทั้งนี้หมายความว่าเงินบาทยังคงมีค่า 40 บาทต่อปอนด์

อยู่ตามเดิม) โดยมุ่งที่จะให้สินค้าของเราขายแข่งกับประเทศใกล้เคียง ซึ่งผลิตสินค้าชนิดเดียวกันเป็นสำคัญ ถ้าหากประเทศไทยกำหนดราคาบาทให้สูงขึ้น เช่น 29.78 บาทต่อปอนด์ สินค้าขาออกของเราจะแพงกว่าสินค้าของประเทศใกล้เคียง จะเป็นเหตุให้การค้าของเราหยุดชะงักลง และเศรษฐกิจของประเทศจะได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง

อนึ่ง การกำหนดค่าของบาทให้สูงขึ้นนั้นย่อมกระทบกระเทือนถึงราคาหลักทรัพย์ทุนสำรองเงินตราที่เป็นปอนด์ด้วย ทุนสำรองที่เป็นปอนด์จะมีค่าน้อยลง เนื่องจากเงินบาทมีค่าสูงขึ้น

ในกรณีที่รัฐบาลไทยกำหนดค่าของบาทให้สูงขึ้น โดยถืออัตราแลกเปลี่ยน 100 บาท = 10.075 ดอลลาร์เป็นหลัก การค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศในเขตสเตอร์ลิงจะถูกกระทบกระเทือน ประเทศไทยจะต้องลดราคาสินค้าขาออกลงมา เพื่อแข่งกับประเทศใกล้เคียงที่ผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน ผลของการนี้คือผู้ผลิตสินค้าที่ส่งขาย ณ ต่างประเทศจะได้รับราคาพืชผลที่ผลิตได้ต่ำกว่าราคาที่เป็นอยู่ในเวลานี้

ตามสถิติการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศในเขตดอลลาร์ ปรากฏว่าสินค้าขาเข้ามายังประเทศไทยอยู่ในระหว่างร้อยละ 17.70 ของค่าสินค้าขาเข้าทั้งหมด สินค้าขาออกของประเทศไทยที่ส่งไปขาย ณ ประเทศในเขตดอลลาร์ เพียงร้อยละ 15.96 ของค่าสินค้าขาออกทั้งหมด

ข้าวเป็นสินค้าที่หลายประเทศในทวีปเอเชียต้องการ เพราะเป็นอาหารสำคัญ อาจจะมีผู้ตั้งปัญหาว่า เราควรจะกำหนดเงื่อนไขให้ประเทศที่ซื้อข้าวของเราจ่ายเงินดอลลาร์ให้แก่เรา การกำหนดเงื่อนไขไว้เช่นนี้คงจะได้ผลบ้าง แต่ประเทศที่สั่งซื้อข้าวจากประเทศไทยส่วนมากเป็นประเทศที่อยู่ในเขตสเตอร์ลิง และขาดแคลนดอลลาร์อยู่เหมือนกัน โดยเหตุนี้ดอลลาร์ที่จะได้มานั้นจึงเป็นจำนวนจำกัด การที่ประเทศไทยเคยได้รับดอลลาร์จากการขายข้าวเป็นจำนวนมากนั้นเนื่องมาจากสหรัฐอเมริกาซื้อข้าวช่วยเหลือพลเมืองประเทศจีน ซึ่งประสบความอดอยาก อนึ่งสหรัฐอเมริกาได้ยินยอมให้รัฐบาลจีนกู้เงินเป็นจำนวนร้อยละล้านดอลลาร์สำหรับฟื้นฟู

การเศรษฐกิจ รัฐบาลจีนจึงได้กันเงินจำนวนหนึ่งจากเงินกู้ที่วานี้สำหรับซื้อข้าวจากประเทศไทย ไปบรรเทาทุกข์ เมื่อการซื้อข้าวของประเทศจีนสะดุดหยุดลง เราจึงขาดดอลลาร์ไปมากมาย ฉะนั้นจึงต้องพยายามขายข้าวให้แก่ประเทศที่อยู่ในเขตดอลลาร์ให้มากที่สุด เช่น ประเทศ ฟิลิปปินส์และประเทศคิวบา เป็นต้น ก่อนมหาสงครามประเทศไทยเคยขายข้าวให้ประเทศคิวบา ปีละ 100,000 — 200,000 ตัน แต่ในเวลานี้ประเทศคิวบาไม่สามารถจะซื้อข้าวจากประเทศไทย โดยตรงได้ เพราะมีสัญญาผูกพันไว้กับสหรัฐอเมริกา กล่าวคือสหรัฐอเมริกาซื้อน้ำตาลจากคิวบา ประเทศคิวบาต้องซื้อข้าวจากสหรัฐอเมริกา ส่วนการค้ากับญี่ปุ่นนั้นเมื่อเราขายข้าวไปแล้ว ก็ไม่ได้ดอลลาร์ เป็นแต่เพียงตั้งบัญชีเครดิตดอลลาร์ขึ้นไว้ เราต้องส่งสินค้าจากญี่ปุ่นแทน แล้วจึงใช้วิธีหักบัญชีกัน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า SCAP ไม่มีความปรารถนาจะจ่ายดอลลาร์แก่ประเทศ ที่ขายสินค้าให้ญี่ปุ่น

ตามทฤษฎีที่แข็งแรงมาแล้วนี้จะพึงเห็นได้ว่าทุกประเทศพยายามที่จะสงวนดอลลาร์ที่มีอยู่ไว้ ถ้าหากจะใช้ดอลลาร์ในกิจการค้า ก็ใช้วิธีแลกเปลี่ยนสินค้าที่มีมูลค่าเท่าเทียมกัน ไม่ยอมให้โอนดอลลาร์ โดยเสรีอย่างที่เคยปฏิบัติกันเมื่อก่อนสงคราม

เมื่อได้ชี้แจงทางได้เสียในการกำหนดค่าของบาทแล้ว พอจะสรุปความได้ว่า การที่ กำหนดเงินบาทให้มูลค่าสูงขึ้นจะเป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่กระทำให้รายได้ของชาวนา ซึ่งเป็น กระจุกสันหลังของประเทศตกต่ำลง อาจจะมีผู้เสนอความเห็นแย้งว่า การลดค่าของบาทลงตาม ปอนต์นั้น ย่อมเกิดความเสียหายเหมือนกัน ข้อนี้เป็นความจริงในกรณีที่ค่าของบาทลดลงตาม ปอนต์ การส่งสินค้าจากประเทศดอลลาร์จะต้องจ่ายบาทเพิ่มขึ้น รายจ่ายของรัฐบาลที่จะต้อง จ่ายเป็นดอลลาร์ก็จะต้องเพิ่มเงินบาทด้วย แต่การไม่ลดค่าของบาทลงตามปอนต์ เมื่อ เปรียบเทียบกันแล้วจะเสียหายมากกว่า

สำหรับประเทศไทยการส่งสินค้าออกให้ได้มากเป็นการจำเป็นจริง ๆ จะพึงเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ. 2491 เป็นปีแรกตั้งแต่มหาสงครามสิ้นสุดลง ประเทศไทยส่งสินค้าออกมีค่าสูงกว่า สินค้าขาเข้า ทำให้การเงินของประเทศอยู่ในสภาพที่มั่นคง และการค้ากับประเทศต่างๆ ได้

รับความสะดวกกว่าในปีก่อน ๆ ปัญหาเรื่องการเงินและการค้ำนั้นต้องทำคู่กันไป แม้ว่าฐานะการเงินจะดีสักเพียงใด แต่หากการค้ำต้องประสบเหตุการณ์บางอย่าง เช่นการส่งสินค้าออกได้รับความฝืดเคือง ก็จะกระทบกระเทือนถึงด้านการเงินด้วย ฉะนั้น การที่ลดค่าของบาทลงตามปอนด์นั้น จึงเป็นการจำเป็นในด้านการค้ำ ซึ่งประเทศไทยต้องทำการค้ำกับประเทศในเขตสเตอร์ลิงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งปรากฏหลักฐานอยู่แล้วตามสถิติที่รวบรวมได้

เมื่อลดค่าของเงินบาทลงแล้ว เราจะต้องพยายามสะสมและสงวนเงินดอลลาร์ไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะพึงกระทำได้ โดยทำการค้ำกับประเทศในเขตดอลลาร์ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ในการนี้ประเทศไทยจะต้องพยายามเพิ่มปริมาณและปรับปรุงคุณภาพสินค้าส่งออกให้อยู่ในระดับที่ตลาดโลกต้องการ เช่น ดินบุก ขางพารา และครั้งเป็นต้น สำหรับข้าวและไม้สักนั้น ควรพยายามหาตลาดในประเทศดอลลาร์ให้มากที่สุด ไม้สักซึ่งเป็นส่วนที่องค์การไม้ไทยชักลากออกมาควรส่งไปขายในประเทศดอลลาร์โดยตรง เพื่อให้ได้ดอลลาร์มาใช้ในทางราชการและการค้ำ การสร้างท่าเรือให้ใช้การได้ผลอย่างเต็มที่ที่จะช่วยส่งเสริมการค้าของประเทศไทยให้อยู่ในฐานะที่จะแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ ถ้าเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่เข้ามาจอดที่ท่าเรือกรุงเทพ ฯ ได้ จะตัดทอนค่าใช้จ่ายในการลำเลียงสินค้าขนลงได้มาก จนถึงเวลานค่าใช้จ่ายที่วนตกเป็นภาระของผู้ผลิต.

ธนาคารแห่งประเทศไทย

กันยายน 2492

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ นายโชติ คุณะเกษม นายทวี บุณยะเกตุ นายเล้ง ศรีสมวงศ์
พลเรือตรี ชลี สิ้นธุโสภณ นายถนัด คอมันตร์ คณะที่ปรึกษาเศรษฐกิจของคณะปฏิวัติ
ประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตอเมริกัน พ.ศ. 2501

21 กันยายน 2492

เรียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

กระทรวงการคลัง

ที่ ก. 5623/2492 เรื่อง อัตราปริวรรตปอนด์สเตอร์ลิงและดอลลาร์
สหรัฐอเมริกาที่ขายให้ทางราชการ

อนุสนธิการประชุมที่บ้านท่านนายกรัฐมนตรีเมื่อคืนวันที่ 18 กันยายน 2492 ซึ่งท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังได้ประชุมพร้อมด้วยกับจอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี, พลตรี เภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์, นายพจน์ สารสิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, หลวงเสถียรโชติสาร ปลัดกระทรวงการคลัง, หม่อมเจ้าวงศานุวัตร เทวกุล ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ, ข้าพเจ้า และนายประยัด บุณศิริ หัวหน้าฝ่ายบัญชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อปรึกษาหารือนโยบายและปัญหาการปฏิบัติในกรณีรัฐบาลอังกฤษลดค่าเงินปอนด์สเตอร์ลิงเป็นทองคำบริสุทธิ์เท่ากับน้ำหนัก 38.4 เกรนต่อหนึ่งปอนด์ ซึ่งจะทำให้อัตราปริวรรตเงินปอนด์กับดอลลาร์สหรัฐอเมริกาเปลี่ยนเป็น 2.80 ดอลลาร์ต่อหนึ่งปอนด์

1. เนื่องจากรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้พบกับเอกอัครราชทูตอเมริกันและเอกอัครราชทูตอังกฤษ ซึ่งมีความเห็นว่าไม่น่าจะเปลี่ยนแปลงอัตราปริวรรตทางการระหว่างบาทกับปอนด์ และระหว่างบาทกับดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ตามที่กำหนดไว้เดิม เพราะอัตรา 40 บาทต่อ 1 ปอนด์ และ 100 บาท ต่อ 10.075 ดอลลาร์นั้นก็ไม่ใช่อัตราปริวรรตที่ถูกต้องแท้จริง เอกอัครราชทูตอเมริกันมีความเห็นด้วยว่า ถ้าประเทศไทยลดค่าเงินบาทตามปอนด์สเตอร์ลิงก็จะทำให้ค่าของบาทลดลงเทียบกับดอลลาร์สหรัฐอเมริกา จะเป็นเหตุให้สินค้าอเมริกันมีราคา

แพ่งขึ้นเทียบกับบาท และประเทศไทยย่อมจะซื้อสินค้าจากสหรัฐอเมริกาลดน้อยลง ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนถึงความรู้สึกของสาธารณชนชาวอเมริกันและพ่อค้าชาวอเมริกันในทางที่ไม่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะนี้รัฐบาลอเมริกันกำลังช่วยเหลือประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องการค้าทองคำที่ฝากไว้ในประเทศญี่ปุ่น

2. ฉะนั้น รัฐบาลไทยยังไม่วินิจฉัยเรื่องค่าเงินบาท จนกว่าจะได้ปรึกษาหารือหม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งขณะนี้อยู่ที่กรุงวอชิงตัน

3. ในขณะนี้ ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้:-

(ก) การซื้อขายเงินตราต่างประเทศระหว่างรัฐบาลกับธนาคารแห่งประเทศไทย ให้เป็นไปตามอัตราเดิม แต่ขึ้นบัญชีบังคับไว้ก่อน เมื่อรัฐบาลได้ตกลงอัตราปริวรรตเป็นที่แน่นอนแล้ว ก็ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยคำนวณคิดค่าของเงินตราต่างประเทศที่ได้ซื้อขายกับรัฐบาลแล้วตั้งแต่วันที่ 19 กันยายน 2492 ตามอัตราปริวรรตใหม่

(ข) อัตราเสียบายปอนด์สเตอร์ลิงของธนาคารแห่งประเทศไทย ให้ถืออัตราตามเดิมไปก่อน

(ค) การส่งมอบเงินตราต่างประเทศซึ่งได้มาจากการส่งตีบुकและยางออกนอกประเทศ ให้ถืออัตราตามเดิม

(ง) ให้กระทรวงการคลังประกาศวันจันทร์ที่ 19 กันยายน 2492 เป็นวันหยุดของธนาคาร

ฉะนั้น จึงขอเรียนมา ขอกระทรวงการคลังได้โปรดขึ้นบัน.

ขอแสดงความเคารพมายังท่าน

๒๕๙๓๒๐๘

(หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์)

ผู้ว่าการ

ວິສະນະພາບ
ວັນທີ 25 ກັນຍາ 2492

ເຈົ້າ ສາມາດຈັດການໄດ້

ພວມຂໍປະທັບປະທັບ
ມີສາມເລື່ອງປະດັບ ພິຈາລະນາໃນຕະຫຼອດ
ເຮືອ ອັດຕາເລກ ເຈົ້າສັດ ເລີ່ມນັ້ນ ກຸ່ມ
ເດີບ ເປັນ ສາມ ເລກ ພິຈາລະນາ ເປັນ ພະ
ເຈົ້າ ເພື່ອ ເປັນ ສາມ ພິຈາລະນາ ສິ່ງ. /

- 1 - ເຈົ້າ ພິຈາລະນາ ເພື່ອ ເປັນ ສາມ ພິຈາລະນາ
ພິຈາລະນາ.
- 2 - ເຈົ້າ ພິຈາລະນາ ເພື່ອ ເປັນ ສາມ ພິຈາລະນາ
ພິຈາລະນາ.
- 3 - ເຈົ້າ ພິຈາລະນາ ເພື່ອ ເປັນ ສາມ ພິຈາລະນາ
ພິຈາລະນາ.
- 4 - ເຈົ້າ ພິຈາລະນາ ເພື່ອ ເປັນ ສາມ ພິຈາລະນາ
ພິຈາລະນາ.

- 5 - เมื่อเทียมนกบินทองตัวแรก
 ทนายทว่า ไตรเดชาบดีธรรม
 เรณูเมฆทองตัวได้เช่นนั้น ?
- 6 - ทพศรีรองเงื้อมเกล้ากระเทือน
 ราชาธนาบดีกับราชทองตัว
 นกบิน ๑. เวลาทองตัว
 ทพศรีรองน้อม จงเงื้อม
 แล่กระเทือนทองตัวกับ ธนา
 มัตตประภาส
- 7 - นิมิต्तอะไรทั้ง สองไปชาน
 ในบวรเทพปดณีสวรรค์
 พระเจ้าจอมพม่า ๑
- 8 - นิมิต्तอะไรทั้ง สองไปชาน
 ในบวรเทพปดณีสวรรค์ ๑
- 9 - นิมิต्तอะไรทั้ง สองไปชาน
 ได้เงินตราลงทั่วๆ ขึ้น ๑
 พระเจ้าจอมพม่า ๑

ລ່າໄດ້ທຸກໆມື້ ເພາະເຫດໃດ ?

10- ວິນັດທ່ອງໄມ 7 ຄົບ 9 ມື້ ເວາຈະ
ສ່ວນປະເພດໂດຍລວມໄດ້ໂດຍຈິດ
ໄມອາດຕາ

11- ກະລຸນາເອົາປອມລົດກມີ ວິນັດ
ທ່ອງທ່ຽວປະເພດທຸກໆປະເພດ ຈະລາ
ວາດລາແກ່ ໃດ ? ແລະ ວິນັດທ່ອງ
ທ່ຽວເອົາເອົາເອົາທ່ອງທ່ຽວ ຈະລາ
ວາດລາແກ່ ໃດ ?

12- ວິນັດທ່ອງທ່ຽວເອົາເອົາ ເພື່ອຈາກໄດ້ຈັດ
ທ່ຽວຈາກປະເພດທ່ອງທ່ຽວເອົາ
ປອມລົດລາ ຈະກະທຳໃຫ້ວິນັດ
ທ່ຽວເອົາເອົາ ໄດ້ແກ່ ໃດ ?

13- ທ້າວຈະລາວາດເອົາປອມລົດ
ເອົາເອົາເອົາ ເອົາທ່ຽວເອົາ (40-2)
ແລະ ເອົາເອົາທ່ຽວເອົາ (60-2)

ຈັດກຳປອມດັບທາງ ຈະເມພາເທ' ໒ ?

14- ເພິ່ນວາດໂດຍລະຫັດຈັດກຳປອມກ່ອນກໍ່ປອມດັບ

໒໒໒໐ ແຕ່ໄມ້ປັກກະທຳຂອງຈາກວາມຮັກ

ແພ່ງຈັດ ໂດຍລະຫັດວ່າ ວາມຮັກເຮັດໄດ້

ວັດຖຸເພີ່ມໂດຍລະຫັດ ວິນັດກ່ອນໄດ້ປັກກະທຳ

ລະຫັດ ວາມຮັກດັບກ່ອນກໍ່ປັກກະທຳ

ວາມຮັກເພີ່ມຂອງວາມຮັກເທົ່າທາງ ແພ່ງ

ຈັດ ໑໐ $f_1 = 10 + y$

y = ວາມຮັກຂອງ

ວາມຮັກດັບ

ເພິ່ນໄດ້ວັດຖຸເພີ່ມ

ທາງປັກກະທຳເພີ່ມ

ປອມດັບໂດຍລະຫັດ

ຮ່ວມ $f_1 = 40 - 20 = 20 = (20 \times 100\%)$

14- ເພິ່ນໄດ້ເອົາມາຈັດ 13 ເພິ່ນ ທາງເພິ່ນຈະ

ມີທາງເພິ່ນດັບທາງເທົ່າເທົ່າ ໒.

ທາງເພິ່ນໄດ້ເອົາມາປັກກະທຳ ເພິ່ນ

ຈະໄດ້ເອົາມາຈັດ ເພິ່ນຈະມີທາງປັກກະທຳ

[illegible][illegible]

ਪ੍ਰ. ਜਿਪਲ ਸੰਗ ਮ.

บันทึกชี้แจงตอบคำถามของท่านนายกรัฐมนตรี

1. เงินปอนด์เทียบกับทองคำหนักเท่าใด

ก่อนที่ลดค่าของปอนด์สเตอร์ลิง ประเทศอังกฤษกำหนดค่าของปอนด์เท่ากับทองคำบริสุทธิ์ 3.58104 กรัมต่อหนึ่งปอนด์ (173 ชิลลิง 8.367 เพนส์ ต่อ 1 เอานซ์ทรอย) ซึ่งแลกได้ 4.03 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ตั้งแต่วันที่ 19 กันยายน 2492 เป็นต้นไป อังกฤษกำหนดค่าของปอนด์เท่ากับทองคำบริสุทธิ์ 38.4 แกรนส์ หรือเท่ากับ 2.49828 กรัมต่อหนึ่งปอนด์ ซึ่งได้อัตราแลกเปลี่ยน 2.80 ดอลลาร์สหรัฐต่อหนึ่งปอนด์

2. เงินดอลลาร์เทียบกับทองคำหนักเท่าใด

สหรัฐอเมริกาคำหนดค่าของดอลลาร์เท่ากับทองคำบริสุทธิ์ 0.888671 กรัมต่อหนึ่งดอลลาร์ (ทองคำบริสุทธิ์ 1 เอานซ์ทรอยเท่ากับ 35 ดอลลาร์)

3. เงินบาทเทียบกับทองคำหนักเท่าใด

ประเทศไทยกำหนดค่าของเงินบาทเท่ากับทองคำบริสุทธิ์ 0.09029 กรัมต่อหนึ่งบาท

4. เพราะอะไรจึงต้องเทียบกับทองคำ

การใช้ทองคำเป็นมาตรฐานสำหรับเทียบค่าของเงินตรา นั้น มีมูลมาจากค่าของทองคำไม่ค่อยจะเปลี่ยนแปลง เมื่อเทียบกับโลหะอื่น ๆ เช่น โลหะเงิน เป็นต้น ราคาหรือค่าของโลหะเงินเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นอกจากนี้ทองคำที่ผลิตได้มีจำนวนจำกัด ราคาทองคำที่กำหนดสำหรับการซื้อขายในตลาดนิวยอร์กหรือกรุงลอนดอน จึงเป็นราคาที่แน่นอนและอยู่คงที่กว่าราคาของโลหะอื่น ๆ อาศัยด้วยเหตุนี้ นานาประเทศจึงยินยอมให้ใช้ทองคำเป็นมาตรฐานสำหรับเทียบค่าของเงินตราแต่ละประเทศ โดยยึดถือเอาราคาที่ประกาศในตลาดนิวยอร์กหรือกรุงลอนดอนเป็นสำคัญ ราคาในตลาดนิวยอร์กหนึ่งเอานซ์ทองคำบริสุทธิ์เท่ากับ 35 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา หรือ 650 ชิลลิง (ภายหลังจากอังกฤษลดค่าของปอนด์แล้ว) เมื่อ

แต่ละประเทศกำหนดค่าเงินของตน (theoretical value) เคยเทียบกับน้ำหนักทองคำบริสุทธิ์ เป็นเท่าใดแล้ว ก็เอามาเทียบกับทองคำบริสุทธิ์ที่ประเทศอื่น ๆ ใช้กำหนดเป็นค่าของเงินตรา แต่ละประเทศจึงได้ผลอัตราค่าปริวรรตกับเงินตราของประเทศนั้น ๆ เช่นหนึ่งปอนด์แลกกับ เงินสหรัฐอเมริกาได้ 2.80 ดอลลาร์

International Monetary Fund ได้วางระเบียบไว้ว่าให้แต่ละประเทศที่เป็นสมาชิก ถือเอาทองคำบริสุทธิ์หรือดอลลาร์สหรัฐอเมริกาเป็นมาตรฐานในการกำหนดค่าเงินตราของแต่ละประเทศ

5. เมื่อเทียบกับทองคำแล้ว จะหมายความว่าใครเอาธนบัตรมาแลกเปลี่ยนทองคำได้เช่นกัน ?

เงินตราเมื่อเทียบกับทองคำบริสุทธิ์แล้ว มิได้ให้สิทธิแก่ผู้ที่มีธนบัตรอยู่นำมาแลกกับทองคำ เพราะเกือบทุกประเทศได้เลิกใช้มาตราทองคำแล้ว เท่าที่ทราบยังเหลืออยู่เพียงประเทศเดียวเท่านั้นที่ใช้มาตราทองคำ คือประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และมีกฎควบคุมการรับแลก ตามหลักการมาตราทองคำ เจ้าหน้าที่เงินตรา (อาจเป็นรัฐบาลหรือธนาคารกลาง) ของประเทศนั้น ๆ ต้องยินยอมให้ผู้ที่มีธนบัตรอยู่นำมาแลกกับทองคำได้โดยเสรี ถ้าผู้นั้นต้องการจะแลกตามราคาที่ได้ตราไว้เป็นทางการ แต่โดยที่ราคาทองรูปพรรณสูงกว่าราคาโลหะทองคำรัฐบาลนั้น ๆ คงจะไม่ยอมให้แลก ถ้ายอมให้แลกก็เฉพาะเพื่อเอาทองคำไปใช้ในการอุตสาหกรรม

6. ทุนสำรองเกี่ยวกับการเทียบราคานับตรงกับราคาทองคำอย่างไร เรามีทองคำ ทุนสำรองน้อย จะเกี่ยวกับการเทียบทองคำกับธนบัตรประการใด ?

ธนบัตรนั้น เท่ากับเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน ซึ่งแต่ก่อนแลกเปลี่ยนเป็นเหรียญทองคำหรือเหรียญเงินได้ ฉะนั้นจึงต้องมีสินทรัพย์เป็นทุนสำรองการชำระหนี้ตามธนบัตร มิฉะนั้นแล้วจะไม่มีผู้ใดเชื่อถือราคาในธนบัตร โดยเหตุนี้พระราชบัญญัติเงินตรา พุทธศักราช 2471 จึงกำหนดไว้ว่า ในกรณีที่น่าธนบัตรออกใช้ ต้องมีทุนสำรองเงินตราเท่าราคานับธนบัตร ทุน

สำรองเงินตราได้แก่ปอนด์สเตอร์ลิงหรือดอลลาร์สหรัฐอเมริกาหรือทองคำบริสุทธิ์ หรือเงินฝากใถ่ถอนได้ภายใน 7 วันและแลกเปลี่ยนเป็นปอนด์หรือเงินตราที่เปลี่ยนเป็นทองคำได้ หลักทรัพย์ทองคำ ปอนด์ และดอลลาร์ สำหรับหลักทรัพย์ที่จ่ายเข้าทุนสำรองเงินตรานั้นต้องเป็นพันธบัตรของรัฐบาล ซึ่งจะมีได้ไม่เกินร้อยละ 15 เทียบกับราคามัธยฐานที่นำออกใช้ เงินตราต่างประเทศที่เข้าทุนสำรองเงินตรานั้นต้องคำนวณราคาเป็นเงินบาท (ตามค่าของบาทที่เทียบกับทองคำบริสุทธิ์) ถ้าประเทศเรามีทองคำเป็นทุนสำรองน้อย จะเกี่ยวกับการเทียบกับธนบัตรประการใดหรือไม่ ในกรณีที่ว่านี้จะต้องพิจารณาว่าเงินตราต่างประเทศที่เป็นทุนสำรองอยู่นั้นเป็นเงินสกุลใด ดอลลาร์สหรัฐอเมริกาที่เป็นทุนสำรองของเรานั้นจะนำไปซื้อทองคำในราคาหนึ่งเอานซ์เท่ากับ 35 ดอลลาร์ได้ แต่ต้องขออนุญาตรัฐบาลอเมริกัน และแจ้งเหตุผลที่ต้องการทองคำ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกาจึงมีลักษณะคล้ายทองคำ ตั้งแต่ก่อนสงครามมาแล้ว ทองคำไปรวมอยู่ในสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมากมาย สหรัฐอเมริกาจึงวางระเบียบการขายไว้ว่า ถ้าประเทศใดมีความประสงค์จะซื้อทองคำจากสหรัฐอเมริกา จะต้องได้รับอนุญาตเสียก่อนจึงจะซื้อได้ ส่วนปอนด์สเตอร์ลิงไม่ได้ใช้มาตราทองคำอย่างแต่ก่อน

การที่มีทองคำเป็นทุนสำรองเงินตรา และมีดอลลาร์สหรัฐอเมริกาเป็นทุนสำรองอยู่ด้วยจะทำให้ฐานะการเงินอยู่ในสภาพที่มั่นคงยิ่งขึ้น

7. สินค้าอะไรบ้างที่ส่งไปขายในบริเวณปอนด์สเตอร์ลิงและมีจำนวนเท่าใด

สินค้าสำคัญที่ส่งไปขายในเขตสเตอร์ลิง

สินค้า	พ.ศ. 2491		พ.ศ. 2492 ¹ (ประมาณ)	
	ปริมาณ	บาท	ปริมาณ	บาท
ข้าว	721,246 ตัน	1,114,286,311		1,106,126,720
ดีบุก	2,760 ตัน	39,754,656		22,007,760
ยาง	20,387 ตัน	71,354,500		105,819,800
ไม้สัก	53,598 ล.บ. เมตร	82,553,064		
อื่น ๆ	-	531,499,474		

¹ ประมาณข้าวคงต่ำไป ยางอาจสูงไป

8. สินค้าอะไรบ้างส่งไปขายในบริเวณดอลลาร์ และเท่าใด

สินค้าที่ส่งไปขายในเขตดอลลาร์

สินค้า	พ.ศ. 2491		พ.ศ. 2492 ¹ (ประมาณ)	
	ปริมาณ	บาท	ปริมาณ	บาท
ข้าว	89,365 ตัน	138,113,298		186,530,870
ดิบูก	7,363 ตัน	106,024,608		58,889,716
ยาง	74,678 ตัน	261,373,000		76,240,600
ไม้สัก	1,975 ล.บ. เมตร	4,371,307		
อื่น ๆ	—	134,607,178		

¹ ประมาณข้าวคงสูงไป เพราะดอลลาร์ที่คาดว่าจะได้จากประเทศจีนคงจะไม่ได้ ดิบูกและยางคงต่ำไป

9. สินค้าอะไรบ้าง ส่งไปขายได้เงินตระกูลต่าง ๆ อื่น ๆ และเราจะเปลี่ยนให้ใช้ปอนด์หรือดอลลาร์ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด?

สินค้าที่ส่งไปขายประเทศอื่น ๆ นอกเขตดอลลาร์หรือสเตอร์ลิง ส่วนมากเป็นสินค้าเบ็ดเตล็ด สินค้าขาเข้ามีเพียงร้อยละ 2.30 ของสินค้าขาเข้าทั้งหมด สินค้าขาออกร้อยละ 2.72 ของสินค้าขาออกทั้งหมด สินค้าขาออกประเภทนี้ไม่ได้แยกว่าเป็นสินค้าอะไรบ้าง และมีปริมาณเท่าใด ถ้าต้องการทราบจะต้องขอให้กรมศุลกากรแยกสินค้าแต่ละประเภทออก ในขณะที่พ่อค้าส่งสินค้าออกนอกประเทศ

10. สินค้าต่างๆ ใน 7 กับ 9 นั้น เราจะส่งไปบริเวณดอลลาร์ได้โดยวิธีใดในอนาคต

การที่จะส่งสินค้าสำคัญไปขายในเขตดอลลาร์นั้น เราจะต้องปรับปรุงคุณภาพสินค้าของเราให้ดีขึ้น และกำหนดมาตรฐานให้แน่นอนสำหรับซื้อขาย เพื่อให้ผู้ซื้อมั่นใจว่าสินค้าที่เราขายถูกต้องตามคุณภาพที่กำหนด การเพิ่มจำนวนผลิตของสินค้าบางอย่างที่ตลาดดอลลาร์ต้องการจะทำให้การค้าของเราเป็นปึกแผ่นยิ่งขึ้น แร่ต่างๆ คือดิบูก วูลแฟรม แมงกานีส สหรัฐอเมริกาต้องการซื้อปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก

ข้าว เป็นสินค้าสำคัญที่สุดของเรา แต่สหรัฐอเมริกาไม่ต้องการซื้อ เพราะทางใต้ของสหรัฐอเมริกาปลูกข้าวกันมาก และยังมีจำนวนเหลือกินเหลือใช้สำหรับส่งไปขายในต่างประเทศปีหนึ่ง ๆ มากกว่า 100,000 ตัน โดยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงไม่ต้องการซื้อข้าวจากเรา สำหรับข้าวมีลู่ทางที่จะส่งไปขายในประเทศญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์เพิ่มขึ้น

ยาง เป็นสินค้าที่สหรัฐอเมริกาต้องการซื้อ เราควรจะปรับปรุงคุณภาพของยางแต่ละชั้นให้ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้ได้ตลาดที่แน่นอน

ไม้สัก เป็นสินค้าที่ตลาดต้องการมากอยู่ แต่ส่งไปขายในเซตดอลลาร์เป็นจำนวนน้อยเท่าที่สอบได้ปรากฏว่าไม้สักของเราแพง สหรัฐอเมริกาจึงไม่ซื้อ

ไม้ชนิดอื่น ๆ ที่ยังไม่เป็นสินค้ามีอยู่มากมาย การที่จะให้ไม้ชนิดอื่น ๆ เป็นสินค้าสำหรับส่งไปขายในต่างประเทศนั้น จะต้องทำการค้นคว้าความเหนียวและน้ำหนักของไม้แต่ละชนิดโดยละเอียด และวางโครงการทำและบำรุงไม้ประเภทนั้น ๆ คู่กันไป ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ตัดฟันชักลากไม้เกินแก่กำลังของป่า

ครั่ง เราเคยส่งครั่ง (sticlac) ไปขายที่อินเดีย อินเดียทำเป็น shellac ส่งไปขายในสหรัฐอเมริกา ฉะนั้นฝ่ายเราควรจะส่งเสริมการทำ shellac โดยปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อส่งไปขายในสหรัฐอเมริกาโดยตรง

ถั่วเหลือง เป็นสินค้าที่ประเทศในเซตดอลลาร์ต้องการ เฉพาะอย่างยิ่งประเทศญี่ปุ่น แต่ถั่วเหลืองของเราเป็นถั่วที่มีขนาดเล็กกว่าถั่วแมนจูโก ทั้งขนาดก็ไม่เท่ากัน จึงขายไม่ได้ราคาดี ฉะนั้นควรจะเลือกพันธุ์เฉพาะพันธุ์ที่ดีให้ราษฎรนำไปใช้เป็นพันธุ์

มะพร้าวแห้ง น้ำมันมะพร้าว มีหวังส่งไปขายในเซตดอลลาร์ได้บ้าง แต่อเมริกาซื้อจากฟิลิปปินส์เป็นส่วนมากที่สุด คุณภาพของเราไม่ถูกมาตรฐานและไม่มีมาตรฐานแน่นอน

ตามที่ชี้แจงไว้ข้างต้นนี้ พอจะสรุปได้ว่าการส่งเสริมการค้าของเรากับประเทศในเซตดอลลาร์ เราจะต้องปรับปรุงคุณภาพสินค้าของเราให้ดีขึ้น เพื่อขายแข่งในตลาดในเซตดอลลาร์

11. การลดราคาเงินปอนด์คราวนี้ สินค้าของอังกฤษประเภทสำเร็จรูปจะลดราคาลงเท่าใด และสินค้าวัตถุดิบเช่น ยาง แร่ ของอังกฤษจะลดราคาลงเท่าใด ?

ราคาสินค้าสำเร็จรูปเป็นเงินปอนด์อาจจะไม่ลด กลับจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากราคาสัมภาระดิบ (raw material) ที่สั่งซื้อจากสหรัฐอเมริกาแพงขึ้น เช่นทองแดงจากสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ราคาแร่และยางถ้าคิดเป็นปอนด์อาจจะไม่ลด แต่ถ้าคิดเป็นดอลลาร์ราคาจะต่ำลง ในกาลต่อไปราคาสินค้าสำเร็จรูปจะถูกปรับใหม่ (adjust) คือเพิ่มขึ้นหรือลดลงบ้าง แต่ความมุ่งหมายของอังกฤษมีอยู่ว่าจะไม่ให้ราคาสินค้าสำเร็จรูปขยับสูงขึ้น เพราะต้องการขายในสหรัฐอเมริกาให้ได้จำนวนมากที่สุด ในการนี้อังกฤษจะต้องปรับปรุงวิธีการผลิตสินค้าให้ดีขึ้น เช่นใช้เครื่องจักรแทนแรงคนให้มาก เพื่อตัดทอนค่าใช้จ่ายในการผลิตให้น้อยลง การผลิตสินค้าที่สำเร็จรูป อังกฤษจะต้อง specialize ให้โรงงานอุตสาหกรรมผลิตของเฉพาะอย่าง โดยมุ่งที่จะเพิ่มปริมาณเป็นสำคัญ แล้วเอามาประกอบเป็นสินค้าสำเร็จรูป วิธีการเช่นนี้สหรัฐอเมริกากำลังใช้อยู่และสามารถตัดทอนค่าใช้จ่ายในการผลิตลงได้

เมื่ออังกฤษประกาศลดราคาของปอนด์ ราคารถยนต์ที่ส่งไปขายในสหรัฐอเมริกาจะลดประมาณร้อยละ 20 คิดเทียบกับดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในกาลต่อไปความเคลื่อนไหวของราคาสินค้าสำเร็จรูปจะเป็นอย่างไร จะต้องคอยดูกันต่อไป การผลิตสินค้าสำเร็จรูปจะต้องเพิ่มขึ้นและค่าผลิตจะลดลง ถ้าค่าผลิตลดลงเท่าส่วนที่ราคาวัตถุดิบจากอเมริกาเพิ่มขึ้น ราคาสินค้าอุตสาหกรรมอังกฤษอาจไม่เพิ่มขึ้น

ราคายางในมะลยูลดลงมาประมาณร้อยละ 11 แต่ราคาดีบุกยังคงที่อยู่

12. สินค้าของอเมริกา เนื่องจากได้วัตถุดิบจากประเทศต่างๆ บริเวณเงินปอนด์ถูกลง อาจจะทำให้สินค้าอเมริกาลดลงเท่าใด ?

ในเวลานี้ราคาสินค้าอเมริกันมีท่าทีว่าจะลดลง เพราะว่าการผลิตเพิ่มมากขึ้น และราคาเหล็กกับวัตถุดิบอย่างลดลง แต่ก่อนอังกฤษซื้อสินค้าอเมริกันมากอยู่ เพราะหนึ่งปอนด์แลกได้ \$ 4.03 ในเวลานี้อังกฤษต้องซื้อแพงขึ้นในกาลต่อไป ถ้าประเทศอื่น ๆ ในยุโรปผลิตสินค้าส่งตลาดมากขึ้น ราคาสินค้าอเมริกันอาจจะถูกลงเนื่องจากต้องขายแข่งกับประเทศอื่น ๆ

เรื่องน้ำมันเชื้อเพลิง ฝ่ายอังกฤษและอเมริกาได้ร่วมกันพิจารณาที่ New York ยังไม่ทราบว่าจะตกลงกันอย่างไร เป็นที่เข้าใจว่าราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่ส่งมาจากสหรัฐอเมริกาจะลดลงบ้าง เพราะน้ำมันที่อังกฤษขายจะต้องเพิ่มราคา ทั้งนี้เป็นด้วยอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตน้ำมันเชื้อเพลิงต้องสั่งซื้อจากสหรัฐอเมริกา และน้ำมันดิบอังกฤษต้องซื้อจากอเมริกาด้วย

13. ถ้าเราจะลดราคาเงินปอนด์ลงไปเพื่อให้เห็นว่าเงินบาทแพงขึ้น ($40 - x$) และให้ได้ส่วนกับราคาตลาดเสรี ($60 - x$) อัตราปอนด์กับบาทจะเป็นเท่าใด ฯลฯ

(ก) ปัญหามาตามข้อนี้อยู่ที่ว่า เราจะกำหนดค่าทางการ (Official value) ของบาทเท่าใด จึงจะไม่ต้องจ่ายเงินบาทสั่งซื้อสินค้าอเมริกันมากกว่าเดิม โดยนำราคาสินค้าอเมริกันซึ่งคาดว่าจะลดต่ำลงมารวมคำนวณด้วย ทั้งนี้ย่อมคำนวณไม่ได้ เพราะไม่มีทางทราบว่าราคาสินค้าอเมริกันจะลดลงหรือไม่ แม้ตามทฤษฎี สินค้าบางอย่างย่อมต้องลดลงบ้าง แต่จะลดลงเท่าใดย่อมไม่มีทางที่จะคาดคะเนได้ เพราะเกี่ยวกับปัญหาว่าค่าใช้จ่ายในการผลิตสินค้านั้น ๆ จะลดลงเท่าใด เนื่องจากราคาวัตถุดิบลดลง

(ข) ฉะนั้นการเปรียบเทียบค่าของบาทกับดอลลาร์ ก็จะเทียบได้เฉพาะสมมติเอาว่าถ้าราคาดอลลาร์สินค้าอเมริกันลดราคาลง อัตราปอนด์บาทกับดอลลาร์จะเป็นเท่าใด ถ้าเปลี่ยนแปลงตามราคาที่ลดลง ทั้งนี้แม้ว่าเราจะได้จ่ายดอลลาร์น้อยลงต่อสินค้า 1 หน่วย และราคาสินค้าเป็นบาทต่อ 1 หน่วยไม่เปลี่ยนแปลง แต่เราต้องจ่ายเงินบาทต่อ 1 ดอลลาร์เพิ่มขึ้น เหตุที่ราคาสินค้าเป็นบาทต่อ 1 หน่วยไม่เปลี่ยนแปลง ก็เพราะเรลดค่าของบาทเทียบกับดอลลาร์ลงตามส่วนของราคาดอลลาร์ของสินค้าได้ลดลง ดังต่อไปนี้

ราคาลดลง	จำนวนสินค้า	ราคา \$	รวม \$	รวมบาท	อัตราปอนด์
-	1,000	0.50	500.00	5000.00	10.00
5 %	1,000	0.4775	477.50	5000.00	10.471
10 %	1,000	0.45	450.00	5000.00	11.111
20 %	1,000	0.40	400.00	5000.00	12.50
30 %	1,000	0.35	350.00	5000.00	14.2857

(ค) ในการกำหนดอัตราปริวรรตทางการเงินนั้น เราย่อมถืออัตราปริวรรตเสรีเป็นหลักในการพิจารณา เพราะอัตราเสรีเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ในความบังคับของอุปทานอุปสงค์เงินตราต่างประเทศ เพื่อการค้ากับต่างประเทศ ตามปกติการกำหนดค่าเงินตรา ก็ย่อมกำหนดไว้กับสิ่งที่ทุกประเทศยินยอมรับ คือ ทองคำบริสุทธิ์ดังกล่าวแล้วข้างต้น อัตราปริวรรตก็จะเป็นไปตามส่วนแห่งค่าของเงินตราสกุลอื่น ๆ เทียบกับทองคำบริสุทธิ์ ส่วนอัตราเสรีจะเป็นเท่าใดนั้นอาศัยอำนาจซื้อของเงินตรานั้น ๆ ในประเทศของตน เทียบกับประเทศอื่น ฉะนั้นถ้าถืออัตราเสรีเป็นหลักกำหนดค่าปริวรรตนั้นอยู่ได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาล หรือธนาคารกลางรับแลกเงินตราตามค่าปริวรรตนั้นโดยไม่จำกัด อัตราปริวรรตจึงจะอยู่ในฐานะเสถียรภาพ

(ง) สำหรับประเทศไทย ในขณะนี้ยังไม่อยู่ในฐานะที่จะกำหนดอัตราเสถียรภาพดังกล่าวได้ ถ้ากำหนดอัตราปริวรรตเท่ากับอัตราเสรีในขณะนี้ก็จะกระทบกระเทือนถึงค่าครองชีพภายในและงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลอยู่มาก เพราะราคาข้าวเรายังถือตามอัตราทางการ และงบประมาณรายจ่ายสำหรับของที่สั่งมาจากต่างประเทศก็ต้องตั้งสูงขึ้น เว้นไว้แต่รัฐบาลจะประหยัดรายจ่าย แต่ในระหว่างนี้เราอาจถืออัตราเสรีเป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดอัตราทางการได้โดยกำหนดค่าของบาทไว้เทียบกับทองคำบริสุทธิ์ในอัตราสูงกว่าบาทแท้จริง ให้เป็นไปตามส่วนของอัตราเสรี หมายความว่าเพิ่มค่าของบาทเท่านั้นเท่านั้น เปอร์เซ็นต์ของอัตราเสรี เรากำหนดค่าสูงขึ้น 100% ก็จะเป็น 10 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ อัตราปริวรรตทางการเงินกับเงินสกุลอื่นก็ย่อมเป็นไปตามส่วนนี้

14. เมื่อคิดตามข้อ 13 แล้ว บาทหนึ่งจะมีค่าเท่ากับทองคำเท่าใด

คำตอบรวมอยู่ในข้อ 13 ข้างต้นแล้ว

15. ผลของการลดเงินปอนด์ของอังกฤษว่าเป็นประการใด และของประเทศอื่น ๆ ที่ลดตามมีผลอย่างไร และที่ไม่ลดตามมีผลประการใดบ้าง

การที่ค่าของปอนด์ลดลงนี้ อังกฤษหวังที่จะส่งสินค้าไปจำหน่ายในสหรัฐอเมริกา ประเทศดอลลาร์มากขึ้น และอังกฤษจะต้องปรับปรุงการอุตสาหกรรมให้มีสมรรถภาพขึ้น และตัดทอนค่าใช้จ่ายในการผลิตให้น้อย

ส่วนประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตเตอร์ลิงเกือบทุกประเทศได้ลดค่าของเงินตราลงมาร้อยละ 30.5 โดยมีมุ่งหมายที่จะรักษาการค้ากับประเทศในเขตเตอร์ลิงด้วยกันให้อยู่ในระดับที่ต้องการ ประเทศที่ว่านั้นจะต้องซื้อสินค้าจากสหรัฐอเมริกาแพงกว่าที่เคยซื้อ แต่การลดค่าของเงินตราลงมานั้นมุ่งที่จะส่งเสริมการส่งสินค้าขายออกให้ได้ปริมาณมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และหาทางที่จะซื้อสัมภาระติดจากประเทศที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน คงจะซื้อจากประเทศในเขตดอลลาร์เฉพาะสินค้าที่จำเป็นเท่านั้น

ประเทศสวิตเซอร์แลนด์อาศัยอุตสาหกรรมเป็นอาชีพสำคัญของพลเมือง และต้องซื้อสัมภาระติดจากประเทศอื่น ๆ ราคาสินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตในประเทศสวิตเซอร์แลนด์จึงอยู่ในระดับสูงกว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศอื่น ๆ และการส่งสินค้าออกอาจจะถูกกระทบกระเทือนการท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศในสวิตเซอร์แลนด์ถูกกระทบกระเทือนมากที่สุด เนื่องจากเงินแฟรงค์สวิสมีราคาสูง จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปประเทศสวิตเซอร์แลนด์จะลดน้อยลง ซึ่งจะกระทบกระเทือนถึงรายได้ของบรรดาโรงแรมซึ่งอยู่ในเรือนร้อย ๆ รายได้ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวประมาณร้อยละ 10 ของรายได้ทั้งหมด แต่การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสวิสจะต้องได้รับความเห็นชอบของประชาชนเสียก่อนจึงจะเปลี่ยนได้.

ธนาคารแห่งประเทศไทย

26 กันยายน 2492

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ กับ Mr. David Rockefeller,
Chairman, Chase Manhattan Bank, New York.
ในงานเลี้ยงรับรองที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

6 พฤศจิกายน 2517

เรื่อง การรับมอบทองคำของธนาคารที่ถูกกักอยู่ในประเทศญี่ปุ่น

ทองคำของธนาคารซึ่งเป็นทุนสำรองเงินตราส่วนหนึ่งได้ถูกกักอยู่ในประเทศญี่ปุ่น เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง จึงได้มีการเจรจาขอรัฐบาลอเมริกันให้สั่งให้ SCAP (Supreme Commander of Allied Powers) ปลดปล่อยทองคำที่ถูกกักอยู่คืนให้แก่ประเทศไทย รัฐบาลได้แต่งตั้งให้ ม.ร.ว. ทวยเทพ เทวกุล อธิบดีกรมเศรษฐกิจ กระทรวงการต่างประเทศ และ นายประหยัด บุณศรี หัวหน้าฝ่ายบัญชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นผู้แทนรัฐบาลไปรับมอบทองคำ

ทองคำที่ได้รับการปลดปล่อยนี้ยังไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน เนื่องจากตามคำสั่งของรัฐบาลอเมริกันให้อำนาจ SCAP ที่จะไม่ปลดปล่อยทองคำญี่ปุ่นยึดมาจากประเทศอื่น ฉะนั้น ในการไปรับมอบทองคำคืน รัฐบาลได้สั่งให้ผู้แทนรับมอบแต่ทองคำส่วนที่เป็นของธนาคารโดยไม่มีข้อกักห้าม ส่วนทองคำอีกจำนวนหนึ่งที่ถูกยึดว่าเป็นทองคำญี่ปุ่นขนไปจากประเทศอื่น (looted gold) และผูกหูไว้ให้แก่ประเทศไทย รัฐบาลจะเปิดการเจรจาอีกต่างหาก

ในการรับมอบทองคำจาก SCAP เมื่อผู้แทนฝ่ายไทยตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ SCAP ได้ร่างขึ้นเพื่อผู้แทนฝ่ายไทยลงนามรับรอง ปรากฏว่าในเอกสารเหล่านั้นมีข้อความแสดงว่าฝ่ายไทยสละสิทธิในทองคำที่ประเทศญี่ปุ่นขนมาจากประเทศอื่นและขายให้แก่ประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อปลดปล่อย SCAP ในข้อผูกพันใด ๆ ในกาลภายหน้าเกี่ยวกับทองคำดังกล่าวนี้ ผู้แทนฝ่ายไทยเห็นว่าถ้าจะลงนามในเอกสารเหล่านั้น ก็จะเป็นการขัดต่อคำสั่งของรัฐบาล จึงได้ชี้แจงต่อเจ้าหน้าที่ SCAP ว่าฝ่ายเราไม่สละสิทธิในทองคำรายนี้ แต่จะสงวนสิทธิที่จะเรียกร้องทองคำส่วนนี้ต่อไป ในที่สุด ได้เป็นที่ตกลงกันให้ทำเป็นข้อตกลงระหว่างฝ่ายไทยและฝ่ายญี่ปุ่นโดยฝ่าย SCAP ไม่ร่วมด้วย ให้ฝ่ายญี่ปุ่นให้คำรับรอง (certification) เกี่ยวกับทองคำที่ผูกหูไว้ทั้งหมด และที่ได้จัดการคืนให้แก่ประเทศไทยแต่เพียงบางส่วน

อนึ่ง ทองคำที่ได้รับคืนนั้น ได้ขนไปผูกหูฝากไว้ที่ Federal Reserve Bank of New York

เรื่องการรับมอบทองคำของประเทศไทยในประเทศญี่ปุ่นจาก SCAP นี้ เป็นเรื่องที่ ม.ล. เดช สนิทวงศ์ ได้ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากท่านได้กร่างหนังสือถึงท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังด้วยลายมือของท่านเองต่อไปนี้

เรื่อง การรับมอบทองคำที่ผูกพันผลประโยชน์

เรื่อง ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

กรมการรับมอบทองคำของผลประโยชน์ในผลประโยชน์จาก SCAP มี
รัฐบาลได้สั่งให้กรมการรับมอบและ ๘ กรมการรับมอบ (แห่งผลประโยชน์) ให้ทำตามตกลงเกี่ยวกับ
การรับ และ ส่งมอบ และ ทอนทองคำที่มีมูลค่า และ รัฐบาลขอรับไว้เพื่อให้ปลดปล่อย
ท่าน มี ส่วนทองคำอีกส่วนหนึ่ง ที่ติดอยู่ที่ เงินทองคำ แห่งผลประโยชน์ในต่างประเทศ
ผลประโยชน์ (looted gold) (และผูกพันไว้ให้แก่ผลประโยชน์นั้น รัฐบาลได้สั่งให้ ๘ กรม
การรับมอบให้ทำเรื่องขึ้นไว้เพื่อโปรดเกล้าฯ แห่งผลประโยชน์ และ รัฐบาลมีรัฐบาล: โปรดเกล้าฯ ให้
ยกเลิก เพื่อไม่ให้ทองคำส่วนนี้กลับคืนมา

โดยที่ ๘ กรมการรับมอบ และ ๘ กรมการรับมอบ (แห่งผลประโยชน์) ได้รับมอบทองคำที่ไป
ปฏิบัติงานเกี่ยวกับ การรับมอบทองคำจาก นาย: ที่กล่าวไว้ก่อนนั้น ซึ่งไม่แน่นอนที่พิจารณา
เรื่อง ทองคำ แห่งผลประโยชน์ที่มาจากต่างประเทศ และ ทอนให้แก่ผลประโยชน์ (เมื่อรัฐบาล
สอน เอกสารทาง ให้เห็นแก่ SCAP ได้เรื่องขึ้น ปรากฏว่า เอกสารเหล่านี้ มีข้อความทั่วไป
ทองคำแห่งต่างประเทศ และ ๘ กรมการรับมอบให้แก่ผลประโยชน์ ซึ่ง ๘ กรมการรับมอบ
จะ ~~ไม่ได้รับมอบทองคำจาก SCAP แล้ว~~ ^{ด้วย} ๘ กรมการรับมอบได้พิจารณาถึง
ทั้ง: ความในเอกสาร (แต่มี) ถึง: เงินที่ติดอยู่ที่รัฐบาล ^{ที่รัฐบาล} ซึ่งได้พบเห็น ^{๘ กรมการรับมอบ} ให้
เห็นแก่ SCAP ที่พิจารณาเห็นว่า: แม้ในข้อความที่เงินผลประโยชน์ให้แก่ SCAP
ซึ่ง ๘ กรมการรับมอบได้พิจารณาแล้ว มีให้ มีข้อผูกพันโดยตรงในกรณีนี้ เกี่ยวกับทอง
คำแห่งผลประโยชน์ที่มาจากต่างประเทศ และ ทอนให้แก่ผลประโยชน์ ๘ กรมการรับมอบได้สั่งให้
ในเอกสารที่ ๘ กรมการรับมอบ: ที่ ๘ กรมการรับมอบ (กรมการรับมอบ B) และ ๘ กรมการรับมอบ: รัฐบาลมีรัฐบาล
ให้แก่ SCAP ๘ กรมการรับมอบ และ: ๘ กรมการรับมอบ ^{๘ กรมการรับมอบ} ๘ กรมการรับมอบ: ให้ SCAP
ส่วนนี้ที่: รัฐบาลมีรัฐบาลทองคำ SCAP ซึ่งได้เรื่อง ๘ กรมการรับมอบ (๒) ขึ้นด้วย

by the Bank of Japan for the Bank of Thailand, listed in Schedule A, detailed hereby below, which hereby is made part of and incorporated in this Receipt and Certification.

The Government of Japan further certifies that the total gold bullion listed in Schedule C, detailed hereinbelow, constitutes all of the earmarked gold bullion which was taken in custody by the Supreme Commander for the Allied Powers from the Bank of Japan and which previously was held by the Bank of Japan in special custody for the Bank of Thailand.

ซึ่งกรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ได้ส่งมอบทองคำแท่ง SCAP 12,000 กิโลกรัม ให้กับธนาคารแห่งประเทศไทย
 โดยที่ทองคำแท่งดังกล่าว มีน้ำหนักสุทธิ 12,000 กิโลกรัม และทองคำแท่งดังกล่าว มีน้ำหนักสุทธิ 12,000 กิโลกรัม
 ดังนั้นจึงขอรับรองว่าทองคำแท่งดังกล่าว มีน้ำหนักสุทธิ 12,000 กิโลกรัม และทองคำแท่งดังกล่าว มีน้ำหนักสุทธิ 12,000 กิโลกรัม
 ซึ่งทองคำแท่งดังกล่าว มีน้ำหนักสุทธิ 12,000 กิโลกรัม และทองคำแท่งดังกล่าว มีน้ำหนักสุทธิ 12,000 กิโลกรัม
 กรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำทองคำแท่งดังกล่าว ไปฝากไว้ที่ธนาคารกลางสหรัฐ (Federal Reserve Bank) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.
 และธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำทองคำแท่งดังกล่าว ไปฝากไว้ที่ธนาคารกลางสหรัฐ (Federal Reserve Bank) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.
 และธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำทองคำแท่งดังกล่าว ไปฝากไว้ที่ธนาคารกลางสหรัฐ (Federal Reserve Bank) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.
 และธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำทองคำแท่งดังกล่าว ไปฝากไว้ที่ธนาคารกลางสหรัฐ (Federal Reserve Bank) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.
 และธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำทองคำแท่งดังกล่าว ไปฝากไว้ที่ธนาคารกลางสหรัฐ (Federal Reserve Bank) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

ธนาคารแห่งประเทศไทย

28 ธันวาคม 2497

ลับ เฉพาะ ด่วนมาก

ธนาคารแห่งประเทศไทย

บันทึกที่ ผ. 280/92

28 ธันวาคม 2492

เรียน ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

เรื่อง การรับมอบทองคำที่ถูกขโมยไว้ในประเทศญี่ปุ่น

ในการรับมอบทองคำของประเทศไทยในประเทศญี่ปุ่นจาก SCAP นั้น รัฐบาลได้สั่งผู้แทนรัฐบาลและผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยให้ทำความตกลงเกี่ยวกับการรับและส่งมอบเฉพาะทองคำที่ไม่มีปัญหาและที่รัฐบาลอเมริกันสั่งให้ปลดปล่อยเท่านั้น ส่วนทองคำอีกจำนวนหนึ่งที่ถูกอายัดว่าเป็นทองคำที่ประเทศญี่ปุ่นขนไปจากประเทศอื่น (looted gold) และถูกขโมยไว้ให้แก่ประเทศไทยนั้น รัฐบาลได้สั่งให้ผู้แทนว่าไม่ให้กล่าวถึงหรือดำเนินการเจรจาแต่ประการใด เพราะเรื่องรัฐบาลจะเปิดการเจรจาอีกต่างหาก เพื่อให้ได้ทองคำส่วนนั้นกลับคืน

โดยที่ได้รับมอบอำนาจให้ไปปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรับมอบทองคำตามนัยที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้แทนรัฐบาลและผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยจึงไม่มีหน้าที่พิจารณาเรื่องทองคำที่ประเทศญี่ปุ่นขนมาจากประเทศอื่นและขายให้แก่ประเทศไทย เมื่อเริ่มตรวจสอบเอกสารต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ SCAP ได้ร่างขึ้น ปรากฏว่าในเอกสารเหล่านั้นมีข้อความทั่วไปถึงทองคำที่ถูกอายัดและไม่คืนให้แก่ประเทศไทย ซึ่งผู้แทนฝ่ายไทยจะต้องลงนามรับรองการสละสิทธิในเมื่อได้รับมอบทองคำที่ไม่มีปัญหาจาก SCAP แล้ว ผู้แทนฝ่ายไทยได้พิจารณาเห็นว่าถ้าจะลงนามในเอกสารเหล่านั้น ก็จะเป็นการขัดต่อคำสั่งของรัฐบาล จึงได้พยายามชี้แจงให้เจ้าหน้าที่ SCAP เห็นความจำเป็นที่จะแก้ไขข้อความให้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายเรา ฝ่าย SCAP ชี้แจงว่า

SCAP จะต้องได้รับความคุ้มครองมิให้มีข้อผูกพันใดๆ ในกาลภายหน้าเกี่ยวกับทองคำที่ประเทศญี่ปุ่นขนมาจากประเทศอื่นและขายให้แก่ประเทศไทย ผู้แทนฝ่ายเราได้ชี้แจงว่าเหตุใดฝ่ายเราจึงต้องสละสิทธิในทองคำรายนี้ (ตามรายการ B) แม้ว่า SCAP จะไม่รับรู้ด้วย แต่ฝ่ายญี่ปุ่นน่าจะต้องรับรู้และยอมให้มีข้อผูกพันอยู่ตามเดิม ฉะนั้นควรจะให้ฝ่ายไทยสงวนสิทธิ์ที่จะเรียกร้องทองคำรายนี้จากฝ่ายญี่ปุ่นจึงได้ร่างวรรค 3 ของเอกสาร (2) ขนดังนี้

“It is understood that in executing this instrument the Government of Thailand and/or the Bank of Thailand does not waive the right to claim against the Government of Japan and/or the Bank of Japan a settlement of an equal weight of fine gold or a financial settlement equivalent to the value to the gold bullion from custody of the Supreme Commander for the Allied Powers and therefore has not been returned to the Government of Thailand and the Bank of Thailand on this date.”

การที่จะเพิ่มข้อความดังกล่าวข้างต้นนี้ เจ้าหน้าที่ฝ่าย SCAP ชี้แจงเป็นส่วนตัวว่ามีความเห็นพ้องด้วย แต่จะต้องนำขึ้นหารือแผนกกฎหมายของ SCAP เสียก่อน

ผู้แทนฝ่ายไทยชี้แจงว่าข้อความข้างต้นนี้ได้ผูกมัดรัฐบาลญี่ปุ่นแต่ประการใด ฝ่ายญี่ปุ่นควรจะให้การรับรอง (Certification) เกี่ยวกับทองคำที่ผูกหุไว้ทั้งหมด และได้จัดการคืนให้แก่ประเทศไทยแต่บางส่วน ส่วนจำนวนทองคำที่ยังไม่ได้คืน รัฐบาลญี่ปุ่นและธนาคารแห่งประเทศไทยควรจะรับรองว่ารัฐบาลไทยและธนาคารแห่งประเทศไทยยังมีสิทธิ์ที่จะเรียกร้องให้ชำระเป็นทองคำหรือเงินตราที่มีค่าเท่ากับทองคำ

เจ้าหน้าที่ฝ่าย SCAP เห็นว่าข้อความเช่นนี้จะยังประโยชน์แก่ประเทศไทย SCAP คงจะไม่ขัดข้อง แต่ขออย่าให้เป็นข้อตกลงระหว่าง SCAP, ประเทศไทย กับประเทศญี่ปุ่น หากแต่เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น

ฝ่าย SCAP ได้แก่วางที่ฝ่ายเราเสนอเป็นดังนี้

"The Government of Japan, by its duly authorized representative, hereby certifies that it has received from the Supreme Commander for the Allied Powers, this date, delivery of certain items of gold bullion earmarked by the Bank of Japan for the Bank of Thailand, listed in Schedule A, detailed hereby below, which hereby is made part of and incorporated in this Receipt and Certification.

The Government of Japan further certifies that the total gold bullion listed in Schedule C, detailed hereinbelow, constitutes all of the earmarked gold bullion which was taken in custody by the Supreme Commander for the Allied Powers from the Bank of Japan and which previously was held by the Bank of Japan in special custody for the Bank of Thailand."

etc.

etc.

etc.

ผู้แทนของเราได้รายงานว่ เมื่อ SCAP ไม่ยอมเข้าไปเกี่ยวข้องกับทองคำที่ประเทศญี่ปุ่นลักจากประเทศอื่นและขายให้แก่ประเทศไทย ก็ขออนุมัติเพิ่มข้อความ 2 แห่ง ดังที่เสนอเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อผู้กมัตริัฐบาลญี่ปุ่นและธนาคารแห่งประเทศไทยในเอกสารที่จะลงนาม อนึ่งการเพิ่มข้อความดังกล่าวนี้ท่านเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันทรงเห็นชอบด้วยแล้ว

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้พิจารณาโดยถ่วงแล้ว เห็นว่าข้อความที่จะบันทึกในเอกสารนั้นจะยังประโยชน์ให้แก่ประเทศไทย และฝ่ายเรายังจะมีทางติดตามทองคำส่วนนี้ได้อยู่ จึงเป็นการสมควรที่จะอนุมัติให้ผู้แทนของเราดำเนินการต่อไปได้ ทั้งนี้เพื่อให้การรับมอมทองคำและการส่งไปเก็บ ณ Federal Reserve Bank กรุงนิวยอร์กแล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด ถ้ากระทรวงการคลังพิจารณาเห็นชอบด้วย ขอได้โปรดอนุมัติ และแจ้งให้กระทรวงการต่างประเทศดำเนินการต่อไป.

ขอแสดงความเคารพมายังท่าน

๒๕๖๑๐๑

(หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์)

ผู้ว่าการ

บันทึก
เรื่อง ทอการค้าในญี่ปุ่น

ตามที่กระทรวงการต่างประเทศได้มอบสำเนาโทรเลขของท่านเอกอัครราชทูตเกี่ยวกับเรื่องทอการค้าในญี่ปุ่นให้แก่ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อพิจารณานั้น

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้พิจารณาแล้ว ขอเสนอความเห็นดังต่อไปนี้

สำหรับข้อ 1 และ 2 เห็นว่าควรให้เป็นไปตามที่นายประหยัด บุณศิริ แจ้งมา

สำหรับข้อ 3 มีข้อที่ยังไม่กระจ่างอยู่ คือวิธีการที่ Federal Reserve Bank รับทองคำที่สหรัฐอเมริกา มีควมจำเป็นหรือไม่ที่ผู้แทนของธนาคาร ฯ จะต้องกลับไปอเมริกาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อส่งมอบทองคำให้แก่ Federal Reserve Bank เพื่อมิให้ต้องเดินทางย้อนไปย้อนมาเป็นการเปลืองค่าใช้จ่าย จะมีทางจัดตามวิธีการดังต่อไปนี้ได้หรือไม่ กล่าวคือ เมื่อ American Express ได้รับทองคำในญี่ปุ่นเพื่อขนไปอเมริกา ก็ออกใบรับให้เป็นคู่ฉบับ แล้วผู้แทนธนาคาร ฯ ส่งใบรับฉบับหนึ่งนั้นไปให้ Federal Reserve Bank เพื่อเป็นหลักฐานการรับทองคำจาก American Express เมื่อ Federal Reserve Bank ได้รับทองคำแล้ว จะต้องแจ้งจำนวนทองคำที่ได้รับให้ธนาคาร ฯ ทราบ เพื่อตรวจสอบกับใบรับที่ American Express ออกให้อีกชุดหนึ่งที่ผู้แทนธนาคาร ฯ รักษาไว้ วิธีการดังกล่าวนี้สถานเอกอัครราชทูตไม่ได้แจ้งมา ถ้าจัดการตามทขแจ้งข้างต้นนี้ได้ ผู้แทนธนาคาร ฯ ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปอเมริกาอีกครั้งหนึ่ง

สำหรับข้อ 4 เห็นว่าควรให้เป็นไปตามที่นายประหยัด บุณศิริ แจ้งมา

สำหรับข้อ 5 เห็นว่าควรให้จัดทำตามที่ Federal Reserve Bank แนะนำ

ตั้งแต่ข้อ 6 ถึงข้อ 10 ธนาคาร ฯ เห็นว่าเป็นเรื่องของรัฐบาลที่จะพิจารณา

สำหรับข้อ 11 นั้นไม่ได้ความชัด โทรเลขอาจมีคำตกไป แต่ถ้ามีความหมายว่ากระทรวงการต่างประเทศอเมริกันไม่มีความประสงค์มีส่วนเกี่ยวข้องในการโอนคืนและขนส่งทางเราก็คงได้แต่รับทราบ.

ธนาคารแห่งประเทศไทย

11 พฤศจิกายน 2492

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์
อาคารสำนักงานสาขานาการแห่งประเทศไทย จังหวัดลำปาง

6 มิถุนายน 2511

ภาคสอง

การปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ

หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ ร่วมรับประทานอาหารกับพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย
ในโอกาสฉลองครบรอบ 30 ปี

10 ธันวาคม 2515

การปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ

ระบบการเงินระหว่างประเทศนับได้ว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งในบรรดาสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสุขและความเจริญทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศชาติ ถึงแม้จะมีคนเป็นส่วนน้อยที่จะเข้าใจถึงระบบการทำงาน หรือทราบถึงผลการทำงานของระบบการเงินระหว่างประเทศต่อชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของตนก็ตาม แต่ระบบการเงินระหว่างประเทศซึ่งเชื่อมโยงเงินตราของประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ และต่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนแต่ละบุคคล เมื่อการทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ระบบการเงินระหว่างประเทศจะช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เพราะเป็นเครื่องมือและสื่อกลางของการค้าและการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศต่าง ๆ แต่เมื่อระบบการเงินระหว่างประเทศมีปัญหาเกิดขึ้น ก็จะเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจดังกล่าว เมื่อประเทศต่าง ๆ หาทางแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของตนเอง ด้วยการใช้มาตรการที่มีผลกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของประเทศอื่น ๆ อย่างไม่ยุติธรรม

ระบบการเงินระหว่างประเทศปัจจุบัน ซึ่งเริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงใหม่ ๆ เป็นระบบที่กำหนดขึ้นโดยการวางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินที่เกิดขึ้นในระยะเวลาว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ระบบนี้ทำงานอย่างได้ผลดีเป็นเวลาหลายสิบปี ทำให้เกิดความสงบ เสรีภาพ และเสถียรภาพขึ้นในระบบการค้าและการชำระเงินของโลก และเป็นปัจจัยที่ทำให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัวในอัตราสูง อย่างไรก็ตามนับแต่ปลายปี 2510 เป็นต้นมา เมื่อปอนด์

สเตอร์ลิงลดค่าลงเป็นครั้งที่สองในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นในระบบการเงินระหว่างประเทศหลายครั้ง จนถือได้ว่าระยะนี้เป็นระยะที่มีความยุ่งยากทางการเงินมากที่สุดระยะหนึ่งในประวัติศาสตร์ ทั้งนี้จะเห็นได้จากการลอยตัวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลสำคัญเกือบทุกสกุล ตลอดจนการปรับค่าของเงินและการเก็งกำไรซึ่งเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดหย่อน ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าระบบการเงินระหว่างประเทศมีข้อบกพร่องสำคัญบางประการที่จะต้องดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงอย่างรีบด่วน

วิวัฒนาการของระบบการเงินระหว่างประเทศ

ก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง: ระบบมาตราทองคำ

ระบบมาตราทองคำ มีความสำคัญมากในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เนื่องจากแทบทุกประเทศใช้ทองคำเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่สำคัญที่สุด ทั้งในรูปตัวของมันเองหรือในรูปธนบัตรที่มีทองคำหนุนหลังอยู่ แต่เพียงจะมีบทบาทเป็นระบบระหว่างประเทศในระยะประมาณ 20 ปีก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ระบบนี้ใช้ทองคำเป็นทุนสำรองเงินตราและเป็นเครื่องมือสำคัญในการค้าระหว่างประเทศ เงินตราของแต่ละประเทศที่อยู่ในระบบดังกล่าวนี้ แลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้เสมอ ทั้งการเคลื่อนไหวของทองคำระหว่างประเทศก็เป็นไปอย่างเสรี

เครื่องกลไกของระบบนี้ช่วยป้องกันมิให้ดุลการชำระเงินของประเทศต่างๆ ขาดความสมดุลมากหรือนานจนเกินไป เพราะสภาพดังกล่าวจะก่อให้เกิดการได้หรือเสียทองคำระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในที่สุด อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของระบบเศรษฐกิจดังกล่าวแล้ว มักจะรุนแรงจนทำให้เกิดการหดตัวทางเศรษฐกิจและการว่างงาน ถึงขนาดที่ไม่อาจยอมรับได้สำหรับแต่ละประเทศ

ในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง อาจจะกล่าวได้ว่าปริมาณทองคำมีอยู่อย่าง สมดุลกับความต้องการของโลกในขณะนั้น ทำให้ภาวะเศรษฐกิจของโลกเจริญรุ่งเรือง มีเสรีภาพในการค้า และการค้าระหว่างประเทศได้ขยายตัวออกเป็นอันมาก ระบบมาตรฐาน ทองคำจึงดำเนินไปได้โดยราบรื่นจนกระทั่งเมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่งนำความปั่นป่วนมาสู่ การค้าและการชำระเงินของโลก ระบบดังกล่าวจึงต้องเลิกล้มไปชั่วคราว เพราะประเทศ ต่าง ๆ จำเป็นต้องควบคุมการค้าและการชำระเงินกับต่างประเทศและยกเลิกการแลกเปลี่ยนระหว่างธนบัตรและทองคำเพราะเหตุผลทางการสงคราม

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สอง

เมื่อสงครามสงบลง ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามนำระบบมาตรฐานทองคำกลับมาใช้ อีกครั้งหนึ่ง แต่สถานการณ์ต่าง ๆ ในระยะหลังสงครามเปลี่ยนไปมาก ทองคำที่มีอยู่เริ่มไม่พอเพียงกับความต้องการทางการค้าระหว่างประเทศ ในระยะนี้ได้เริ่มมีการแก้ไขปัญหาราคา แคลสทองคำด้วยการใช้เงินตราต่างประเทศที่แลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้ ซึ่งส่วนมากได้ แก่เงินปอนด์สเตอร์ลิง ถือไว้เป็นส่วนหนึ่งของเงินสำรองระหว่างประเทศ การกระทำเช่นนี้ เป็นการเริ่มต้นระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ (Gold Exchange Standard) ซึ่งเป็นจุดสำคัญ จุดหนึ่งของการพัฒนาการในระบบการเงินระหว่างประเทศ เพราะเป็นจุดที่ทองคำเริ่มมีบทบาท สำคัญน้อยลงเป็นลำดับ แต่อย่างไรก็ตามหลักการในการปรับตัวยังมีได้เปลี่ยนจากหลักการ ของระบบมาตรฐานทองคำแต่อย่างใด และรัฐบาลยังคงพยายามรักษาค่าของเงินตราด้วยการ สะสมทองคำสำรองอยู่เช่นเดิม ในขณะเดียวกันนี้ได้มีการพัฒนาการอีกแนวทางหนึ่งเริ่มเกิดขึ้น ควบคู่กันไปด้วย ซึ่งได้แก่การเปลี่ยนจากการพยายามรักษาค่าเงินตราเมื่อเทียบกับทองคำ มาเป็นการรักษาค่าของเงินตราเมื่อเทียบกับเงินตราของประเทศอื่น นอกจากนั้นแทนที่ ศูนย์กลางทางการค้าและการเงินของโลกจะอยู่เพียงแห่งเดียวที่ลอนดอนเหมือนใน สมัยก่อน สงคราม ก็ได้มีนิวยอร์กและปารีสเพิ่มขึ้น เป็นผลให้ระบบการเงินระหว่างประเทศเริ่มมี บั๊จจายที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงมากขึ้น กล่าวคือ การหักบัญชีระหว่างประเทศยุ่งยากขึ้น และมีอันตรายจากการย้ายเงินทุนระหว่างประเทศเพื่อหาผลประโยชน์เกิดขึ้นด้วย

อย่างไรก็ดี ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจของโลก ซึ่งกลายเป็นวิกฤตการณ์ครั้งสำคัญของโลกในระหว่างปี 2472 — 2476 ประกอบกับความบกพร่องหลายประการของระบบมาตราทองคำ ทำให้ระบบดังกล่าวต้องเลิกกลับไปอีกครั้งหนึ่ง สหราชอาณาจักรซึ่งเป็นแกนสำคัญของระบบการเงินในสมัยนั้นต้องออกจากมาตราทองคำอีกครั้งหนึ่งในปี 2474 สำหรับในระหว่างปี 2472 — 2476 อย่างน้อย 35 ประเทศ รวมทั้งสหรัฐอเมริกาเลิกใช้มาตราทองคำด้วย

ในระหว่างที่มีความปั่นป่วนในระบบการเงินระหว่างประเทศนี้ ได้มีการวิวัฒนาการจากการรักษาค่าเงินตราเมื่อเทียบกับเงินตราของประเทศอื่นด้วยการสะสมทองคำสำรอง (ดังในระบบมาตราทองคำดั้งเดิม) มาเป็นการรักษาค่าของเงินตราโดยการสะสมเงินตราต่างประเทศ และโดยทางการได้เงินตราต่างประเทศนั้นเข้าไปแทรกแซงในตลาดเงินตราต่างประเทศโดยตรง ดังนั้น ในระยะนี้จึงมีการปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะของตลาดบ้าง ตั้ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนบ้าง ให้อัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตราบ้าง ควบคุมการปริวรรตบ้าง ควบคุมการค้าระหว่างประเทศบ้าง หรือรวมกลุ่มประเทศค้าขายบ้าง บ้างก็เห็นชัดให้เห็นว่าระบบการเงินระหว่างประเทศกำลังอยู่ในระยะที่ไม่มั่นคง จำเป็นที่จะต้องวิวัฒนาการไปเป็นระบบที่มีความมั่นคงกว่าที่เป็นอยู่ การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับตลาดเงินตราต่างประเทศโดยตรงนี้ทำให้ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องถือเงินตราโดยเฉพาะเงิน ปอนด์สเตอร์ลิงเพิ่มขึ้น และเลือกเทียบอัตราแลกเปลี่ยนกับเงินตราต่างประเทศสกุลสำคัญ แทนที่จะเทียบกับปริมาณทองคำเหมือนเดิม การรักษ้อัตราแลกเปลี่ยนกลายเป็นนโยบายที่สำคัญที่สุด แทนการรักษาค่าแลกเปลี่ยนเป็นทองคำ

การเลิกใช้ทองคำเป็นเครื่องกำหนดปริมาณเงินตราออกใช้ ทำให้เกิดความเชื่อถือน้อยกว่ารัฐบาลอาจขยายการใช้จ่ายภายในประเทศได้โดยไม่มีขีดจำกัด และจะไม่ทำให้อัตราเงินตราออกนอกประเทศดังเช่นแต่ก่อน หลักการนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และเป็นจุดที่ทำให้มีความยืดหยุ่นเกิดขึ้นในระบบการเงินระหว่างประเทศ

ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นบ่อเกิดแห่งลักษณะและปัญหาของระบบการเงินระหว่างประเทศปัจจุบัน ในระยะนี้เงินดอลลาร์ สรอ. เริ่มมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ในฐานะเงินตราที่ใช้รักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนในตลาด และถือเป็นเงินสำรองระหว่างประเทศ ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2477 สหรัฐอเมริกาประกาศว่าจะยอมรับแลกเปลี่ยนดอลลาร์ สรอ. เป็นทองคำบริสุทธิ์ด้วยอัตรา 35 ดอลลาร์ต่อ 1 ออนซ์

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ระบบการเงินระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นสิ่งที่ต่อเนื่องมาจากวิวัฒนาการที่เกิดขึ้นทีละน้อยในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ความสำคัญทางเศรษฐกิจของสหรัฐ ฯ และปริมาณทองคำสำรองที่สหรัฐ ฯ ถืออยู่¹ ในระยะนี้ประกอบกับโครงการช่วยเหลือต่างประเทศของสหรัฐ ฯ ทำให้เงินดอลลาร์ สรอ. มีบทบาทขึ้นเป็นอันมาก อัตราส่วนของเงินดอลลาร์ สรอ. ในฐานะเงินสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น ในขณะที่ทองคำสำรองมีอัตราส่วนลดลง² และมีบทบาทอยู่หลังฉากมากขึ้นเป็นลำดับ

เมื่อกองทุนการเงินระหว่างประเทศถูกตั้งขึ้นในปี 2489 เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงินระหว่างประเทศ และส่งเสริมความเจริญทางการค้าและเศรษฐกิจของโลก ก็ได้ยึดถือเอาระบบมาตราปรวิวรรตทองคำเป็นรากฐานในการวางนโยบายและปฏิบัติงาน และได้พยายามสร้างเสริมให้มีความมั่นคงขึ้นภายใต้การดำเนินงานของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

ลักษณะและการทำงานของระบบการเงินระหว่างประเทศปัจจุบัน

ระบบการเงินระหว่างประเทศ ตามความหมายที่กว้างที่สุด หมายถึงวิธีการปฏิบัติทางการค้าและการธนาคารและของสถาบันที่เป็นสื่อกลางของธุรกิจระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นเป็นปกติทุกวัน ประกอบไปด้วยความเข้าใจและกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติที่ได้ถูกสร้างขึ้น

¹ ประมาณร้อยละ 75 ของทองคำสำรองของโลกในปี 2491

² จากร้อยละ 70 ของเงินสำรองระหว่างประเทศทั้งหมดในปี 2491 เป็นร้อยละ 54 ในปลายปี 2510

โดยความพยายามระหว่างประเทศที่จะทำให้เกิดระบบการดำเนินธุรกรรมระหว่างประเทศที่ ยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ โดยความเข้าใจและกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติดังกล่าวถูก สร้างขึ้นภายในกรอบของลักษณะพื้นฐานอย่างกว้าง ๆ ของระบบการเงินระหว่างประเทศตาม ความตกลงของประเทศต่าง ๆ ภายในระบบ

การกำหนดราคาสินค้าที่ค้าขายกันระหว่างประเทศ ตลอดจนการให้เครดิตและการ ชำระหนี้สินระหว่างประเทศมักจะกระทำกันในรูปแบบเงินตราหลายสกุลด้วยกัน ส่วนมากเป็น เงินตราของประเทศค้าขายที่สำคัญโดยเฉพาะดอลลาร์ สหรัฐ และปอนด์สเตอร์ลิง การที่ เงินตราบางสกุลมีฐานะเป็นเงินตราสำคัญและเด่นกว่าสกุลอื่น ๆ เป็นเพราะประเทศผู้ออก เงินตรานั้นมีการค้ากับต่างประเทศมาก และได้พัฒนา *net work* ทางด้านการธนาคารเพื่อ บริการการค้าดังกล่าว ทั้งในระหว่างประเทศตนและประเทศอื่นและระหว่างประเทศที่ 3 อื่น ๆ นอกจากนั้น เป็นที่ปรากฏส่วนมากกว่าประเทศการค้าใหญ่ ๆ มักมีตลาดเงินภายใน ประเทศที่พัฒนามากแล้ว ทำให้ตลาดเงินนั้นเป็นแหล่งระดมเงินทุนของประเทศอื่น ๆ ซึ่ง ช่วยทำให้มีการใช้เงินตราสกุลดังกล่าวกว้างขวางยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ ประเทศสำคัญ ๆ ดังกล่าว จึงมักมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและเป็นระยะเวลานานกับประเทศอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดเป็นศูนย์กลางของระบบการเงินระหว่างประเทศขึ้น

ลักษณะของระบบการเงินระหว่างประเทศของโลกเสรีในปัจจุบันเป็นผลของการ ประชุมตกลงกันระหว่างประเทศพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เมือง *Bretton Woods* เมื่อเดือนกรกฎาคม 2487 และได้เริ่มใช้เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ระบบการเงิน ดังกล่าวซึ่งเรียกกันแพร่หลายว่าระบบ *par value* หรือระบบ *Bretton Woods* มีกองทุน การเงินระหว่างประเทศ (*International Monetary Fund*) หรือกองทุนการเงินเป็น แกนกลางคอยควบคุมดูแลให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

1. **การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเสมอภาค** ทุกประเทศที่อยู่ภายในระบบ ซึ่งได้แก่ประเทศสมาชิกกองทุนการเงินทั้ง 128 ประเทศ (รวมทั้งประเทศไทย) มีพันธะต้องกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเสมอภาค (par value) ระหว่างเงินตราของตนกับทองคำหรือสิทธิพิเศษถอนเงิน (Special Drawing Rights) และต้องรักษามิให้อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในตลาดเปลี่ยนแปลงไปเกินกว่าขอบเขต หรือ margin ที่กำหนดไว้ คือไม่เกินกว่าร้อยละ $2\frac{1}{4}$ ของอัตราแลกเปลี่ยนเสมอภาค¹ การรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ภายในขอบเขตตามปกติ สามารถกระทำได้ด้วยการใช้ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเข้าแทรกแซงในตลาดให้อัตราแลกเปลี่ยนอยู่ภายในขอบเขตนี้ คือคอยขายเงินตราต่างประเทศ ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นสูงเกินไป และคอยซื้อเงินตราต่างประเทศ ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนตกต่ำจนเกินไป

2. **การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเสมอภาค** ซึ่งจะตั้งให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเปลี่ยนแปลงไปด้วย จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากกองทุนการเงิน โดยตามปกติกองทุนการเงินมักจะอนุมัติตามข้อเสนอของสมาชิก หากดุลการชำระเงินของประเทศสมาชิกเกิดไม่สมดุลอย่างเรื้อรังเท่านั้น กล่าวคือเกิดขาดดุลหรือเกินดุลติดต่อกันหลายปี มาตรการนี้ป้องกันมิให้ประเทศต่าง ๆ แข่งขันกันลดค่าของเงินตราของตนลง เพื่อแย่งตลาดสินค้าขออกระหว่างกัน ซึ่งเคยเกิดขึ้นแล้วในระยะเวลาว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 จนเกิดผลที่ร้ายแรงต่อเศรษฐกิจของโลก นอกจากนั้น บรรดาสมาชิกของกองทุนการเงินยังมีพันธะที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดเสถียรภาพและความสงบในระบบการค้าและการชำระเงินของโลก กล่าวคือ นอกจากจะหาทางลดการควบคุมระบบการชำระเงินกับต่างประเทศที่มีอยู่ก่อนแล้ว ประเทศที่ต้องการใช้มาตรการใหม่ควบคุมการชำระเงิน จะกระทำได้เฉพาะเมื่อได้รับอนุมัติจากกองทุนการเงินก่อนและเพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงินเท่านั้น กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นำให้ประเทศต่าง ๆ มีทางควบคุมดูแลพฤติการณ์ของประเทศอื่น ๆ ทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนและการชำระเงินระหว่างประเทศโดยผ่านกองทุนการเงิน การควบคุมดังกล่าวนี้เป็นวิธีที่กองทุนการเงินใช้เป็นเครื่องมือสำหรับรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนภายใน

¹ ก่อนวันที่ 19 ธันวาคม 2514 margin นี้กำหนดไว้เท่ากับร้อยละ 1 ของอัตราเสมอภาค

ระบบ และทำให้เกิดระบบการแลกเปลี่ยนเงินที่เสรีทางด้านธุรกิจเงินสะพัดระหว่างประเทศ สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการขยายตัวทางการค้าและการชำระเงินของโลก และนำมาซึ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของโลก สำหรับทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนนั้นได้ถือปฏิบัติกันมาว่า การเปลี่ยนอัตราแลกเปลี่ยนเสมอภาคเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและดุลการชำระเงินมักกระทำกันเป็นมาตรการขั้นสุดท้าย ในเมื่อไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยมาตรการอื่น ๆ ได้อย่างนุ่มนวลแล้ว

3. เงินสำรองระหว่างประเทศ ในระบบนี้ ประเทศต่าง ๆ ถือเงินสำรองระหว่างประเทศไว้หลายรูป อาทิ ทองคำ สิทธิพิเศษถอนเงิน สินทรัพย์สำรองในกองทุนการเงินและเงินตราต่างประเทศสกุลต่าง ๆ ถึงร้อยละ 65 โดยเฉพาะเป็นดอลลาร์ สรอ. เงินสำรองเหล่านี้ (รวมถึงเครดิตที่จะได้จากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งจากกองทุนการเงิน) ช่วยให้ประเทศต่าง ๆ สามารถรักษ้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดให้มีเสถียรภาพและสามารถชดเชยการขาดดุลในดุลการชำระเงิน การมีเงินสำรองอย่างเพียงพอ นอกจากจะช่วยส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศแล้ว ยังช่วยป้องกันมิให้ประเทศต่าง ๆ เห็นความจำเป็นต้องแก้ปัญหาดุลการชำระเงินด้วยการควบคุมการค้าและการชำระเงินกับต่างประเทศ หรือต้องลดค่าของเงินลง ในกรณีที่กองทุนการเงินเข้ามาให้ความช่วยเหลือในรูปเครดิตเพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน กองทุนการเงินมักกำหนดเงื่อนไขให้ประเทศสมาชิกต้องดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นด้วย

อนึ่ง สำหรับดอลลาร์ สรอ. ซึ่งถือว่าเป็นเงินตราสกุลหลักของระบบปัจจุบันนั้น เมื่อก่อนวันที่ 15 สิงหาคม 2514 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาบัพัณระที่จะรับแลกเปลี่ยนดอลลาร์ สรอ. ในมือทางการของประเทศต่าง ๆ เป็นทองคำในอัตราตายตัว การที่เงินตราสกุลสำคัญ ๆ ซึ่งประเทศต่าง ๆ ถือไว้เป็นเงินสำรองระหว่างประเทศ สามารถแลกเปลี่ยนเป็นดอลลาร์ สรอ. ได้โดยเสรี และดอลลาร์ สรอ. ยังสามารถแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้อีกด้วยนั้น แสดงให้เห็นว่าทองคำเป็นหลักในขั้นสุดท้ายของระบบ (ultimate reserve asset) และทำให้ระบบปัจจุบันมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ระบบมาตราปวิวรรตทองคำ (Gold Exchange Standard)

อย่างไรก็ตาม เมื่อรัฐบาลสหรัฐฯ หยุดพักการรับแลกเปลี่ยนดอลลาร์ สรอ. เป็นทองคำเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2514 ได้มีผู้กล่าวว่า ระบบการเงินระบบปัจจุบันได้กลายเป็นระบบมาตราดอลลาร์ที่ใช้ดอลลาร์ สรอ. เป็นหลักอย่างแท้จริง (Pure Dollar Standard)

ระบบการเงินระหว่างประเทศตามลักษณะที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่ามีกลไกต่างๆ ที่ทำให้สามารถแก้ปัญหาการขาดความสมดุลในการชำระเงินโดยเร็ว และโดยทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนน้อยที่สุดต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ การจ้างแรงงาน ระดับราคา การค้าและการชำระเงินกับต่างประเทศ การเคลื่อนไหวของเงินทุนระหว่างประเทศ และเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน อย่างไรก็ตาม หากการขาดความสมดุลในดุลการชำระเงินเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกรณีของประเทศสำคัญบางประเทศซึ่งอยู่ภายนอกวินัยของกองทุนการเงิน เพราะเหตุผลประการใดประการหนึ่ง การเคลื่อนไหวของเงินสำรองระหว่างประเทศและเงินทุนอื่นๆ เพื่อชดเชยการขาดความสมดุลดังกล่าว มักจะเกิดขึ้นอย่างมากและเป็นเวลานาน จนเกิดการบิดเบือนขึ้นในกระแสการหมุนเวียนของเงินตราต่างประเทศ เกิดความกดดันทางด้านอัตราแลกเปลี่ยน และการเก็งกำไรในค่าของเงิน ซึ่งในที่สุดอาจทำให้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นได้

จุดอ่อนและข้อบกพร่องของระบบการเงินระหว่างประเทศปัจจุบัน

การที่ระบบการเงินระหว่างประเทศเกิดความวุ่นวายขึ้นมากในระยะ 6 — 7 ปีที่ผ่านมา อาจสรุปได้ว่า เกิดจากสาเหตุพื้นฐานที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. การใช้เงินตราของบางประเทศ เช่น ดอลลาร์ สรอ. และปอนด์สเตอร์ลิง เป็นเงินสำรองระหว่างประเทศ เพื่อเสริมปริมาณทองคำสำรองเท่าที่มีอยู่ให้สินทรัพย์สำรองระหว่างประเทศมีปริมาณพอเพียงกับความต้องการทางด้านการค้าและการชำระเงินของโลกนั้น เป็นบ่อเกิดของความไม่มั่นคงในระบบนี้มาแต่แรกเริ่ม เพราะเงินสำรองในลักษณะดังกล่าวควบคุมปริมาณไม่ได้ เพราะเมื่อใดก็ตามที่ประเทศที่เป็นเจ้าของหรือผู้ออกเงินตราเหล่านี้ กล่าวคือสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ มีดุลการชำระเงินขาดดุลเป็นจำนวนมากเกินไป

และเรื้อรังเป็นเวลานานเกินไป ความไม่ไว้วางใจในค่าของเงินตราดังกล่าวมักจะเกิดขึ้น ทำให้เกิดความหวาดกลัว รีบสับเปลี่ยนการถือเงินตราดังกล่าวเป็นเงินสกุลอื่นที่แข็งแกร่งกว่า หรือเป็นทองคำทันที ทำให้มีการเก็งกำไร และเป็นสาเหตุให้เกิดความจำเป็นต้องลดค่าหรือเพิ่มค่าเงินตราดังกล่าวและเงินตราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ก่อนที่จะมีเหตุผลจำเป็นทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ในสมัยที่สหรัฐอเมริกายังรับแลกเปลี่ยนดอลลาร์ สรอ. เป็นทองคำอยู่นั้น การขอแลกเปลี่ยนดอลลาร์ สรอ. เป็นทองคำเมื่อเกิดความสงสัยในความมั่นคงของดอลลาร์ สรอ. ได้เกิดขึ้นตลอดเวลา บางครั้งเป็นจำนวนมาก ทำให้ในที่สุดสหรัฐอเมริกาต้องเลิกการรับแลกดอลลาร์ สรอ. เป็นทองคำ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2514 เพราะทองคำสำรองในมือร้อยหรือลงเหลือน้อยกว่าดอลลาร์ สรอ. ในมือของต่างประเทศหลายเท่า การที่การเคลื่อนย้ายและสับเปลี่ยนเงินตราจากสกุลหนึ่งเป็นอีกสกุลหนึ่งเกิดขึ้นเสมอ ๆ ในระยะ 5 — 6 ปีที่ผ่านมา นั้น ทำให้ประเทศที่เงินตราของตนแข็งต้องวางมาตรการป้องกันมิให้เงินไหลเข้าประเทศ และไม่ส่งเสริมให้ประเทศอื่นนำเงินตราของตนไปใช้เป็นเงินสำรองระหว่างประเทศ และในขณะเดียวกันทำให้ประเทศที่เงินตราของตนอ่อน ต้องหาทางดึงดูดเงินตราต่างประเทศหรือป้องกันมิให้เงินไหลออกนอกประเทศด้วยการใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยสูง ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศในขณะนั้น และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาวะเงินเฟ้อกระจายไปทั่วโลก

อย่างไรก็ตาม ถ้าประเทศที่เงินตราของตนถูกใช้เป็นเงินสำรองระหว่างประเทศดำเนินนโยบายให้ดุลการชำระเงินของตนเกินดุลอยู่เสมอ ระบบการเงินของโลกก็จะขาดแคลนเงินตราสำรองสำหรับการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ ดังที่เกิดการขาดแคลนดอลลาร์ สรอ. เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงใหม่ ๆ กองทุนการเงินได้พยายามแก้ปัญหาเรื่องเงินสำรองระหว่างประเทศเมื่อปลายปี 2512 เมื่อกองทุนการเงินตกลงสร้างสิทธิพิเศษสำหรับการค้าระหว่างประเทศชนิดใหม่ขึ้นในรูปสิทธิพิเศษถอนเงินหรือ *Special Drawing Rights* จัดสรรให้ประเทศสมาชิก เพื่อใช้เสริมเงินสำรองระหว่าง

ประเทศที่มีอยู่แล้ว ให้มีจำนวนพอเพียงกับความจำเป็นที่จะใช้สำหรับการขยายตัวทาง การค้าและการชำระเงินของโลก อย่างไรก็ตาม การสร้างสิทธิพิเศษถอนเงินขึ้นใช้ มิได้ ช่วยแก้ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของระบบการเงินระหว่างประเทศ กล่าวคือ ปัญหา เรื่องการขาดวินัยในการปรับดุลการชำระเงิน

2. ระบบการเงินระหว่างประเทศปัจจุบัน ขาดเครื่องกลไกในการปรับดุลการ ชำระเงินที่เข้มงวดกวดขัน ทำให้ดุลการชำระเงินโดยเฉพาะของประเทศสำคัญ ๆ มีทางขาด ดุลและเกินดุลได้เป็นจำนวนมากและเป็นเวลานานเกินไป เป็นบ่อเกิดสำคัญของการโยกย้าย เงินทุนระหว่างประเทศเพื่อเก็งกำไร และของปัญหาอื่น ๆ ดังกล่าวแล้ว การเลิกใช้ระบบ มาตรฐานทองคำทำให้ระบบการเงินของโลกขาดวินัยทางด้านดุลการชำระเงิน เพราะขาดกลไก ที่จะทำให้การปรับดุลการชำระเงินให้สมดุลเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติและทันทั่วทั้งที่ ในระบบการ เงินระหว่างประเทศปัจจุบัน รัฐบาลของประเทศส่วนมากมักปล่อยให้เหตุผลทางการเมืองเข้า มาบังคับนโยบายที่เหมาะสมทางด้านดุลการชำระเงิน มีการแทรกแซงในตลาดเงินตราต่างประเทศเพื่อรักษาค่าของเงินตรา และใช้ระบบการจัดการเงินตราภายในประเทศ ซึ่งทำให้ รายจ่ายทั้งของรัฐบาลและเอกชน และภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศขาดความสัมพันธ์กับ ภาวะการชำระเงินกับต่างประเทศ ข้อบกพร่องนี้เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด แต่แก้ไขได้ยาก ที่สุด

นอกจากสาเหตุขั้นพื้นฐานทั้งสองประการดังกล่าวแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งเกิดจาก ปัญหาเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน ที่ช่วยทำให้ระบบการเงินระหว่างประเทศมีปัญหาและ ความไม่แน่นอน ดังนี้

1) ภาวะเงินเฟ้อทั่วโลก เมื่อต้นปี 2515 หลังจากที่ภาวะเศรษฐกิจทั่วโลก ชบเซาอยู่เป็นเวลา 2 ปีติดต่อกัน ประเทศต่าง ๆ เริ่มใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจให้ขยายตัว ในอัตราสูงขึ้น โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาในระยะนับตั้งแต่ปี 2515 เป็นต้นมา ทำให้มีภาวะ

เงินเพื่อเกิดขึ้นเป็นอย่างมาก และกว้างขวางอย่างไม่เคยเป็นที่ปรากฏมาก่อน¹ ทำให้ประเทศสำคัญ ๆ มีปัญหาดุลการชำระเงินเกิดขึ้น มีการเก็งกำไรในค่าของเงินบ่อยครั้ง และเกิดความจำเป็นต้องลอยอัตราแลกเปลี่ยนอย่างกว้างขวาง สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรงดังกล่าว ได้แก่

- (ก) การขาดแคลนสินค้าเนื่องจากสินค้าอากาศไม่อำนวย และเกิดการกักตุนสินค้า เพราะมีภาวะเงินเฟ้อ
- (ข) ความกดดันของประชาชนที่ต้องการให้มีการเพิ่มค่าจ้างแรงงานอยู่เสมอ รวมทั้งในกรณีที่ผลผลิตมิได้เพิ่มขึ้น
- (ค) การเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินที่หมุนเวียนอยู่ในระบบการเงินของโลก อันเนื่องมาจากการขาดดุลของประเทศสำคัญ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา
- (ง) บทบาทที่เพิ่มขึ้นของรัฐบาลทางด้านสังคมสงเคราะห์ ที่ทำให้ยากที่จะตัดงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลลงได้ การต่อสู้กับภาวะเงินเฟ้อในประเทศต่าง ๆ จึงต้องใช้นโยบายการเงินอันเป็นผลให้อัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ และเกิดภาวะการเงินตึงตัว

ถึงแม้ในครึ่งหลังของปี 2517 อัตราเงินเฟ้อจะเพิ่มในระดับที่ต่ำลง และประเทศอุตสาหกรรมสำคัญของโลกหลายประเทศกำลังประสบภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน มีการว่างงานเพิ่มขึ้นมาก จนทำให้หลายประเทศต้องเริ่มต้นดำเนินนโยบายกระตุ้นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ แต่อัตราเงินเฟ้อก็ยังคงอยู่ในระดับสูงมาก การใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจจึงต้องกระทำอย่างระมัดระวัง เพราะหากใช้มาตรการกระตุ้นที่รุนแรงเกินไปและนานเกินไป ภาวะเงินเฟ้อจะยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นไปอีก เป็นที่คาดหมายว่าจะต้องใช้เวลาในการแก้ไขและปรับตัวอีกหลายปี กว่าภาวะเงินเฟ้อจะสงบลงเป็นปกติ

¹ ในปี 2516 ดัชนีราคาผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นร้อยละ 19 อิตาลีและเดนมาร์กร้อยละ 13 สวิสร้อยละ 12 สหราชอาณาจักรร้อยละ 11 สหรัฐฯ ร้อยละ 9 เยอรมนีร้อยละ 8 ประเทศกำลังพัฒนาเป็นส่วนรวมร้อยละ 14 ในปี 2517 ดัชนีเดียวกันในญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นร้อยละ 26 อิตาลีร้อยละ 25 สหราชอาณาจักรร้อยละ 20 ออสเตรเลียร้อยละ 16 ฝรั่งเศสร้อยละ 15 สหรัฐฯ ร้อยละ 12 ประเทศกำลังพัฒนา (เพียงครึ่งแรกของปี) ร้อยละ 35

2) **ปัญหาราคาน้ำมัน** การเพิ่มราคาน้ำมันดิบถึงประมาณ 3 เท่าตัวที่เกิดขึ้นในระหว่างเดือนตุลาคม 2516 ถึงต้นปี 2517 นับเป็นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ร้ายแรงที่สุดครั้งหนึ่งของโลก เพราะระบบการผลิตของโลกใช้พลังงานจากน้ำมันเป็นส่วนใหญ่ และน้ำมันเป็นวัตถุดิบของการผลิตที่สำคัญชนิดหนึ่ง ธนาคารโลกประมาณว่ารายจ่ายในการซื้อน้ำมันเพิ่มขึ้นจาก 40,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. เป็น 120,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2517 และเป็นผลให้ประเทศอุตสาหกรรมสำคัญ ๆ ของโลกในกลุ่ม OECD ขาดดุลการค้า 40,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. และประเทศกำลังพัฒนาขาดดุลการค้า 14,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. และเมื่อนำสิ่งนี้ไปรวมประเทศกำลังพัฒนาต้องจ่ายค่าน้ำมันเพิ่มขึ้น 10,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2517 แล้ว จะเห็นว่าประเทศกำลังพัฒนาโดยรวมจะมีปัญหาขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ เพราะรายจ่ายค่าน้ำมันที่เพิ่มขึ้นมีจำนวนสูงกว่าเงินกู้จากแหล่งภายนอกทั้งหมด ซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนเพียง 8,000 — 8,500 ล้านดอลลาร์ สรอ.

เมื่อน้ำมันมีราคาแพงขึ้น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้ชะลอตัวลง ผลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับต่ำของประเทศอุตสาหกรรมที่จะเกิดแก่ประเทศกำลังพัฒนาก็คือ ความต้องการสินค้าของประเทศกำลังพัฒนาจะชะลอตัวลง การส่งออกและการผลิตในประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ จึงอาจถูกกระทบกระเทือนในขณะเดียวกัน ราคาสินค้าที่ประเทศกำลังพัฒนาซื้อจากประเทศอุตสาหกรรมก็จะแพงขึ้นตามภาวะเงินเฟ้อของประเทศเหล่านี้ ดุลการค้าของประเทศกำลังพัฒนาจึงอาจมีฐานะเลวลงมากยิ่งขึ้น

การที่เศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรมส่วนมากทรุดลง เพราะปัญหาน้ำมันมีผลทำให้เงินตราของประเทศเหล่านี้มีความมั่นคงน้อยลงด้วย การโยกย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ เพื่อเก็งกำไรเกี่ยวกับการเพิ่มค่าและลดค่ามีทางเกิดได้มากขึ้น และประเทศอุตสาหกรรมบางประเทศอาจเห็นความจำเป็นต้องใช้วิธีลดค่าเงินตราหรือควบคุมการค้ากับต่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน ในขณะเดียวกัน รายได้ของประเทศกลุ่มผู้ผลิตน้ำมันซึ่งจะเพิ่มจาก 23,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 2516 เป็น 85,000 ล้าน

ดอลลาร์ สรอ. ในปี 2517 เป็นบ่อเกิดของปัญหาในระบบการเงินระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น เพราะเงินจำนวนนี้เกินกำลังที่ประเทศผู้ผลิตน้ำมันจะนำไปใช้จ่ายในประเทศได้ทั้งหมด จึงต้องนำไปลงทุนในตลาดต่างประเทศ และการที่เงิน “ดอลลาร์น้ำมัน” เหล่านี้ส่วนมากยังอยู่ในรูปการลงทุนระยะสั้นในขณะนี้ เป็นอันตรายต่อระบบการเงินระหว่างประเทศเป็นอย่างยิ่ง เพราะอาจมีการเคลื่อนย้ายเงินทุนเหล่านี้เป็นจำนวนมากในคราวเดียวกัน เมื่อเกิดความไม่แน่นอนขึ้น ความปั่นป่วนในระบบการเงินระหว่างประเทศจึงมีทางเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ ทั้งนี้คงจะเห็นได้จากการระดมซื้อทองคำของประเทศผู้ผลิตน้ำมันที่ได้เคยกระทำมาแล้วอย่างไวกก็ตาม ขณะนี้ได้มีความพยายามในหมู่ประเทศผู้ผลิตน้ำมัน กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลก ที่จะนำรายได้จากน้ำมันนี้ไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา และใช้ชดเชยการขาดดุลในดุลการชำระเงินของประเทศต่างๆ ที่เกิดจากปัญหาน้ำมัน

วิกฤตการณ์ในระบบการเงินระหว่างประเทศ

นับตั้งแต่ปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา จนถึงปลายปี 2510 การค้าของโลกได้ขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 7.6 ต่อปี เสรีภาพทางการค้าและการแลกเปลี่ยนเงินได้เกิดขึ้นเป็นอันมาก และอัตราแลกเปลี่ยนนั้นว่ามีเสถียรภาพมากกว่าในระยะก่อนสงคราม อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปลายปี 2510 เมื่อปอนด์สเตอร์ลิงลดค่าลงเป็นครั้งที่สอง และดอลลาร์ สรอ. เริ่มถูกโจมตีอย่างรุนแรงเป็นครั้งที่สองในระยะหลังสงคราม ปัญหาการขาดเสถียรภาพได้เกิดขึ้นอย่างรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ จนอาจกล่าวได้ว่าในขณะนี้ ระบบการเงินระหว่างประเทศอยู่ในระยะที่ย่ำแย่ยิ่งมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ระยะหนึ่ง

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงใหม่ๆ ดอลลาร์ สรอ. เป็นเงินตราที่แข็งแกร่งที่สุดภาวะสงครามและการบูรณะประเทศภายหลังสงคราม ทำให้ความต้องการสินค้าของสหรัฐอเมริกา มีมาก จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนดอลลาร์ สรอ. อยู่ชั่วระยะหนึ่ง อย่างไรก็ตาม

นโยบายเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศของสหรัฐ ฯ ในภายหลัง ทำให้ดอลลาร์ สรอ. ไหลออกจากสหรัฐ ฯ ไปอยู่ในมือของต่างประเทศมากขึ้น ปัญหาดุลการชำระเงินของ สหรัฐ ฯ จึงเริ่มปรากฏขึ้นและได้เกิดขึ้นติดต่อกันมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี 2493 การ ที่ดอลลาร์ สรอ. เข้าไปหมุนเวียนอยู่ในระบบการเงินระหว่างประเทศ และอยู่ในมือของ ประเทศต่าง ๆ มากขึ้น ได้ช่วยบรรเทาการขาดแคลนเงินสำรองระหว่างประเทศ แต่ก็เป็ นสาเหตุที่ทำให้ความเชื่อถือในความมั่นคงในค่าของดอลลาร์ สรอ. เริ่มสั่นคลอน ทั้งนี้เพราะ อัตราส่วนทองคำสำรองของสหรัฐ ฯ ที่ใช้หนุนหลังดอลลาร์ สรอ. ลดต่ำลงเป็นลำดับ เมื่อ เทียบกับดอลลาร์ สรอ. ที่ถือเป็นเงินสำรองอยู่ในมือของประเทศอื่น ๆ อนึ่งเป็นที่น่าสังเกต ด้วยว่า นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้วดุลการชำระเงินของสหรัฐ ฯ ยังทรุดโทรมลงด้วยเหตุผล อีก 2 ประการ คือ

(1) รัฐบาลสหรัฐ ฯ ได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบกระเทือนที่จะเกิดต่อดุลการชำระเงินของตน เพราะการดำเนิน นโยบายดังกล่าวมีผลทำให้ฐานะการค้าระหว่างประเทศของสหรัฐ ฯ อ่อนแอลง สินค้าเข้า เพิ่มขึ้นและสินค้าออกลดลง และ

(2) ประเทศสำคัญอื่น ๆ หลายประเทศได้ลดค่าของเงินตราของตนลงอยู่เสมอ เพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน จนทำให้ดอลลาร์ สรอ. มีค่าสูงเกินไป การแข่งขันของ สินค้าออกของสหรัฐ ฯ ในตลาดโลกจึงเสียเปรียบ ในระหว่างปี 2492 — 2510 ปอนด์ สเตอร์ลิงและเงินตราของประเทศในกลุ่มสเตอร์ลิงมีค่าลดลงถึงร้อยละ 68 เมื่อเทียบกับ ดอลลาร์ สรอ. เงินแฟรงค์ฝรั่งเศสลดค่าลง 6 ครั้ง นอกจากนั้น เงินตราของเบลเยียม เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ อิตาลี และออสเตรีย ก็ได้ลดค่าลงด้วย

ในระยะหลังจากปลายปี 2510 เป็นต้นไป ความวุ่นวายในระบบการเงินระหว่าง ประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มีผลเกี่ยวเนื่องทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมกับฐานะของดอลลาร์ สรอ. ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นและเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากขึ้น การขาดดุลอย่างเรื้อรังในดุล การชำระเงินของสหรัฐ ฯ ทำให้ดอลลาร์ สรอ. ในมือของประเทศต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นหนี้สิน

ระยะสั้นของสหรัฐฯ มีจำนวนเพิ่มขึ้นจนสูงกว่าทองคำสำรอง และเงินสำรองที่เป็นเงินตราต่างประเทศของสหรัฐฯ ถึง 6 เท่า จนทำให้รัฐบาลสหรัฐฯ ต้องพักการรับแลกเปลี่ยนดอลลาร์ สรอ. เป็นทองคำเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2514 หลังจากนั้นการลอยอัตราแลกเปลี่ยนได้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายเป็นเวลาหลายเดือน จนกระทั่งประเทศสำคัญได้ตกลงกันเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2514 ให้มีการปรับอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราของตนให้สมดุลกันมากขึ้น และขยายขอบเขตของการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน (margin) จากร้อยละ 1 ของอัตราเสมอภาคเป็นร้อยละ 2¹ ข้อตกลงดังกล่าวนี้เรียกกันอย่างแพร่หลายว่าเป็นข้อตกลง Smithsonian ในการนี้ ดอลลาร์ สรอ. ต้องลดค่าลงเป็นครั้งแรกในอัตราร้อยละ 7.89 นับแต่เดือนมกราคม 2477¹ อย่างไรก็ตามความตกลง Smithsonian ได้ช่วยให้ระบบการเงินของโลกกลับคืนสู่ความสงบอย่างชั่วคราวเท่านั้น เพราะความตกลงดังกล่าวมิได้กำจัดความบกพร่องขึ้นพื้นฐานของระบบการเงินระหว่างประเทศ สหรัฐฯ ยังคงดำเนินนโยบายเศรษฐกิจภายในประเทศโดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบกระเทือนต่อดุลการชำระเงินและตลาดเงินตราต่างประเทศต่อไปอีก ทำให้ประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศในยุโรปต้องดำเนินนโยบายการเงินที่เข้มงวด เพื่อต่อต้านผลกระทบกระเทือนที่เกิดจากการขาดดุลของสหรัฐฯ ที่จะเกิดขึ้นกับระบบการเงินและเศรษฐกิจของตน ด้วยเหตุนี้อัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินของประเทศต่างๆ จึงถูกเพิ่มให้สูงขึ้น และดึงอัตราดอกเบี้ยในตลาดยุโรปดอลลาร์ให้เพิ่มตามไปด้วย ในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ การเคลื่อนไหวของเงินทุนระยะสั้นระหว่างประเทศจึงเกิดขึ้นมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะเงินทุนที่ใช้ในการเก็งกำไร มิใช่เป็นเงินที่ใช้ในการ finance การค้าระหว่างประเทศดังเช่นในเวลาปกติ ในภาวะดังกล่าวนี้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเงินที่อาจเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยในประเทศสำคัญต่างๆ และการเปลี่ยนแปลงในความเชื่อถือในเงินตราสกุลต่างๆ อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เงินทุนระยะสั้นไหลไปมาระหว่างประเทศต่างๆ เป็นจำนวนมากและภายในระยะเวลาสั้นๆ จนเกิดความกดดันอย่างรุนแรงในตลาดเงินของประเทศที่เกี่ยวข้องและอาจบังคับให้รัฐบาลของประเทศต้องดำเนินมาตรการแก้ไขและต่อต้านที่

¹ ทำให้ราคาทองคำของทางการเพิ่มจาก 35 ดอลลาร์ สรอ. ต่อทROYออนซ์ เป็น 38 ดอลลาร์ สรอ.

รุนแรง เช่น ปิดตลาดเงินตราต่างประเทศ เพิ่มค่า ลดค่า ลอยอัตราแลกเปลี่ยน หรือสกัด
กั้นการนำเงินทุนเข้าโดยตรง ในวันที่ 23 มิถุนายน 2515 อังกฤษจำเป็นต้องลอยอัตรา
แลกเปลี่ยนของเงินปอนด์ ทำให้เงินของประเทศในกลุ่มสเตอร์ลิงลอยตามเงินปอนด์ไปด้วย

ข้อตกลง **Smithsonian** เริ่มต้นถึงจุดสิ้นสุดเมื่อต้นปี 2516 เมื่อความวุ่นวายใน
ตลาดเงินตราต่างประเทศบังคับให้อิตาลีกำหนดให้มีตลาดเงินตราต่างประเทศ 2 ตลาดใน
ประเทศของตนในวันที่ 21 มกราคม 2516 คือ ตลาดการค้าและตลาดเงินทุน ในวันที่ 23
มกราคม 2516 สวิสต้องปิดตลาดเงินตราต่างประเทศของตนชั่วคราว และจำเป็นต้องเริ่ม
ลอยอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราของตน และในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2516 ดอลลาร์ สรอ.
ต้องลดค่าลงอีกร้อยละ 10 ทำให้ราคาทองคำของทางการเพิ่มจาก 38 ดอลลาร์ สรอ. ต่อ 1
ทROY ออนซ์ เป็น 42.22 ดอลลาร์ สรอ. สองสัปดาห์ต่อจากนั้นตลาดเงินตราต่างประเทศ
ในประเทศสำคัญ ๆ ต้องปิดทำการโดยชั่วคราว จนถึงวันที่ 19 มีนาคม 2516 เมื่อการลอย
อัตราแลกเปลี่ยนอย่างแพร่หลายได้เริ่มต้นขึ้น โดยประเทศในกลุ่มตลาดร่วมยุโรป นอกจาก
อังกฤษ อิตาลี และไอร์แลนด์ ซึ่งลอยอัตราแลกเปลี่ยนอยู่แล้ว ได้ร่วมลอยอัตราแลกเปลี่ยน
ด้วยกัน (joint float) เมื่อเทียบกับดอลลาร์ สรอ. โดยมีประเทศนอกกลุ่มคือ นอร์เว และ
สวีเดน ร่วมอยู่ด้วย (สำหรับญี่ปุ่นนั้น ก็ได้ปล่อยให้ค่าของเงินเยนลอยไปเองตามลำพัง) ใน
ระยะต่อมา ประเทศอื่น ๆ อีกเป็นอันมากได้ลอยอัตราแลกเปลี่ยนของตน เหตุการณ์ต่าง ๆ
ดังกล่าวนี้ นอกจากจะทำให้ข้อตกลง **Smithsonian** สิ้นสุดลงโดยปริยายแล้ว ยังแสดงว่า
บทบัญญัติสำคัญหลายประการของระบบ Bretton Woods ได้ถูกยกเลิกไปในระยะนี้ ใน
ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าระบบการเงินของโลกใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยเป็นส่วนใหญ่

การลอยอัตราแลกเปลี่ยนโดยทั่วไป ทำให้ความวุ่นวายในตลาดเงินตราต่างประเทศ
ของประเทศต่าง ๆ ได้สงบลงชั่วขณะหนึ่ง แต่ความผันผวนอย่างรุนแรงยังคงเกิดขึ้นเป็น
ครั้งคราว และคาดว่าจะไม่มีทางยุติ ตราบใดที่เศรษฐกิจของประเทศสำคัญ ๆ โดยเฉพาะ
สหรัฐ ฯ ยังคงไม่มีเสถียรภาพ ในกลางปี 2516 การแก่งกำไรในค่าของดอลลาร์ สรอ.
ทำให้ค่าของดอลลาร์ สรอ. ในตลาดเงินของประเทศลดต่ำลงถึงระดับที่ต่ำมาก จนทางการ

สหรัฐฯ ต้องเริ่มร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ในการเข้าไปแทรกแซงในตลาดโลก เพื่อพยุงอัตราแลกเปลี่ยนและรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน อย่างไรก็ตาม ในระยะปลายปีนั้นและต้นปี 2517 ปัญหาเรื่องราคาน้ำมันทำให้ฐานะของดอลลาร์ สรอ. พ้นตัวขึ้น เพราะสหรัฐฯ ไม่ต้องพึ่งน้ำมันจากภายนอกมากเหมือนประเทศสำคัญอื่น ๆ ภายในวันที่ 8 มกราคม 2517 ค่าของดอลลาร์ สรอ. เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับ 6 เดือนก่อนทำให้ประเทศต่างๆ ต้องเข้าไปแทรกแซงในตลาดเพื่อป้องกันมิให้ค่าของดอลลาร์ สรอ. เพิ่มขึ้นมากเกินไป อย่างไรก็ตามภายในปลายปี 2517 และต้นปี 2518 ปัญหาเศรษฐกิจที่ทรุดโทรมของสหรัฐฯ ทำให้ค่าของดอลลาร์ สรอ. เมื่อเทียบกับเงินตราสกุลสำคัญกลับมีแนวโน้มลดต่ำลงถึงจุดที่ต่ำสุดเป็นประวัติการณ์ ทำให้รัฐบาลของสหรัฐฯ สวิส และเยอรมนี ต้องตกลงกันเพื่อร่วมมือในการแทรกแซงเพื่อพยุงอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราของตนอีก และในระยะต่อมาดอลลาร์ สรอ. กลับมีแนวโน้มสูงขึ้นอีกจนถึงปลายปี 2518 เนื่องจากเศรษฐกิจของสหรัฐฯ มีที่ทำว่าจะฟื้นตัวได้เร็วกว่าประเทศในยุโรป และอัตราดอกเบี้ยในสหรัฐฯ อยู่ในระดับสูง

ถึงแม้ความผันผวนในตลาดเงินตราต่างประเทศจะยังคงเกิดขึ้นต่อไปอีก ทั้งที่เกิดกับดอลลาร์ สรอ. ดังกล่าวแล้ว และกับเงินตราสกุลอื่น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า การลอยอัตราแลกเปลี่ยนอย่างแพร่หลายได้ช่วยทำให้ผลกระทบกระเทือนของการผันผวนดังกล่าว ไม่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงและกว้างขวางดังเช่นในอดีต เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป แทนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงที่ละมากแต่บ่อย ๆ ครั้ง นอกจากนี้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยยังช่วยทำให้ประเทศต่างๆ มีเสรีภาพในการดำเนินนโยบายทางการเงินมากขึ้นโดยไม่ต้องคอยกังวลว่า นโยบายทางการเงินที่ใช้อยู่จะมีผลในทางเสียหายต่อตลาดเงินตราต่างประเทศหรือความเคลื่อนไหวในตลาดเงินตราต่างประเทศจะมีผลเสียหายต่อภาวะและนโยบายทางการเงินของประเทศ สำหรับในภาวะที่มีเงินเฟ้ออย่างรุนแรงและกว้างขวางอย่างไม่เป็นที่ปรากฏมาก่อน ดังที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น เป็นที่เชื่อกันว่า การใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยเป็นสิ่งจำเป็น และสามารถช่วยป้องกันความปั่นป่วนอย่างรุนแรงมิให้เกิดขึ้นในระบบการเงินระหว่างประเทศได้ เพราะในภาวะที่มีเงินเฟ้ออย่างรุนแรงเช่นนี้ การรักษอัตราแลกเปลี่ยน

ตายตัวไว้เป็นเวลานาน โดยเฉพาะในบรรดาประเทศสำคัญ ๆ โดยไม่เกิดความยุ่งยากขึ้น เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เป็นที่คาดหมายกันว่า トラบดที่ภาวะเงินเฟ้อในโลกยังมีความรุนแรง อยู่มาก และยังมีความไม่แน่นอนเกิดขึ้นในเศรษฐกิจของโลก การลอยอัตราแลกเปลี่ยนคง เป็นสิ่งจำเป็นต่อไปอีก

เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า ถึงแม้จะมีความยุ่งยากเกิดขึ้นมากในระบบการเงินระหว่าง ประเทศ ปริมาณการค้าของโลกเมื่อวัดตามมูลค่าของสินค้าขาเข้า ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก ในระหว่างต้นปี 2510 จนถึงปลายปี 2516 การค้าของโลกขยายตัวในอัตราสูงถึงร้อยละ 16 ต่อปี ในปี 2517 การค้าของโลกได้เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 46 ต่อปี สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ การค้าของโลกขยายตัวในอัตราสูงมาก เป็นเพราะมีภาวะเงินเฟ้อเกิดขึ้นในโลก และ ตลาดเงินตราต่างประเทศได้เจริญขึ้นมากจนสามารถป้องกันผลเสียของการ ผันผวนของ อัตราแลกเปลี่ยนในระยะสั้น ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม เป็นที่คาดหมายกันว่า หากระบบการ เงินระหว่างประเทศมีเสถียรภาพดี การค้าของโลกอาจเจริญเติบโตในอัตราส่วนที่สูงกว่านี้

การปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ

วิวัฒนาการของระบบการเงินระหว่างประเทศ ที่เกิดขึ้นจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ได้ก่อให้เกิดผลดีหลายประการ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่สำคัญบาง ประการได้ และยังมีข้อบกพร่องที่สำคัญ ซึ่งจะต้องทำการแก้ไขให้หมดสิ้นไปเสียก่อน ระบบ การเงินในปัจจุบันจึงจะทำงานได้ผลน่าพึงพอใจได้ การปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ เป็นปัญหารีบด่วน เพราะพัฒนาการที่เกิดขึ้นในระบบการเงินระหว่างประเทศ ในขณะนี้มี ผลกระทบกระเทือนต่อการค้าและการเงินของโลก ตลอดจนการพัฒนาประเทศโดยทั่วไป

ความปั่นป่วนทางการเงินระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นนี้มีผลเนื่องมาจากระบบการเงิน ระหว่างประเทศขาดความมั่นคง เพราะขาดกลไกที่จะใช้ในการปรับดุล โดยเฉพาะของ ประเทศที่ออกเงินตราที่ใช้เป็นเงินสำรอง คือ สหรัฐอเมริกา นอกจากนี้พัฒนาการที่เกิดขึ้น

ในระบบการเงินระหว่างประเทศในปัจจุบันนี้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ข้อตกลงที่ใช้อยู่เดิมไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ วิกฤตการณ์ทางการเงินในระบบการเงินระหว่างประเทศ ตั้งแต่ปี 2514 เป็นต้นมา ได้เพิ่มความไม่แน่นอนในระบบการเงินระหว่างประเทศ ประเทศที่เป็นสมาชิกกองทุนการเงินได้มองเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศโดยรีบด่วน เพื่อดำเนินการวางรากฐานที่เหมาะสมสำหรับระบบการเงินระหว่างประเทศ และมีประสิทธิภาพอันจะช่วยส่งเสริมความเจริญของการผลิตและการค้าระหว่างประเทศให้รุ่งเรืองในอนาคต

สภาผู้ว่าการของกองทุนการเงิน ฯ ได้มีมติจัดตั้งคณะกรรมการสภาผู้ว่าการ ว่าด้วยการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ หรือที่เรียกว่า Committee of Twenty เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2515 เพื่อพิจารณาในเรื่องเหล่านี้ คณะกรรมการประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็นผู้แทนของประเทศหรือกลุ่มประเทศต่าง ๆ รวม 20 คน¹ คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่พิจารณาให้คำแนะนำ และรายงานผลต่อสภาผู้ว่าการของกองทุนการเงินในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ คณะกรรมการชุดนี้ได้ตกลงกันในหลักการสำคัญในการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศไว้ดังนี้

1. การปรับปรุงระบบการปรับดุลการชำระเงินรวมทั้งการทำงานของระบบอัตราแลกเปลี่ยน กล่าวคือให้มีกลไกที่จะมีผลในการปรับดุลการชำระเงินได้ทันที และมีประสิทธิภาพทั้งในกรณีของประเทศที่เกินดุลและขาดดุล และให้การทำงานของระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นไปโดยมีเสถียรภาพแต่ยืดหยุ่นได้ในขณะเดียวกัน โดยยอมให้มีการลอยอัตราแลกเปลี่ยนได้ในบางสถานการณ์

2. การจัดให้เงินตราสกุลต่าง ๆ อยู่ในสภาพพึงแลกเปลี่ยนได้ (Convertible) โดยให้มี Asset Settlement อย่างเสมอภาคกันทางด้านดุลการชำระเงิน เพื่อมิให้เงินตราสกุล

¹ เป็นสมาชิกจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาถึง 9 คน จุดประสงค์ของการนำประเทศกำลังพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาการเงินระหว่างประเทศก็เนื่องจากสหรัฐอเมริกาต้องการนำประเทศเหล่านี้เข้ามาร่วมในการเจรจาเพื่อเป็นการถ่วงดุลกับอิทธิพลของประเทศในกลุ่มตลาดร่วมยุโรป

ใดสกุลหนึ่งมีฐานะพิเศษกว่าสกุลอื่น ๆ ทุกประเทศควรมีพันธะในการชำระหนี้ระหว่างประเทศเหมือนกัน

3. การกำกัการเคลื่อนไหวของเงินทุนระยะสั้นระหว่างประเทศ โดยให้มีความร่วมมือกันเพื่อป้องกันการโยกย้ายเงินทุนประเภทที่ก่อให้เกิดความไม่สมดุลและความปั่นป่วนทางด้านการชำระเงิน

4. การควบคุมสภาพคล่องระหว่างประเทศ เพื่อให้การจัดการเกี่ยวกับสภาพคล่องของโลกดีกว่าในปัจจุบัน โดยปรับปรุงให้สิทธิพิเศษถอนเงินมีฐานะเป็นสินทรัพย์สำรองหลัก และลดบทบาทของทองคำและเงินสำรองสกุลต่าง ๆ โดยเฉพาะดอลลาร์สหรัฐให้น้อยลง

5. การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายของทรัพยากรไปยังประเทศกำลังพัฒนา โดยมีมาตรการต่าง ๆ ส่งเสริมให้เพิ่มการเคลื่อนย้ายให้มากขึ้น

6. การดำเนินการให้และกำหนดเป้าหมายทางเศรษฐกิจต่าง ๆ สอดคล้องกัน ระหว่างการดำเนินการปรับดุลการชำระเงิน การชำระหนี้ระหว่างประเทศ และการจัดการสภาพคล่องระหว่างประเทศ

Committee of Twenty ได้เสนอรายงานเบื้องต้นต่อสภาผู้ว่าการกองทุนการเงินเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2516 ในระหว่างการประชุมประจำปีของสภาผู้ว่าการที่ไนโรบี ประเทศเคนยา โดยได้เสนอโครงร่างขั้นต้นของการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศดังกล่าว และกำหนดให้มีการตกลงเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ในการปฏิรูปต่อไป

Committee of Twenty ได้แบ่งเค้าโครงของการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศออกเป็น 2 ภาคด้วยกันคือ

1. ระบบการเงินที่จะปฏิรูปใหม่ ซึ่งว่าด้วยโครงการอย่างกว้าง ๆ ของระบบการเงินระหว่างประเทศที่ควรจะนำมาใช้ในอนาคต และ

2. มาตรการที่ควรดำเนินการในทันที

ระบบการเงินที่ปฏิรูปใหม่

เรื่องต่าง ๆ ที่กำลังอยู่ในการพิจารณาเพื่อปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ ได้แก่

1. ระบบการปรับดุลการชำระเงิน

การมีกลไกในการปรับดุลการชำระเงินที่มีประสิทธิภาพจะช่วยป้องกันมิให้การเกินดุลและขาดดุลอย่างเรื้อรังเกิดขึ้น ทำให้สามารถจัดสาเหตุสำคัญของการขาดเสถียรภาพในระบบการเงินระหว่างประเทศ ในขบวนการปรับดุลการชำระเงินควรมีมาตรการที่ได้ผลกว่าในปัจจุบัน เพื่อให้มีการปรับดุลการชำระเงินทั้งของประเทศที่เกินดุลและขาดดุลลงอย่างทันทีทันใดและเพียงพอ โดยใช้มาตรการทั้งภายในและภายนอกประเทศ การเลือกใช้วิธีการปรับดุลการชำระเงิน จึงควรต้องคำนึงถึงผลที่จะมีต่อประเทศอื่น ๆ เท่า ๆ กับผลที่จะเกิดขึ้นภายในประเทศด้วย แต่ละประเทศควรมุ่งหมายที่จะรักษาระดับเงินสำรองของตนให้อยู่ในระดับซึ่งเป็นที่ตกลงกันระหว่างประเทศในแต่ละระยะ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับปริมาณสภาพคล่องทั้งหมด เพื่อการนี้จะต้องมีเครื่องชี้ที่อาศัยการเคลื่อนไหวของเงินสำรองของแต่ละประเทศเป็นมาตรฐาน (Reserve Indicators) ซึ่งกองทุนการเงินจะต้องเห็นด้วยและเป็นผู้กำหนดขึ้น สำหรับใช้กำหนดเวลาที่จะต้องเริ่มดำเนินการปรับดุลการชำระเงินและประเทศที่ต้องรับผิดชอบในการปรับ

มาตรการในการปรับดุลการชำระเงินนี้ควรมุ่งหมายที่จะช่วยให้มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรไปยังประเทศกำลังพัฒนา เพื่อช่วยให้จุดประสงค์ของข้อตกลงในการโอนทรัพยากรระหว่างประเทศบรรลุเป้าหมายด้วย ประเทศที่ขาดดุลการชำระเงินจะต้องพยายามที่จะไม่ลดการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนา ในขณะเดียวกันประเทศที่เกินดุลในการชำระเงินก็ควรที่จะเพิ่มการให้ความช่วยเหลือ และผ่อนคลايข้อจำกัดสำหรับประเทศกำลังพัฒนา

ในแง่ของประเทศกำลังพัฒนา การให้ประเทศที่เกินดุลปรับดุลการชำระเงินของตนให้สมดุลด้วยนั้นเป็นข้อที่ได้เปรียบ เพราะถ้าให้ประเทศที่ขาดดุลรับภาระหนักแต่ฝ่ายเดียว

แล้ว การปรับดุลการชำระเงินของประเทศที่ขาดดุลมักกระทำโดยการหดตัวทางเศรษฐกิจ จำกัดสินค้าเข้า และควบคุมการไหลออกของเงินทุน ซึ่งต่างก็มีผลกระทบกระเทือนประเทศกำลังพัฒนามากทั้งสิ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าให้ประเทศที่เกิดดุลปรับดุลการชำระเงินให้สมดุลบ้าง การปรับนี้อาจทำในรูปการลดสินค้าออกเพิ่มสินค้าเข้า ยกเลิกมาตรการจำกัดต่าง ๆ และส่งเสริมการลงทุนและการช่วยเหลือต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ประเทศกำลังพัฒนาที่มีดุลการชำระเงินเกินดุลควรได้รับการยกเว้นจากหลักปฏิบัติดังกล่าว เพราะการเกินดุลของประเทศกำลังพัฒนามีผลกระทบกระเทือนน้อยต่อระบบการเงินระหว่างประเทศ นอกจากนั้น ประเทศกำลังพัฒนายังต้องการเงินตราต่างประเทศที่ได้จากการเกินดุลสำหรับใช้ในการพัฒนาประเทศอีกด้วย

2. กลไกของอัตราแลกเปลี่ยน

ในระบบการเงินที่ปฏิรูปแล้ว ประเทศต่าง ๆ ยังคงต้องปรึกษาร่วมกันเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยน จะต้องหลีกเลี่ยงการแข่งขันกันที่จะทำให้เงินตราเสื่อมค่า หรือมีค่าตกต่ำเกินความเป็นจริง กลไกของอัตราแลกเปลี่ยนจะยังคงเป็นแบบเดิมคือมีเสถียรภาพแต่ก็ปรับตัวได้ แต่ละประเทศไม่ควรจะเปลี่ยนค่าเสมอภาคเมื่อไม่มีเหตุผลเหมาะสม แต่ในขณะเดียวกันประเทศที่มีการชำระเงินขาดดุลหรือเกินดุลควร จะเปลี่ยนค่าเสมอภาคของตนทันที ในอัตราที่สมควร ทั้งนี้โดยอาจใช้เครื่องมือ (reserve indicator) ดังกล่าวแล้วเป็นเครื่องกำหนดเวลาที่สมควร การเปลี่ยนแปลงค่าเสมอภาคยังคงต้องได้รับความเห็นชอบจากกองทุนการเงินก่อนและกองทุนการเงินอาจวางวิธีการง่าย ๆ ที่จะอนุมัติการเปลี่ยนแปลงค่าเสมอภาคในอัตราเพียงเล็กน้อย

แต่ละประเทศมีพันธะที่จะต้องรักษาช่วงขึ้นลง (Margin) ของอัตราแลกเปลี่ยน ยกเว้นในกรณีที่ได้รับอนุญาตให้ลอยค่าเงินตรา และกองทุนการเงินมีอำนาจที่จะขยายช่วงขึ้นลงของอัตราแลกเปลี่ยนตามที่มีเสียงส่วนใหญ่สนับสนุน เป็นที่ตกลงกันว่าควรจะให้มีส่วนช่วงของอัตราแลกเปลี่ยนและการเข้าแทรกแซงที่เสมอภาค (symmetrical) กว่าในระบบ Bretton Woods สำหรับการลอยค่าอัตราแลกเปลี่ยนนั้นให้กระทำได้ในบางสถานการณ์

ภายใต้ความดูแลของกองทุนการเงิน เพื่อมิให้มีการปฏิบัติที่เอาเปรียบประเทศอื่น ๆ อย่างไม่ยุติธรรม กองทุนการเงินจะต้องกำหนดและทบทวนเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติของประเทศที่ลอยตัวรวมถึงการเข้าแทรกแซงของประเทศอื่นด้วยเงินตราที่ลอยค่าอยู่นั้น การใช้วิธีลอยค่าของเงินตราของแต่ละประเทศจะต้องยกเลิกไปในกรณีที่ประเทศนั้นไม่สามารถกระทำตามวิธีปฏิบัตินั้นได้ หรือในกรณีที่กองทุนการเงินเป็นผู้ตัดสินใจให้เลิก เนื่องจากเห็นว่าการลอยค่าเงินตรานั้นไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ระหว่างประเทศ

สำหรับการแทรกแซงในตลาดเงินตราต่างประเทศในระบบใหม่เพื่อรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนนั้น คาดว่าจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพราะกำหนดให้มีการใช้ margin ที่กว้างขึ้นอย่างถาวรโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังกำหนดให้ประเทศเงินตราสำรองมีพันธะต้องเข้าทำการแทรกแซงในตลาดเงินตราต่างประเทศด้วยเหมือนกับประเทศอื่น ๆ แทนที่จะปล่อยให้ประเทศอื่น ๆ กระทำแต่เพียงอย่างเดียวทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่ดังเช่นที่กระทำอยู่ในเวลานี้ วิธีการหนึ่งซึ่งกองทุนการเงินพิจารณา คือ ระบบการแทรกแซงแบบใช้เงินตราหลายสกุล (Multi-currency Intervention) ซึ่งจะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนโดยเฉพาะอัตราไขว้เปลี่ยนแปลงไปในขอบเขตที่ไม่กว้างเกินไปนัก และมีผลช่วยส่งเสริมการชดเชยการขาดดุลและการเกินดุล เพราะภาวะในตลาดเงินตราต่างประเทศ มักสะท้อนให้เห็นฐานะดุลการชำระเงินกับประเทศต่าง ๆ ในระยะสั้นด้วย

ในปัจจุบันนี้ ได้มีการพิจารณารายละเอียดในเรื่องนี้อยู่ เพราะถ้าพิจารณาให้ดีแล้วการจัดตั้งระบบการแทรกแซงแบบใช้เงินตราหลายสกุลนี้อาจจำเป็นสำหรับประเทศการค้าสำคัญ ๆ ของโลกเท่านั้น ประเทศอื่น ๆ จึงยังคงต้องใช้ระบบการแทรกแซงดังเช่นในปัจจุบันนี้ ด้วยเหตุนี้การใช้ระบบแทรกแซงแบบใหม่จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบกระเทือนของการทำงานในระบบนี้ต่อประเทศที่มีได้เป็นสมาชิกระบบการแทรกแซงนี้ด้วย ปัญหาในทางวิชาการมีความยุ่งยากไม่น้อยทีเดียว อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะใช้วิธีการแทรกแซงแบบใดแบบหนึ่ง เพื่อป้องกันความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนไม่ให้มีมากเกินไป ในตลาดนั้นจะต้องคำนึงว่าจะไม่กระทำการแทรกแซงจนเป็นอุปสรรคต่อการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ

3. การควบคุม

การควบคุมธุรกรรมในบัญชีเงินสะพัดหรือการชำระเงินตามดุลการชำระเงินนั้น จะให้มีการพิจารณาร่วมกัน ระหว่างกองทุนการเงินและข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าและภาษีศุลกากร (GATT) ทั้งนี้ แต่ละประเทศจะต้องไม่ควบคุมธุรกรรมทางด้านการเงินโดยมีจุดประสงค์เพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่เหมาะสมหรือเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการปรับอัตราแลกเปลี่ยน สำหรับประเทศที่มีการควบคุมด้านการเงิน ควรจะหลีกเลี่ยงวิธีการที่จะเป็นการทำลายการค้าและประโยชน์จากการไหลของเงินทุน และไม่ควรจะควบคุมในระยะเวลานานเกินไป

ประเทศกำลังพัฒนาควรจะได้รับยกเว้นจากมาตรการควบคุมดังกล่าวเป็นพิเศษจากประเทศที่มีการควบคุม โดยเฉพาะการควบคุมการซื้อขายสินค้าเข้า และการควบคุมการลงทุนระยะยาว นอกจากนี้ ประเทศพัฒนาแล้วควรจะหาทางจัดอุปสรรคทางด้านกฎหมาย สถาบัน และการบริหาร เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถเข้าถึงตลาดเงินของประเทศพัฒนาแล้วได้มากขึ้น ส่วนประเทศกำลังพัฒนาเองก็ควรจัดอุปสรรคที่จะทำให้การไหลเข้าของเงินทุนลดลงด้วย

4. การโยกย้ายเงินทุนที่ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างประเทศ

ทุกประเทศควรจะร่วมมือกันเพื่อจำกัดขอบเขตของการเคลื่อนไหวอย่างไม่สมดุลของเงินทุนระหว่างประเทศ วิธีการที่ใช้ อาจจะเป็นโดยการดำเนินนโยบายทางการเงินที่สอดคล้องกัน และสอดคล้องกับการจัดการทางด้านอุปสงค์ภายในประเทศ การปรับอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่สมดุลอย่างทันที การใช้ช่วงขึ้นลงของอัตราแลกเปลี่ยนที่กว้างขวางขึ้น (wider margins) การยอมรับวิธีการลอยอัตราแลกเปลี่ยนในบางกรณี และการใช้วิธีควบคุมทางการเงิน รวมทั้งการใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบ 2 ตลาด และสิ่งกระตุ้นทางการคลัง

ทั้งนี้ ย่อมหมายความว่า การควบคุมการเคลื่อนย้ายของเงินทุนระหว่างประเทศนั้น ต้องไม่กระทำเพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่เหมาะสม กล่าวคือ ประเทศที่ค่าของเงินของตนมีแนวโน้มสูงขึ้นต้องไม่ควบคุมการไหลเข้าของเงินทุน จากต่างประเทศ และประเทศที่ค่า

ของเงินของตนถูกกดดันจนมีแนวโน้มต่ำลง ก็ต้องไม่แก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการควบคุมการไหลออกของเงินทุนไปยังต่างประเทศ

การเคลื่อนไหวของเงินทุนระยะสั้นระหว่างประเทศเพื่อเก็งกำไรเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ฐานะดุลการชำระเงินของประเทศที่เกี่ยวข้องถูกระทบกระเทือนมากในระยะสั้น ๆ เป็นเหตุให้เกิดความกดดันและวิกฤตการณ์ในระบบการเงินระหว่างประเทศอยู่เสมอ เนื่องจากตลาดเงินตราระหว่างประเทศมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมากจนดูเหมือนจะเป็นตลาดเดียวกัน และจำนวนเงินทุนระยะสั้นที่หมุนเวียนหาผลประโยชน์ในระบบการเงินของโลกมีเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกที ตามจำนวนขาดดุลของประเทศสำคัญ การหามาตรการแก้ไขจึงทำได้ยาก การแก้ไขปัญหานี้ในขั้นพื้นฐานอาจจะทำได้ด้วยการ

- (1) พยายามให้นโยบายเศรษฐกิจและการเงินของประเทศต่าง ๆ เป็นไปอย่างสอดคล้องกัน
- (2) ให้มีการปรับอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่เหมาะสมให้ทันทั่วทั้ง
- (3) ใช้ Margin ที่กว้างขึ้น
- (4) ใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยในบางกรณี และ
- (5) ใช้การควบคุมโดยเครื่องมือด้านบริหาร

แต่ในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อควบคุมเงินทุนระยะสั้นควรจะต้องมีการปรึกษาหารือกันในกลุ่มทุนการเงิน เพื่อให้การใช้มาตรการต่าง ๆ กระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่กระทบกระเทือนประเทศที่สาม และป้องกันมิให้มีการใช้มาตรการกันอย่างมากมายและเหลือเฟือเกินไป จนทำให้ตลาดสามารถคาดคะเนและทำการเคลื่อนย้ายเงินทุนล่วงหน้าไว้อีก่อน

5. สภาพที่พึงเปลี่ยนได้ (Convertibility)

เมื่อได้มีความเห็นพ้องกันให้ลดความสำคัญของเงินตราสำรองลง จนมีฐานะเช่นเดียวกันกับเงินตราสกุลอื่น ๆ โดยทั่วไป เพื่อให้ประเทศเงินตราสำรองมีภาระในการปรับปรุง

ดุลการชำระเงินเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ แล้ว มีเรื่องที่จะต้องพิจารณาทกลงกันเพื่อวางหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติในอนาคต ให้เป็นไปตามนัยดังกล่าวอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ

(1) จะวางหลักปฏิบัติให้ประเทศเงินตราสำรอง อาทิ สหรัฐอเมริกา ชดเชยการขาดดุลและเกินดุลของตนอย่างไร¹ ทั้งนี้ รวมทั้งการวางหลักการเกี่ยวกับการเก็บเงินสำรองเป็นทุนดำเนินการ (*Working Balance*) และ

(2) จะปฏิบัติอย่างไรกับเงินตราที่ประเทศต่างๆ ถืออยู่แล้วในขณะนี้เป็นจำนวนเกินกว่าที่ต้องการใช้เป็นทุนดำเนินการ (*Working Balance*) หรือที่เรียกกันว่า *Currency Overhang* ซึ่งส่วนใหญ่เป็นดอลลาร์ สรอ. กล่าวคือ จะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างไรที่จะแลกเปลี่ยนจำนวน *Overhang* นี้เป็นสินทรัพย์สำรองชั้นต้น (สิทธิพิเศษถอนเงิน) ประเทศในยุโรปและญี่ปุ่นมีความเห็นพ้องกันว่า การตกลงกันในหลักการทั้งสองนี้ จะทำให้ความไว้วางใจกลับคืนมาสู่ระบบการเงินระหว่างประเทศและเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการเริ่มนำระบบที่ปฏิรูปใหม่มาใช้

สำหรับเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ประการแรกให้ประเทศเงินตราสำรองชดเชยการขาดดุลหรือการเกินดุลในดุลการชำระเงินนั้น ได้มีการพิจารณาทางเลือกกว้าง ๆ 2 ทางด้วยกัน คือ

1) กำหนดให้ประเทศเหล่านี้ใช้สินทรัพย์สำรอง (เช่นสิทธิพิเศษถอนเงิน) ชดเชยการขาดดุลหรือการเกินดุลเต็มจำนวนขาดดุลหรือเกินดุลที่เกิดขึ้น และให้มีการจำกัดการถือเงินตราสำรองเป็นเงินสำรองระหว่างประเทศ ให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับใช้เป็นทุนดำเนินการ (*Working Balance*) เท่านั้น ซึ่งจะเป็นการจำกัดโอกาสที่จะทำให้เกิดปัญหาการโยกย้ายเงินทุนระหว่างประเทศแบบที่ขาดเสถียรภาพ หรือ

2) กำหนดให้ประเทศเงินตราสำรองชดเชยการขาดดุลหรือเกินดุลแต่เพียงบางส่วนตามความสมัครใจของประเทศที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ หากประเทศเงินตราสำรองมี

¹ การปฏิบัติเช่นนี้มีชื่อเรียกทางวิชาการว่า *Convertibility* หรือตามศัพท์ใหม่ว่า *Asset Settlement*

ดุลการชำระเงินขาดดุล ประเทศนั้นจะมีพันธะต้องรับแลกเปลี่ยนเงินตราของตนในมือของประเทศอื่น (ที่เกินดุล) เป็นสินทรัพย์สำรองอย่างอื่น (เช่น สิทธิพิเศษถอนเงิน) เมื่อได้รับการร้องขอจากประเทศดังกล่าวเท่านั้น

Committee of Twenty ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าวัตถุประสงค์ในเรื่องสภาพที่พึงแลกเปลี่ยนได้ควรจะให้ทุกประเทศมีพันธะโดยเสมอภาคกัน รวมถึงประเทศที่เป็นเจ้าของเงินตราที่ใช้เป็นเงินสำรองระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังควรจะมีการจัดการเกี่ยวกับสภาพคล่องระหว่างประเทศที่ดีขึ้น โดยควบคุมการเพิ่มขึ้นของเงินสำรองระหว่างประเทศให้สอดคล้องกับความต้องการ อันเนื่องมาจากการค้าและการชำระเงินของโลก และให้แต่ละประเทศมีสิทธิ์เลือกถือเงินตราต่างประเทศที่เป็นส่วนประกอบของเงินสำรองของตน โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ ทั้งนี้ โดยให้ประเทศที่มีค่าเสมอภาคทุกประเทศยอมรับที่จะแลกเปลี่ยนเงินตราของตนซึ่งอยู่ในมือของประเทศอื่นเป็นสินทรัพย์สำรอง (reserve assets) อย่างทั่วหน้ากัน ภายใต้ระเบียบการที่กองทุนการเงินจะกำหนดขึ้น และให้มีโครงการเครดิตทั้งของกองทุนการเงินและเครดิตแบบทวิภาคีอย่างเพียงพอที่จะให้ความยืดหยุ่นแก่ระบบได้

6. สินทรัพย์สำรองขั้นต้น (Primary reserve asset)

ในระบบที่ปฏิรูปใหม่สิทธิพิเศษถอนเงินจะเป็นสินทรัพย์สำรองหลัก และบทบาทของทองคำและเงินตราที่เป็นเงินสำรองจะค่อย ๆ ลดลง สิทธิพิเศษถอนเงินจะเป็นตัวร่วม (numeraire) ในการกำหนดค่าเสมอภาค กองทุนการเงินจะเป็นผู้จัดสรรสิทธิพิเศษถอนเงินและอาจเพิกถอนสิทธิพิเศษถอนเงินที่จัดสรรได้เพื่อให้ปริมาณเงินสำรองทั้งสิ้นมีจำนวนพอเหมาะ ทั้งนี้จะเป็นไปตามหลักการที่วางไว้ในความตกลงว่าด้วยกองทุนการเงิน อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันว่า วิธีการเกี่ยวกับการพิจารณาปริมาณที่เหมาะสมของเงินสำรองทั้งหมดหรือสภาพคล่องระหว่างประเทศเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาต่อไปอีก

สำหรับสิทธิพิเศษถอนเงินนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าควรจะให้ผลตอบแทนแก่ผู้ถือเพียงพอจนถึงจุดให้อยากได้รับและถือสิทธิพิเศษถอนเงินเพิ่มขึ้น แต่จะต้องไม่สูงจนทำให้ผู้ใช้เกิดความลังเลไม่อยากจะใช้ มูลค่าของสิทธิพิเศษถอนเงินในการดำเนินธุรกรรมเทียบกับเงินตราสกุลอื่น ๆ ให้กำหนดขึ้นด้วยวิธีที่เป็นการคุ้มครองมูลค่าของสิทธิพิเศษถอนเงิน โดยอาจเทียบกับเงินตราสกุลสำคัญจำนวนหนึ่งดังเช่นที่กระทำอยู่ในขณะนี้ และอัตราดอกเบี้ยของสิทธิพิเศษถอนเงินให้กำหนดขึ้นเป็นระยะ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับอัตราดอกเบี้ยในตลาด

เมื่อมีการยอมรับให้สิทธิพิเศษถอนเงินเป็นสินทรัพย์สำรองหลัก ควรจะมีการพิจารณาแก้ไขกฎเกณฑ์บางประการ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเข้มงวดในการใช้สิทธิพิเศษถอนเงินลง เช่น

1. ยกเลิกข้อจำกัดเกี่ยวกับพันธะในการปรับสถานะ (*reconstitution*)
2. ผ่อนคลายข้อกำหนดบางประการในการใช้สิทธิพิเศษถอนเงิน
3. การแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษถอนเงินให้กระทำได้โดยกองทุนการเงินไม่ต้องกำหนด (*designation*)
4. ให้ใช้สิทธิพิเศษถอนเงินได้ในทุกธุรกรรม และการดำเนินงานของบัญชีทั่วไปที่กำหนดให้มีการใช้ทองคำหรือเงินตราได้
5. ควรจะให้สถาบันระหว่างประเทศหรือสถาบันในภูมิภาคเป็นผู้ถือสิทธิพิเศษถอนเงินได้
6. ควรจะมีการเพิ่มประเภทของธุรกรรมและการดำเนินงานที่ใช้สิทธิพิเศษถอนเงินได้
7. ควรจะมีการขยายเงื่อนไขเกี่ยวกับการไม่รับจัดสรร (*opt out*) ในการจัดสรรสิทธิพิเศษถอนเงิน

นอกจากนั้นควรจะมีการพิจารณาถึงลักษณะด้านต่าง ๆ ของสิทธิพิเศษถอนเงิน รวมทั้งเรื่องชื่อของสิทธิพิเศษถอนเงิน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนทั่วไปเข้าใจได้ดีขึ้น

ในการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศ กองทุนการเงินมีจุดมุ่งหมายประการหนึ่งที่จะเลิกใช้ทองคำเป็นสินทรัพย์สำรองในระบบการเงินระหว่างประเทศมาเป็นเวลาช้านานแล้ว เพราะเห็นว่าทองคำเป็นเพียงวัตถุสมมติอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถขยายปริมาณการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของระบบการค้าและการชำระเงินของโลกได้ การเพิ่มราคาทองคำเป็นระยะ ๆ เพื่อชดเชยความไม่เพียงพอทางด้านปริมาณ จะทำให้เกิดการเก็งกำไรอยู่เสมอ ดังนั้นเมื่อได้มีการตกลงให้ใช้สิทธิพิเศษถอนเงินเป็นสินทรัพย์สำรองขั้นต้นในระบบการเงินระหว่างประเทศ และหากมีการใช้สิทธิพิเศษถอนเงินเป็นสินทรัพย์สำรองหลักของระบบการเงินระหว่างประเทศในระยะยาวแล้ว อัตราส่วนของทองคำต่อเงินสำรองระหว่างประเทศจะลดลงทีละน้อย และในที่สุดจะหมดความสำคัญไปเอง วิธีนี้จะเป็นทางออกที่เหมาะสมทางหนึ่งสำหรับปัญหาเรื่องทองคำ ในขณะที่ทองคำสำรองในมือของทางการมีอัตราส่วนประมาณร้อยละ 25 ของเงินสำรองระหว่างประเทศทั้งหมด และหากจำนวนอัตราส่วนจะลดน้อยลงในการทำนองนี้เรื่อยไปแล้วก็เป็นที่คาดหมายว่าราคาทองคำในตลาดเสรีอาจจะลดลงจนไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือเป็นที่สนใจอีกต่อไป จนในที่สุดบทบาทของทองคำจะหมดความสำคัญไปเอง

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวกับทองคำยังมีอยู่มาก บางประเทศโดยเฉพาะสหภาพอาฟริกาใต้ได้เสนอแนะให้ปรับราคาทองคำของทางการให้สูงใกล้เคียงกับราคาในตลาดเสรี บ้างก็เสนอแนะให้เลิกราคาทองคำของทางการและนำทองคำของทางการออกขายในตลาดเสรี ขณะนี้ได้เป็นที่ตกลงกันแล้วว่าจะยกเลิกราคาทองคำของทางการสำหรับเรื่องการนำทองคำสำรองของทางการออกใช้นั้น จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยจะต้องเป็นที่ตระหนักว่าทองคำในฐานะที่เป็นสินทรัพย์สำรอง เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของสภาพคล่องระหว่างประเทศ และควรจะใช้เพื่อชดเชยการขาดดุลในดุลการชำระเงินได้

7. การเชื่อมโยงสิทธิพิเศษถอนเงินเข้ากับการเงินเพื่อการพัฒนา และการให้ความสะดวกทางเครดิตแก่ประเทศกำลังพัฒนา

ในการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศใหม่ มีวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการเพิ่มทรัพยากรในรูปของเงินทุนไปยังประเทศ

กำลังพัฒนาให้มากขึ้น ซึ่งรวมถึงการเชื่อมโยงการจัดสรรสิทธิพิเศษถอนเงินเข้ากับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา ทั้งนี้อาจเป็นโดยวิธีจัดสรรสิทธิพิเศษถอนเงินที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาโดยตรง ในอัตราส่วนที่สูงกว่าส่วนแบ่งตามโควตาของกองทุนการเงินในปัจจุบัน หรือวิธีจัดสรรให้กับสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ อาทิ ธนาคารโลก และธนาคารพัฒนาระดับภูมิภาคต่าง ๆ และให้สถาบันเหล่านั้นจัดสรรให้กับประเทศกำลังพัฒนาโดยตรงตามความจำเป็นหรือลำดับก่อนหลัง หรือจัดสรรในลักษณะของการให้เงินกู้ตามที่มีโดยการลงทุนแน่นอน

ในเรื่องนี้ ประเทศพัฒนาแล้ว 2 — 3 ประเทศได้แก่ สหรัฐอเมริกา และเยอรมนี ได้คัดค้านโครงการนี้ โดยให้ความเห็นว่าการเชื่อมโยงสิทธิพิเศษถอนเงินเข้ากับการเงินเพื่อการพัฒนา อาจบั่นทอนความเชื่อถือในค่าของสิทธิพิเศษถอนเงินได้ และเป็นอุปสรรคในการพัฒนาระบบที่ใช้สิทธิพิเศษถอนเงินเป็นหลักด้วย นอกจากนี้ในขนาดความกดดันทางการเมืองอาจทำให้การสร้างและจัดสรรสิทธิพิเศษถอนเงินเป็นไปในทางที่ทำให้เกิดเงินเพื่อได้ อย่างไรก็ตาม ประเทศพัฒนาแล้วอื่นๆ เกือบทั้งหมดโดยเฉพาะอังกฤษ คานาดา ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ และนอร์เว ได้ให้การสนับสนุนโครงการดังกล่าวนี้ เพราะเห็นว่าปัญหาต่างๆ มีทางแก้ไขได้

นอกจากการเชื่อมโยงสิทธิพิเศษถอนเงินเข้ากับการเงินเพื่อการพัฒนาแล้ว กองทุนการเงินยังได้ดำเนินการเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกทางเครดิตให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาอีกด้วย ได้แก่การดำเนินงานเกี่ยวกับ Compensatory Financing Facility ซึ่งให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกที่มีรายได้จากการค้าขาออกตกต่ำจากแนวโน้มในระยะปานกลาง โครงการมูลภัณฑ์กันชน (Buffer Stock Financing) ซึ่งให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการจ่ายค่าบำรุงสมทบมูลภัณฑ์กันชนที่กองทุนการเงินให้ความเห็นชอบ โครงการเครดิตน้ำมันและความสะดวกทางการเงินที่เรียกว่า Extended Fund Facility สำหรับให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาชิกที่มีปัญหาด้านดุลการค้า นอกจากนี้กองทุนการเงินยังได้ก่อตั้งโครงการเงินกู้ใหม่ๆ สำหรับประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้นอีก เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา

เฉพาะหน้าด้านดุลการชำระเงินในระยะสั้น ซึ่งประเทศกำลังพัฒนาให้ความสนใจมาก เพราะมีจุดมุ่งหมายให้ความช่วยเหลือในลักษณะที่มีเงื่อนไขผ่อนเบาและจำนวนมาก เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในการบรรเทาปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศกำลังพัฒนาให้ได้ผลโดยทันที ในขณะที่กองทุนการเงินได้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนทรัสต์พิเศษ (Special Trust Fund) ซึ่งจะช่วยให้มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรไปสู่ประเทศกำลังพัฒนาได้เพิ่มมากขึ้นอีกทางหนึ่ง

8. บทบาทของกองทุนการเงิน

ในระบบการเงินที่ปฏิรูปใหม่นี้ กองทุนการเงินจะเป็นแกนกลางของระบบการเงินระหว่างประเทศ มีบทบาทเพิ่มขึ้นและมีอำนาจเข้มแข็งขึ้นในการรักษาวินัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนเสถียรภาพของระบบการเงินระหว่างประเทศในอนาคต ความผันของนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียง เช่น Keynes และ Triffin ที่ต้องการให้เกิดธนาคารกลางของโลกดูจะใกล้ความจริงยิ่งขึ้นตามระบบที่ปฏิรูปใหม่นี้ เพราะประเทศต่างๆ จะต้องสูญเสียอิสรภาพในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของตนโดยเสรีมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดเสถียรภาพและความสงบขึ้นในระบบการเงินระหว่างประเทศเป็นส่วนรวม อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสงสัยว่าในทางปฏิบัติกองทุนการเงินจะจัดการอย่างไร ในเรื่องที่เกี่ยวข้องผลประโยชน์ของบางประเทศและของระบบทั้งหมด หรือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผลประโยชน์ของประเทศสำคัญๆ บางประเทศขัดกับผลประโยชน์ของส่วนรวม เพราะในขณะนี้ประเทศกำลังพัฒนาส่วนมากไม่แน่ใจว่ากองทุนการเงินจะสามารถรักษาความเที่ยงธรรมไว้ได้เพียงใด และจะเห็นแก่ประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนามากกว่าประเทศพัฒนามากน้อยเพียงใด

ในการเตรียมรับความรับผิดชอบที่เพิ่มมากขึ้นนี้ Committee of Twenty ได้เสนอให้กองทุนการเงินดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างทางสถาบันโดยจัดตั้งคณะกรรมการผู้ว่าการกองทุนการเงิน (Council of Governors) ขึ้นเป็นการถาวรชุดหนึ่ง ให้มีสมาชิกซึ่งแต่งตั้งจากแต่ละกลุ่มประเทศในกองทุนการเงิน คณะกรรมการชุดนี้จะประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ

ประมาณ 3 หรือ 4 ครั้งต่อปีตามความจำเป็นและเหตุการณ์ และมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการควบคุมการดำเนินการและปรับปรุงระบบการเงิน รวมถึงการควบคุมการปรับดุลการชำระเงินของประเทศต่าง ๆ และการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับระบบการเงินระหว่างประเทศโดยทั่ว ๆ ไปด้วย การปรับปรุงโครงสร้างดังกล่าวนี้ จะทำให้การทำงานของกองทุนการเงินยืดหยุ่นและทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอมากขึ้นกว่าแต่ก่อน

มาตรการที่ควรดำเนินการทันที

ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อในการดำเนินการเพื่อปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศนี้ *Committee of Twenty* เห็นว่ามีมาตรการหลายประการ ที่กองทุนการเงินควรจะดำเนินการในระยะนี้ เพื่อเป็นการปูรากฐานสำหรับการปฏิรูประบบการเงิน และเพื่อช่วยแก้ปัญหาซึ่งทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนากำลังเผชิญอยู่ ดังนี้

1. การปรับดุลการชำระเงิน เนื่องจากในระยะนี้เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างของดุลการชำระเงินของโลก กองทุนการเงินจึงเห็นว่ามีคามจำเป็นที่จะต้องมีการปรึกษาหารือกันระหว่างประเทศ และควบคุมการปรับดุลการชำระเงินอย่างใกล้ชิด ทุกประเทศควรจะร่วมมือกันและให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาค่าเงินไม่สมดุลในการชำระเงินระหว่างประเทศ โดยไม่ใช้วิธีที่อื่นนโยบายซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนประเทศอื่น แต่ใช้วิธีที่สนับสนุนให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน กองทุนการเงินเห็นควรให้มีการจัดตั้งโครงการเครดิตพิเศษในกองทุนการเงินขึ้น เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ประสบปัญหาขาดดุลอันเนื่องมาจากการเพิ่มราคาน้ำมัน

2. อัตราแลกเปลี่ยน ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ กองทุนการเงินเห็นว่าอัตราแลกเปลี่ยนยังคงเป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างประเทศ สิ่งที่สำคัญนั้นได้แก่การที่ประเทศต่าง ๆ จะต้องหลีกเลี่ยงการลดค่าเงินแข่งขันกัน สำหรับประเทศที่ลอยค่าของเงินตรานั้น จะต้องปฏิบัติตามแนวทางเกี่ยวกับการเข้าแทรกแซงในตลาดเงินตราต่างประเทศ (*Guidelines for Floating*) ซึ่งกองทุนการเงินกำหนด

3. การควบคุม ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ ควรจะมีการร่วมมือกันเพื่อควบคุมการเคลื่อนย้ายทุนซึ่งจะทำให้เกิดความไม่สมดุลในตลาดการเงิน และป้องกันมิให้มีการจำกัดการค้าและการชำระเงินเพิ่มขึ้นในระยะนี้ ทั้งนี้โดยเชื้อเชิญให้ประเทศสมาชิกเข้าร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยการค้า

4. สภาพคล่องระหว่างประเทศ ประเทศสมาชิกควรจะให้ความร่วมมือกับกองทุนการเงินเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดการสภาพคล่องของโลกให้ดีขึ้น สำหรับการ จัดสรรและเพิกถอนสิทธิพิเศษถอนเงินนั้นกองทุนการเงินควรจะใช้หลักเกณฑ์เดิม แต่ควรหาวิธีเพื่อปรับปรุงการประเมินความต้องการสภาพคล่องของโลก และควรจะพิจารณามาตรการต่าง ๆ ที่จะลดปริมาณเงินสำรองสกุลต่าง ๆ ซึ่งทางการถืออยู่เป็นจำนวนมากเกินไป รวมถึงการพิจารณาเพื่อให้มีการใช้สิทธิพิเศษถอนเงินเพื่อรับแลกเงินสำรองสกุลต่าง ๆ นอกจากนี้ควรจะศึกษาถึงบทบาทที่เหมาะสมของทองคำในระบบการเงินที่ปฏิรูปแล้ว

5. มูลค่าของสิทธิพิเศษถอนเงิน การกำหนดมูลค่าของสิทธิพิเศษถอนเงินในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ ควรจะให้มีความมั่นคงและควรกำหนดโดยเทียบกับเงินตราสำคัญ 16 สกุล ซึ่งมีสัดส่วนในการค้าของโลกเกินกว่าร้อยละ 1 โดยถ่วงน้ำหนักตามสัดส่วนของการค้า วิธีการนี้เป็นวิธีที่กองทุนการเงินยอมรับและใช้กันอยู่ในขณะนี้ อัตราดอกเบี้ยของสิทธิพิเศษถอนเงินก็ได้กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะเพื่อให้สอดคล้องกับอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด

6. ผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนา กองทุนการเงินได้ตระหนักถึงปัญหายุ่งยากที่ประเทศกำลังพัฒนากำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ และยอมรับว่ามีความจำเป็นที่จะต้องหาทางช่วยเหลือโดยรวดเร็ว ประเทศที่พัฒนาแล้วและสถาบันการเงินอื่น ๆ ควรจะเพิ่มการให้เงินช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาที่กำลังมีปัญหาดุลการชำระเงิน และควรให้สิทธิพิเศษบางประการกับประเทศเหล่านี้ นอกจากนี้กองทุนการเงินจะได้พิจารณาจัดให้มีการกู้เงินเพิ่มเติมสำหรับประเทศกำลังพัฒนาเพื่อชดเชยการขาดดุลการชำระเงินในระยะยาว สำหรับเรื่อง

การเชื่อมโยงสิทธิพิเศษถอนเงินกับการพัฒนานั้น คณะกรรมการฯ ยังไม่ได้มีมติเกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงได้เสนอให้คณะกรรมการชั่วคราวพิจารณาอีกครั้งหนึ่งเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและหาวิธีที่จะนำมาใช้

7. คณะกรรมการระดับรัฐมนตรีว่าด้วยการโยกย้ายทรัพยากร กองทุนการเงินได้ร่วมกับธนาคารโลกในการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมในระดับรัฐมนตรี เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการโยกย้ายทรัพยากรไปยังประเทศกำลังพัฒนา และเสนอมาตรการเพื่อให้บรรลุถึงข้อยุติเกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะกรรมการร่วมระดับรัฐมนตรีนี้ควรจะให้ความสนใจอย่างเร่งด่วนกับปัญหาของประเทศกำลังพัฒนาซึ่งถูกระทบกระเทือนจากภาวะการณ์ในปัจจุบันมากที่สุด

8. โกวต้า กองทุนการเงินจะพิจารณาเกี่ยวกับการเพิ่มโควต้าของกองทุนการเงินอย่างเร่งด่วนโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์โดยทั่วไปของการปฏิรูประบบการเงิน ระหว่างประเทศ

9. การแก้ไขความตกลงว่าด้วยกองทุนการเงิน กองทุนการเงินจะพิจารณาแก้ไขความตกลงว่าด้วยกองทุนการเงินอย่างรีบด่วน เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินมาตรการในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อมีผลใช้ได้ การแก้ไขความตกลงว่าด้วยกองทุนการเงินนี้จะครอบคลุมถึงเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การจัดตั้งคณะกรรมการผู้ว่าการ (Council of Governors)
2. การยินยอมให้ประเทศสมาชิกลดค่าเงินตราของตนในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ
3. การให้ปฏิญญาว่าด้วยการค้ามีผลใช้บังคับเป็นการถาวร
4. การให้กองทุนเงินมีอำนาจในการจัดตั้งบัญชีเพื่อแลกเปลี่ยนเงินสำรองเป็นสิทธิพิเศษถอนเงิน (SDR Substitution Account)
5. การแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับทองคำ
6. ให้อำนาจกองทุนการเงินเกี่ยวกับการจัดการเชื่อมโยงสิทธิพิเศษถอนเงินกับเงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา ถ้าคณะกรรมการชั่วคราวเห็นควร
7. การแก้ไขกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของบัญชีทั่วไป และกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้สิทธิพิเศษถอนเงิน

ความก้าวหน้าเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศตามข้อเสนอของ คณะกรรมการ

ภายหลังจากที่คณะกรรมการ ฯ ได้เสนอโครงร่างเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศและมาตรการที่ควรจะดำเนินการทันทีต่อสภาผู้ว่าการกองทุนแล้ว คณะกรรมการ ฯ นี้ก็ได้สลายตัวไป และคณะกรรมการชั่วคราวของสภาผู้ว่าการว่าด้วยการปฏิรูประบบการเงิน (Interim Committee) ได้ทำหน้าที่ต่อมา ตามโครงร่างที่คณะกรรมการ ฯ เดิมได้กำหนดไว้

คณะกรรมการชั่วคราวได้ประชุมกันแล้ว 4 ครั้ง ครั้งแรกประชุมเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2517 ครั้งที่ 2 ในระหว่างวันที่ 15 — 16 มกราคม 2518 ครั้งที่ 3 ในระหว่างวันที่ 10 — 11 มิถุนายน 2518 และครั้งที่ 4 ในวันที่ 31 สิงหาคม 2518 การประชุมครั้งต่อไปกำหนดในวันที่ 8 — 9 มกราคม 2519

การปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศที่ได้ดำเนินการในภายหลังการจัดตั้งคณะกรรมการชั่วคราวในปลายปี 2517 ได้เป็นไปอย่างล่าช้า เพราะปัจจัยต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

1) ระบบการเงินระหว่างประเทศที่กำลังใช้อยู่ในขณะนี้ยังคงทำงานอยู่อย่างได้ผลพอสมควร การหาระบบใหม่มาแทนจึงสามารถค่อยๆ กระทำได้ นอกจากนั้น ภาวะเศรษฐกิจของโลกยังมีความไม่แน่นอนอยู่มาก ประเทศต่างๆ จึงยังไม่เต็มใจที่จะพิจารณาและผูกพันตนเองกับแผนการในระยะยาว

2) ประเทศสำคัญกำลังประสบปัญหาเศรษฐกิจอย่างรุนแรงโดยทั่วกันในขณะนี้ทั้งปัญหาเงินเพื่อ ปัญหาเศรษฐกิจซบเซา และปัญหาคนว่างงาน จึงหมกมุ่นอยู่กับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ มากกว่าที่จะให้ความสนใจต่อปัญหาระหว่างประเทศ

3) เกิดการขัดแย้งกันระหว่างประเทศอุตสาหกรรมสำคัญ โดยเฉพาะระหว่างสหรัฐ ฯ และฝรั่งเศส ซึ่งต่างก็ยึดถือประโยชน์และแนวความคิดของตนเป็นสำคัญ นอกจากนั้น สหรัฐ ฯ ซึ่งมีปริมาณการค้าและธุรกิจระหว่างประเทศเมื่อเทียบกับรายได้

ประชาชนในระดับค่อนข้างต่ำ และได้รับผลกระทบกระเทือนจากปัญหาในระบบการเงินระหว่างประเทศไม่มากนัก ยังไม่ต้องการเร่งหาทางปรับปรุงระบบการเงินระหว่างประเทศ จนกว่าจะสามารถชักจูงให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปอย่างสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน

เรื่องสำคัญที่คณะกรรมการชั่วคราวกำลังพิจารณาและเป็นปัญหาขัดแย้งกันระหว่างประเทศสำคัญ ๆ มีดังนี้คือ

1) **ทองคำ** การปรึกษาหารือเกี่ยวกับบทบาทของทองคำเท่าที่ผ่านมาทำให้เป็นที่ตกลงกันในหลักการสำคัญว่า

- ก) ให้หาทางส่งเสริมบทบาทของสิทธิพิเศษถอนเงินในฐานะที่จะเป็นสินทรัพย์หลักของระบบการเงินระหว่างประเทศ และลดบทบาทของทองคำลง
- ข) ควรยกเลิกราคาทองคำของทางการ
- ค) ให้ยกเลิกการใช้ทองคำชำระค่าภาระต่างๆ ในกองทุนการเงิน

สำหรับทองคำที่อยู่ในมือกองทุนการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากประเทศสมาชิกในรูปการชำระค่าบำรุง และมีจำนวน 150 ล้านออนซ์ มูลค่า 6.3 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ตามราคาของทางการ หรือประมาณ 25 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ตามราคาตลาดในขณะนั้นนั้น ฝรั่งเศสถือว่าเป็นของประเทศสมาชิก จึงต้องการให้กองทุนการเงินขายคืนให้แก่ประเทศสมาชิกทั้งหมดในราคาทางการ ตามสัดส่วนของโควตาของแต่ละประเทศในกองทุนการเงิน การกระทำดังกล่าวนี้จะทำให้สามารถถอนทองคำออกจากระบบการเงินระหว่างประเทศได้ในทันทีและโดยสิ้นเชิง อิตาลี เม็กซิโก และอิหร่านสนับสนุนฝรั่งเศสในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ ต้องการให้ใช้เวลาในการจัดการกับปัญหาทองคำ จึงได้เสนอให้นำทองคำของกองทุนการเงินออกทยอยขายในตลาดที่ละน้อยในราคาตลาด และนำผลกำไรที่เกิดจากส่วนต่างระหว่างราคาของทางการและราคาตลาด ไปใช้ช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา สหรัฐฯ และประเทศสมาชิกอื่น ส่วนมากถือว่าทองคำที่กองทุนการเงินถืออยู่เป็นของกองทุนการเงิน

เอง จึงไม่ควรคืนให้แก่ประเทศสมาชิก อย่างไรก็ตาม ต่อมาฝรั่งเศสเสนอเพิ่มเติมเพื่อชักจูงให้ประเทศอื่น ๆ สนับสนุนตนว่า สำหรับทองคำที่คืนให้แก่ประเทศสมาชิคนั้น ผลกำไรที่ประเทศพัฒนาและประเทศผู้ผลิตน้ำมันได้รับควรนำไปใช้ช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาด้วย ในอัตราส่วนที่จะตกลงกัน

เพื่อหาทางประนีประนอมให้มีการตกลงกันในเรื่องนี้ กรรมการจัดการกองทุนการเงินได้เสนอให้นำหนึ่งในหกของทองคำที่กองทุนการเงินถืออยู่ ออกขายในตลาดตามราคาตลาดในระยะ 4 — 5 ปีข้างหน้า ผลกำไรส่วนหนึ่งให้ใช้ในการจัดตั้ง Trust Fund ขึ้นในกองทุนการเงิน สำหรับช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาที่มีรายได้ต่อหัวในระดับต่ำในการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินของตนในระยะยาว และอีกส่วนหนึ่งซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับอัตราส่วนของโควตาของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมดให้มอบให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาโดยตรงตามสัดส่วนของโควตาของแต่ละประเทศ ส่วนอีกหนึ่งในหกของทองคำในมือกองทุนการเงิน ให้นำออกขายคืนให้ประเทศสมาชิกทุกประเทศ ตามสัดส่วนของโควตาของตนตามราคาทางการ

ถึงแม้ประเทศต่าง ๆ ส่วนมากรวมทั้งประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์มากเป็นพิเศษในเรื่องนี้ จะมีความเห็นคล้อยตามข้อเสนอของกรรมการจัดการกองทุนการเงิน แต่ฝรั่งเศสก็ยังไม่เห็นชอบด้วย อย่างไรก็ตาม ในที่สุดได้มีการตกลงกันรับข้อเสนอของกรรมการจัดการกองทุนการเงินในหลักการ สำหรับอัตราส่วนของทองคำที่จะนำออกขายและคืนให้ประเทศสมาชิกกองทุนการเงินนั้นยังไม่ระบุไว้แน่นอน ทั้งนี้ เพื่อให้มีช่องทางในการเจรจากับฝรั่งเศสต่อไป สำหรับทองคำส่วนที่จะเหลืออยู่ในมือกองทุนการเงินนั้น ได้มีการตกลงกันว่าจะนำมาพิจารณาอีกในอนาคตในโอกาสที่เหมาะสม เพื่อมิให้ปัญหาขัดแย้งในเรื่องนี้ขัดขวางการดำเนินงานในด้านอื่น ๆ ของกองทุนการเงิน โดยเฉพาะการเพิ่มโควตาทั่วไปครั้งที่ 6 โดยจะแก้ไขความตกลงว่าด้วยกองทุนการเงินเพื่อเปิดช่องให้กองทุนการเงินดำเนินการดังต่อไปนี้ได้ หากได้รับความเห็นชอบจากประเทศสมาชิกโดยคะแนนเสียงข้างมากร้อยละ 85 ของคะแนนเสียงทั้งหมด

- 1) ขายทองคำในตลาด
- 2) ขายทองคำให้ประเทศสมาชิกหรือชำระหนี้ให้ประเทศสมาชิกด้วยทองคำ
- 3) ซื้อทองคำจากประเทศสมาชิกหรือรับชำระหนี้จากประเทศสมาชิกด้วยทองคำ
- 4) ซื้อและขายทองคำในตลาดในนามของประเทศสมาชิก
- 5) ขายทองคำทั้งหมดหรือบางส่วนให้แก่สมาชิกในราคาของทางการปัจจุบัน
- 6) ขายทองคำให้แก่ประเทศสมาชิกตามราคาตลาดหรือแก่สถาบันระหว่างประเทศ

การกำหนดคะแนนเสียงข้างมากไว้ค่อนข้างสูง จะป้องกันมิให้ประเทศสมาชิกบังคับให้กองทุนการเงินนำทองคำออกคืนให้ประเทศสมาชิกหรือไปใช้ในการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาได้โดยง่ายในภายหลัง การที่กองทุนการเงินยังมีทองคำอยู่ในมือจะเป็นประโยชน์ในการช่วยให้กองทุนการเงินกู้เงินจากประเทศต่าง ๆ มาใช้ได้โดยสะดวกเมื่อจำเป็น

สำหรับทองคำที่ประเทศสมาชิกถือไว้เป็นทองคำสำรองระหว่างประเทศนั้น ได้มีการตกลงกันให้ประเทศสมาชิกทำความตกลงกันเองนอกบทบัญญัติความตกลงของกองทุนการเงิน ทั้งนี้ โดยยังให้กองทุนการเงินเป็นผู้สอดส่องดูแล ร่วมกับธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (BIS) ในการซื้อขายทองคำระหว่างทางการด้วยกันและการซื้อขายกับตลาด จะให้กระทำโดยหลีกเลี่ยงการตั้งราคาทองคำของทางการขึ้นใหม่ และให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องปริมาณทองคำในมือของทางการ กล่าวคือ ประเทศอุตสาหกรรมตกลงที่จะไม่ให้ปริมาณทองคำสุทธิในมือของทางการของประเทศอุตสาหกรรมและกองทุนการเงินเพิ่มขึ้น ประเทศสมาชิกบางประเทศมีความเห็นว่า ควรจะมีการร่วมมือกันในการลดบทบาทของเงินตราสกุลต่างๆ ที่ใช้เป็นเงินสำรองในระบบการเงินระหว่างประเทศลงด้วยในขณะนี้ กองทุนการเงินกำลังพิจารณาหลักการเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่ พร้อมทั้งเรื่องการจัดตั้ง Gold Substitution Account ในกองทุนการเงิน เพื่อให้ประเทศสมาชิกสามารถนำทองคำสำรองของตนไปแลกเปลี่ยนเป็นสิทธิพิเศษถอนเงินได้

2. อัตราแลกเปลี่ยน ในขณะนั้นทบทวนญัตติเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนของระบบ Bretton Woods มิได้มีผลใช้บังคับโดยปริยาย เพราะมีการลอยอัตราแลกเปลี่ยนกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในบรรดาประเทศสำคัญ ปัญหาก็มีอยู่ว่าจะกำหนดระบบอัตราแลกเปลี่ยนอย่างไรในอนาคตอันใกล้ โดยเฉพาะเมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกได้กลับคืนสู่เสถียรภาพอีกครั้งหนึ่งแล้ว ความคิดเห็นในเรื่องระบบอัตราแลกเปลี่ยนในขณะนี้แตกแยกออกเป็น 3 ฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายฝรั่งเศสซึ่งยังคงต้องการให้อ่อนกลับไปใช้ทองคำอีกในภายหลังในราคาทางการที่สูงขึ้น ประสงค์ให้เริ่มนำระบบที่มีค่าเสมอภาคที่มีเสถียรภาพแต่เปลี่ยนแปลงได้ (stable but adjustable par value) และมีบทบัญญัติอนุญาตให้อัตราแลกเปลี่ยนลอยได้เฉพาะในสถานการณ์ที่กำหนดไว้และภายใต้การควบคุมดูแลของกองทุนการเงิน กลับมาใช้โดยทันทีที่ความตกลงว่าด้วยกองทุนการเงินที่แก้ไขใหม่มีผลใช้บังคับแล้ว ส่วนฝ่ายสหรัฐ ฯ ซึ่งยังคงต้องการให้ดอลลาร์ สรอ. เป็นเงินสกุลหลักของระบบ เสนอให้ประเทศต่าง ๆ มีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการเลือกใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยน กล่าวคือ ไม่ต้องการให้ระบุเรื่องค่าเสมอภาคไว้ในความตกลง เพียงแต่กำหนดให้สมาชิกเลือกใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่เห็นว่าเหมาะสม และเป็นไปตามหลักการที่กองทุนการเงินกำหนดขึ้น ทางฝ่ายกองทุนการเงินได้พยายามประนีประนอมโดยเสนอให้กำหนดว่า ให้กองทุนการเงินประกาศให้สมาชิกหันกลับไปใช้อัตราเสมอภาคเมื่อสถานการณ์อำนวยให้กระทำได้ ประเทศใดที่ยังไม่พร้อมจะใช้วิธีนี้ให้อัตราแลกเปลี่ยนลอยต่อไปหรือจะใช้อัตรากลาง¹ ก็ได้

ในขณะนั้น มีข่าวว่าความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องนี้ได้ยุติลงแล้ว เพราะประเทศสำคัญ 6 ประเทศได้ร่วมกันเจรจาเรื่องนี้ในการประชุมสุดยอดที่ปารีส ในวันที่ 15—17 พฤศจิกายน 2518 อย่างไรก็ตาม ยังมิได้มีการเปิดเผยในรายละเอียดจนบัดนี้ว่าผลของการตกลงเป็นอย่างใด ประเทศต่าง ๆ ส่วนมากมีความเห็นว่า ประเทศสมาชิกควรจะต้องมีพันธะที่จะร่วมมือกับกองทุนการเงินและกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้มีอัตราแลกเปลี่ยน

¹ เป็นอัตราที่ทำหน้าที่แทนอัตราเสมอภาคในระยะที่ยังไม่สามารถกำหนดอัตราเสมอภาคได้ อัตรากลางจึงมีลักษณะคล้ายอัตราเสมอภาค แต่เป็นการกำหนดค่าของเงินตราสกุลหนึ่งกับเงินตราอีกสกุลหนึ่ง ซึ่งตามปกติใช้เป็นเงินตราแทรกแซงภายในประเทศนั้น (แทนที่จะกำหนดเทียบกับทองคำหรือสิทธิพิเศษถอนเงิน) การเปลี่ยนอัตรากลางจะทำให้สะดวกกว่าการเปลี่ยนอัตราเสมอภาค

เปลี่ยนที่มั่นคง และรักษาไว้ซึ่งความตกลงเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นระเบียบ ตลอดจนดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนที่จะช่วยให้มีการปรับดุลการชำระเงิน ประเทศสมาชิกส่วนมากยังคงเห็นว่า ระบบอัตราแลกเปลี่ยนในอนาคตควรเป็นระบบที่มีค่าเสมอภาคที่มีเสถียรภาพแต่เปลี่ยนแปลงได้ (*Stable but adjustable par value*) และมีบทบัญญัติให้ลอยอัตราแลกเปลี่ยนได้ภายในสถานการณ์ที่กำหนดไว้และภายใต้การควบคุมดูแลของกองทุนการเงิน ซึ่งคล้ายกับข้อเสนอของฝรั่งเศส แต่ก็ยังมีโต้ตกลงกันว่าจะให้เริ่มใช้ระบบนี้เมื่อใด อนึ่ง ประเทศกำลังพัฒนามีความเห็นว่า แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการลอยตัว (*Guidelines for Floating*) ซึ่งกำหนดโดยกองทุนการเงินไม่ควรให้มีผลใช้บังคับแก่ประเทศกำลังพัฒนาเพราะการลอยอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศกำลังพัฒนามีผลน้อยต่อระบบการเงินระหว่างประเทศ อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า แนวทางความคิดของประเทศต่างๆ เกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนได้เปลี่ยนแปลงไปมากในขณะนี้ เพราะประเทศต่างๆ มองเห็นประโยชน์ของการลอยอัตราแลกเปลี่ยนมากขึ้น และเต็มใจที่จะลอยอัตราแลกเปลี่ยนเมื่อจำเป็น สำหรับสหรัฐฯ ซึ่งเคยมีความยึดมั่นอยู่กับระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ได้เปลี่ยนแนวความคิดมาให้ความสนับสนุนระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบที่ยืดหยุ่นมากขึ้น คือต้องการปล่อยให้แต่ละประเทศตัดสินใจเอาว่าจะใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยหรือแบบคงที่ สำหรับประเทศกำลังพัฒนานั้น ก็ได้เปลี่ยนแนวความคิดไปมากเช่นเดียวกัน และส่วนใหญ่เห็นว่าการลอยอัตราแลกเปลี่ยนสามารถช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจระหว่างประเทศของประเทศเล็กๆ ได้มาก โดยเฉพาะหากมีปัญหาเศรษฐกิจระหว่างประเทศดังเช่นที่เป็นอยู่ในระยะนี้

เรื่องทองคำและระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่กำลังได้รับการพิจารณาอยู่ในขณะนี้ เป็นเรื่องรีบด่วนซึ่งจำเป็นต้องกระทำในขณะนี้ และจะเป็นก้าวแรกที่จะปูพื้นฐานไปสู่การพิจารณาเรื่องอื่นๆ ที่จะมีส่วนในการกำหนดเค้าโครงในระยะยาวของระบบการเงินระหว่างประเทศในอนาคต อย่างไรก็ตาม หากการเจรจาตกลงเรื่องทองคำและระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสร็จสิ้นไปด้วยดี ก็จะมีปัญหาว่า การดำเนินงาน

ขั้นต่อไปจะเริ่มต้นและยุติลงเมื่อใด เป็นที่คาดหมายกันว่า หากภาวะเศรษฐกิจของโลกยังมีความไม่แน่นอนอยู่มากดังเช่นในขณะนี้ และอย่างน้อยในระยะ 2 – 3 ปี ข้างหน้าเมื่อภาวะเงินเฟ้อ และปัญหาการคาน้ำมันยังไม่ปรับตัวเองเข้าสู่ภาวะปกติ การดำเนินงานที่มีผลระยะยาวคงจะยังไม่สามารถกระทำได้ เมื่อคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในเศรษฐกิจของโลก โดยเฉพาะทางด้านโครงสร้าง คาดว่าระบบการเงินระหว่างประเทศที่ปฏิรูปใหม่คงจะมีความเหมาะสมสำหรับในระยะเวลาเพียง 20 – 30 ปีเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจคงจะบังคับให้ต้องมีการปรับปรุงระบบการเงินระหว่างประเทศอีกในอนาคต

ผลต่อประเทศไทยของปัญหาทางการเงินระหว่างประเทศ

ในฐานะที่เป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจแบบเปิด มีการค้าขายและติดต่อกับต่างประเทศอย่างกว้างขวาง และปริมาณสินค้าและบริการที่ค้าขายกับต่างประเทศมีอัตราส่วนสูงเมื่อเทียบกับมวลรวมผลิตภัณฑ์ประชาชาติ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจในต่างประเทศจึงมีผลกระทบกระเทือนโดยตรงต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ ความวุ่นวายในตลาดเงินตราต่างประเทศของโลก และการปรับค่าของเงินตราสกุลสำคัญต่าง ๆ นอกจากจะมีผลทำให้มูลค่าของเงินสำรองระหว่างประเทศของประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ยังทำให้ฐานะการค้าขายของประเทศไทยถูกกระทบกระเทือนไปด้วย เพราะทำให้ราคาซื้อขายของสินค้าเข้าและสินค้าออกของประเทศไทยเปลี่ยนแปลง และเพื่อแก้ปัญหาเช่นนี้ ในบางครั้งทางการจึงต้องเพิ่มค่าหรือลดค่าเพื่อเป็นการชดเชย นอกจากนี้ ในขณะที่ภาวะเศรษฐกิจของโลกขยายตัวในอัตราสูง โดยเฉพาะในระยะที่มีเงินเฟ้อโดยทั่วไป ระดับราคาสินค้าที่ค้าขายกันระหว่างประเทศมักจะมีแนวโน้มสูงขึ้น เพราะตลาดโลกมีความต้องการมากด้วยเหตุนี้สินค้าเข้าของประเทศไทยจึงมีราคาสูงขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน สินค้าที่ประเทศไทยส่งออกไปขายในตลาดโลกก็มักจะได้ราคาสูงขึ้นด้วยทำให้การส่งออกมีมาก จนเกิดการขาดแคลนสินค้าบางประเภทขึ้นภายในประเทศ ระดับราคาของสินค้าเหล่านี้จึงเชยิบสูงขึ้น

ภายในตลาดในประเทศด้วย รายได้ของประชาชนที่เพิ่มขึ้นจากการส่งออกและระดับราคาที่สูงขึ้นนั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ภาวะเงินเฟ้อเกิดขึ้นในประเทศไทย ปัญหาเรื่องน้ำมันที่เกิดขึ้นในปลายปี 2516 ได้ช่วยซ้ำเติมให้ภาวะเงินเฟ้อทั่วโลกมีความรุนแรงยิ่งขึ้นและทำให้อนาคตของระบบการเงินระหว่างประเทศไม่ใคร่แน่นอน

ในระยะปี 2516 — 17 ที่ผ่านมานี้ ได้เกิดภาวะทั้งสองประการดังกล่าวแล้วขึ้นพร้อมกันในโลก กล่าวคือ ได้เกิดภาวะเงินเฟ้อทั่วไปขึ้นในโลก และเหตุการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความวุ่นวายในระบบการเงินระหว่างประเทศอย่างไม่หยุดหย่อน ด้วยเหตุนี้ผลกระทบกระเทือนที่ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยได้รับจึงมีมากขึ้นเป็นทวีคูณ ในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ไม่มีประเทศใดสามารถหลีกเลี่ยงจากผลกระทบกระเทือนที่เกิดขึ้นได้ ภาวะเงินเฟ้อจึงได้ลุกลามไปทั่วโลก แต่อย่างไรก็ตามประเทศที่เป็นผู้ผลิตสินค้าที่จำเป็นได้เองโดยเฉพาะอาหาร ดังเช่นประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบกระเทือนน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ เพราะสามารถหาทางป้องกันมิให้ระดับราคาสินค้าจำเป็นดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นเท่ากับราคาในตลาดโลกได้ เช่น ด้วยการใช้โควตาส่งออกและเก็บภาษีส่งออก เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าภาวะเงินเฟ้อในประเทศไทยจึงมิได้รุนแรงนักถ้าเทียบกับภัยในประเทศอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ตราบใดที่ภาวะเงินเฟ้อทั่วโลกยังมีความรุนแรงอยู่และยังไม่หมดสิ้นไป ประเทศไทยจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบกระเทือนภาวะเงินเฟ้อได้เลย

เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวงการเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศ ทำให้ทางการของประเทศไทยต้องดำเนินมาตรการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. นโยบายเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยน

วิกฤตการณ์เกี่ยวกับดอลลาร์ สรอ. ที่เกิดขึ้นในปี 2514 ทำให้สหรัฐอเมริกาประกาศงดการรับแลกดอลลาร์ สรอ. เป็นทองคำในเดือนสิงหาคม 2514 และประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ อาทิ สวิส เบลเยียม ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร ได้ปล่อยให้ค่าของเงินตราของตนลอยตัว ในระยะนี้ประเทศไทยยังคงตรึงค่าของบาทไว้กับดอลลาร์ สรอ. โดยปล่อยให้

อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวเมื่อเทียบกับเงินสกุลอื่น ๆ การค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่อยู่ในเขตเงินสกุลอื่น ๆ จึงต้องประสบปัญหายุ่งยาก โดยเฉพาะประเทศไทยมีการค้ากับญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก ถึงแม้จะมีการซื้อขายเงินล่วงหน้าก็ตาม ค่าใช้จ่ายก็เพิ่มขึ้น และการซื้อขายเงินล่วงหน้าบางครั้งก็ประสบปัญหายุ่งยาก เนื่องจากตลาดปริวรรตเงินตราของไทยยังไม่สมบูรณ์นัก นอกจากนั้นประเทศไทยยังต้องประสบปัญหาเช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ด้วย คือ

(1) มาตรการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินและธุรกรรมเกี่ยวกับเงินทุนซึ่งประเทศยุโรปและญี่ปุ่นเริ่มนำออกใช้เพื่อป้องกันการไหลเข้าของเงินทุน ทำให้เกิดความยุ่งยากในการซื้อขายเงินล่วงหน้า การกู้ยืมเงินเพื่อการส่งออกและนำเข้า การกำหนดราคาสินค้าและการวางแผนนโยบายการค้า นอกจากนั้นโครงการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาจได้รับความกระทบกระเทือน

(2) ราคาผลิตผลเกษตรกรรมเริ่มมีแนวโน้มต่ำลงในกรณีที่กำหนดราคาเป็นเงินสกุลอื่นนอกจากดอลลาร์ สรอ. ทั้งปริมาณการค้าก็เริ่มลดลง ทำให้อาจเป็นผลกระทบกระเทือนรายได้ของเกษตรกร

(3) ความไม่แน่นอนของการกำหนดค่าของเงินสำรองอาจก่อให้เกิดปัญหาในการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ

(4) แม้ภาษีเสริมที่สหรัฐอเมริกานำมาใช้เพื่อลดจำนวนนำเข้าจะไม่กระทบกระเทือนสินค้าเข้าที่ได้รับยกเว้นภาษีศุลกากร และสินค้าที่นำเข้าภายใต้โควต้าของสหรัฐอเมริกา เช่น ผ้าฝ้าย น้ำตาล แต่ผลิตภัณฑ์ประเภทอุตสาหกรรมที่มีการไหลตัวเร็วต่อการเคลื่อนไหวของราคาก็อาจถูกกระทบกระเทือนได้

ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องมีการนำมาซึ่งเสถียรภาพของระบบการเงินระหว่างประเทศโดยเร็วที่สุด และได้สนับสนุนให้สถาบันการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ IMF และ GATT มีบทบาทที่

เข้มแข็งยิ่งขึ้น และเห็นว่าควรมีการปรับค่าของเงินสกุลต่างๆ (realignment of currencies) โดยปรับจากอัตราในตลาดแลกเปลี่ยน เพื่อนำระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่มีเสถียรภาพกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง และเมื่อมีการกำหนดค่าเสมอภาคขึ้นใหม่แล้ว ควรกำหนดช่วงการเปลี่ยนแปลงขึ้นลง (margin) ให้กว้างกว่าร้อยละ 1 และสหรัฐฯ ควรยกเลิกการใช้ภาษีเสริมโดยเร็วด้วย

เมื่อมีการปรับค่าของเงินตราทั่วโลกขึ้นในวันที่ 18 ธันวาคม 2514 ดอลลาร์ สรอ. ลดค่าลงร้อยละ 7.89 ส่วนเงินสกุลอื่นๆ บ้างก็เพิ่มค่า เช่น เยนญี่ปุ่น มาร์คเยอรมนี บ้างก็ลดค่าตามดอลลาร์หรือมากหรือน้อยกว่าดอลลาร์ เช่น เกรซ ออฟริกาใต้ อิตาลี และ บ้างก็คงไว้ซึ่งค่าเดิม เช่น ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร และได้มีการอนุญาตให้ใช้ช่วงผันผวนขึ้นลงร้อยละ $2\frac{1}{4}$ แทนที่กำหนดไว้เดิมร้อยละ 1 ทางกรมของไทยได้ตัดสินใจลดค่าเงินบาทตามดอลลาร์ สรอ. ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและการชำระเงินเป็นสำคัญ เพราะประเทศไทยได้ขาดดุลการค้าเงินติดต่อกันมาเป็นระยะเวลา 3 ปีและดุลการค้าก็ขาดดุลมากถึง 12,258 ล้านบาท ในปี 2513 รายรับจากการใช้จ่ายทางทหารของรัฐบาลสหรัฐฯ ในไทยก็มีแนวโน้มที่จะลดลงมาก จึงเป็นที่หวังว่าการลดค่าเงินจะช่วยเสริมการส่งออกของประเทศได้มากขึ้น การลดค่าของบาทครั้งนี้มีผลทำให้ค่าเสมอภาคของไทยเปลี่ยนจาก 1 บาท ต่อทองคำบริสุทธิ์ 0.0427245 กรัม มาเป็น 1 บาท ต่อทองคำบริสุทธิ์ 0.0393516 กรัม

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ 2516 สหรัฐอเมริกาได้ประกาศลดค่าดอลลาร์ สรอ. ลงอีกร้อยละ 10 และประเทศไทยก็ได้ตัดสินใจลดค่าเงินบาทตามดอลลาร์ อีก ความมุ่งหมายสำคัญของนโยบายทางการในครั้งนี้คือเพื่อพยุงรายได้ของผู้ส่งออกและผู้ผลิตภายในประเทศ และเพื่อช่วยรักษฐานะการแข่งขันในด้านการส่งออกของประเทศในระยะยาว นอกจากนี้ ทางกรมยังได้พิจารณาแล้วเห็นว่าแม้ฐานะดุลการชำระเงินในปี 2515 จะดีขึ้นมากคือ เปลี่ยนจากการขาดดุลเป็นเกินดุลเกือบ 4,000 ล้านบาทก็ตาม แต่ที่ดัชนีมากนั้นส่วนใหญ่เนื่องมาจากเหตุการณ์พิเศษบางอย่าง

ซึ่งไม่อาจหวังได้ว่าจะคงมีอยู่ต่อไปในระยะข้างหน้า กล่าวคือ ปริมาณและราคาส่งออกในปี 2515 สูงเป็นพิเศษ และการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายทางการทหารของสหรัฐอเมริกา ค่าเสมอภาคของบาทจึงเปลี่ยนเป็น 1 บาท ต่อทองคำบริสุทธิ์ 0.0354164 กรัม

การดำเนินมาตรการดังกล่าวมีผลทำให้ค่าของเงินบาทลดลง เมื่อเทียบกับเงินตราสกุลต่าง ๆ ที่ดำรงค่าคงที่หรือเงินตราสกุลที่เพิ่มค่า สินค้าเข้าของประเทศไทยจากประเทศซึ่งเป็นเจ้าของเงินตราสกุลต่าง ๆ ดังกล่าวจึงมีราคาสูงขึ้น ในขณะเดียวกันสินค้าขาออกของประเทศไทย ไปยังประเทศดังกล่าวมีราคาถูกลง จึงขายได้มากขึ้น ทำให้รายได้ของประชาชนดีขึ้น แต่การส่งออกทำให้เกิดการขาดแคลน ระดับราคาภายในประเทศจึงเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าความวุ่นวายในระบบการเงิน ระหว่างประเทศได้ช่วยกระจายภาวะเงินเฟ้อในต่างประเทศมายังประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ต่อมาเมื่อดอลลาร์ สรอ. มีแนวโน้มตกต่ำลงในตลาดต่างประเทศ ในระยะกลางปี 2516 รัฐบาลไทยได้เพิ่มค่าของเงินบาทขึ้นร้อยละ 4 เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2516 เพื่อมิให้ค่าของเงินบาทตกต่ำตามดอลลาร์ สรอ. มากเกินไป และเพื่อนำค่าของเงินบาทเมื่อเทียบกับราคาสินค้าออกและเข้า ให้ขึ้นมาอยู่ในระดับที่เท่ากับระดับเดิมเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2516 หลังจากการเงินบาทลดตามดอลลาร์ สรอ. ค่าเสมอภาคของบาทเทียบกับทองคำได้เปลี่ยนเป็น 1 บาท ต่อทองคำบริสุทธิ์ 0.0368331 กรัม การเพิ่มค่าเงินบาทร้อยละ 4 ดังกล่าว ช่วยบรรเทาการลุลามของภาวะเงินเฟ้อในต่างประเทศได้บ้าง เพราะมีผลทำให้สินค้าขาเข้ามีราคาลดลงเล็กน้อย

นอกจากการเปลี่ยนแปลงค่าเสมอภาคของเงินบาทดังกล่าวแล้ว ทางของไทยยังได้ปรับนโยบายเกี่ยวกับช่วงผันผวน และการแทรกแซงในตลาดเงินตราต่างประเทศในกรุงเทพฯ เพื่อให้ทางการมีความยืดหยุ่นยิ่งขึ้นในการตอบรับภาวะเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดหย่อนในวงการเงินระหว่างประเทศ รัฐบาลได้ขยายช่วงผันผวนจากร้อยละ 1 ของอัตราแลกเปลี่ยนเสมอภาคมาเป็นร้อยละ $2\frac{1}{4}$ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2516 ทั้งนี้เพื่อให้

ทางการมีฐานะในการสกัดกั้นการโยกย้ายเงินทุนระยะสั้นระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ ได้ดีขึ้น เนื่องจากจะทำให้ค่าใช้จ่ายและความเสี่ยงมีมากขึ้น และให้ทางการมีเสรีภาพในการดำเนินนโยบายทางการเงินมากขึ้น ตามช่วงผันผวนร้อยละ $2\frac{1}{4}$ และอัตราเสมอภาค 1 ดอลลาร์ สรอ. เท่ากับ 20.00 บาท ซึ่งกำหนดเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2516 อัตราแลกเปลี่ยนของดอลลาร์ สรอ. ในกรุงเทพฯ จะผันผวนอยู่ในระหว่าง 19.55 ถึง 20.45 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์ สรอ. และเพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดกรุงเทพฯ ผันผวนได้อย่างเต็มที่เท่าขอบเขตดังกล่าว ทูรกีฯ ระดับอัตราแลกเปลี่ยนได้กำหนดอัตราซื้อและขายดอลลาร์ สรอ. กับธนาคารพาณิชย์ในอัตราซื้อ 19.575 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ สรอ. และอัตราขาย 20.425 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์ สรอ. ต่อมาในเดือนตุลาคม 2516 ทูรกีฯ ระดับอัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มอัตราซื้อเป็น 20.325 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์ สรอ. ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเปลี่ยนแปลงอยู่ในช่วงที่แคบลงมาก คือระหว่าง 20.25 ถึง 20.45 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์ สรอ. ทั้งนี้เพราะทางการเห็นว่าช่วงต่างของอัตราแทรกแซงที่กำหนดไว้เดิมกว้างเกินไป ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนสามารถเคลื่อนไหวได้รวดเร็วมาก อันจะเป็นอันตรายต่อการค้ากับต่างประเทศของประเทศไทย เป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราแทรกแซงที่กำหนดไว้แคบลงและที่ใช้อยู่จนถึงปัจจุบันนั้น กำหนดไว้สูงเกินกว่าที่ควรจะเป็นไปตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะทางการต้องการหาทางส่งเสริมผู้ส่งออกสินค้าออกเพื่อให้สามารถใช้เงินตราต่างประเทศที่ได้จากการขายสินค้าออกไปแลกเปลี่ยนเงินบาทได้มากขึ้น อัตราดังกล่าวนี้ยังทำให้สินค้าเข้าแพงขึ้นเล็กน้อยด้วย

อนึ่ง ในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2518 ทางกรได้เพิ่มอัตราซื้อดอลลาร์ สรอ. ของทูรกีฯ ระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราขึ้นเป็น 20.375 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์ สรอ. อัตราแลกเปลี่ยนของดอลลาร์ สรอ. ในตลาดจึงเปลี่ยนเป็น 20.30 ถึง 20.45 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์ สรอ.

2. การแก้ปัญหาเงินเพื่อ

นับตั้งแต่ต้นปี 2516 จนถึงกลางปี 2517 ภาวะเงินเฟ้อในประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นคือ ระดับราคาผู้บริโภคเพิ่มขึ้นในอัตราถึงร้อยละ 15 และร้อยละ 25 ต่อปีตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะ

(1) ผลผลิตเกษตรกรรมโดยเฉพาะข้าวในปี 2515 ตกต่ำ ในขณะที่จำนวนส่งออกมีมาก

(2) ราคาสินค้านำเข้าเพิ่มสูงขึ้นเพราะภาวะเงินเฟ้อในต่างประเทศ การปรับอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลต่าง ๆ และการขาดแคลนสินค้าทั่วโลก และ

(3) การขยายตัวทางปริมาณเงินในอัตราสูงเพราะการขยายเครดิตในภาคเอกชน

ด้วยเหตุนี้ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2517 ทางการเงินได้ประกาศใช้มาตรการสำคัญต่าง ๆ ดังนี้ เพื่อลดความกดดันของภาวะเงินเฟ้อ

(1) เพิ่มอัตราส่วนเงินสดสำรองของธนาคารพาณิชย์จากร้อยละ 7 เป็น 8

(2) เพิ่มอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานของธนาคารแห่งประเทศไทยจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 11

(3) เพิ่มอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับเงินฝากทุกประเภทของธนาคารพาณิชย์ นอกจากเงินฝากเพื่อเรียกอีกร้อยละ 1

(4) เพิ่มอัตราดอกเบี้ยสูงสุด สำหรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้บางประเภทของธนาคารพาณิชย์อีกร้อยละ 1

อนึ่ง นอกจากมาตรการเหล่านี้แล้วทางการยังได้พิจารณาถึงความเหมาะสมของค่าเงินบาทอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มค่าเงินบาทอาจจะมีผลช่วยบรรเทาภาวะเงินเฟ้อได้บ้าง โดยทางด้านสินค้าเข้าก็จะช่วยให้ราคาสินค้าที่สั่งซื้อจากต่างประเทศมีราคาถูกลง และทางด้านสินค้าออกก็อาจทำให้ปริมาณสินค้าออกลดลง ทำให้ความขาดแคลนสินค้าภายในประเทศซึ่งทำให้มีความกดดันต่อราคาลดลง อย่างไรก็ตามในระยะปลายปี 2516 ถึงต้นปี 2517 นี้ ดอลลาร์ สรอ. ได้ฟื้นตัวขึ้นเป็นลำดับเมื่อเทียบกับเงินสกุลสำคัญอยู่แล้ว ทำให้ค่าของบาทเพิ่มขึ้นโดยปริยายด้วย ประกอบกับเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยในขณะนั้น มิได้เกิดจากค่าที่ไม่เหมาะสมของเงินบาท หากแต่เกิดจาก

ภาวะเงินเฟ้อนั้นมีอยู่ทั่วโลก อันเนื่องมาจากการขาดแคลนสินค้าและวิกฤตการณ์น้ำมัน ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ดังนั้นการขึ้นค่าเงินบาทคงจะไม่สามารถบรรเทาภาวะดังกล่าวได้ นอกจากนั้น การขึ้นค่าเงินบาทยังอาจมีผลเสียต่อประเทศไทยในด้านอื่นๆ อีกด้วย โดยเฉพาะทางด้านดุลการชำระเงินของประเทศซึ่งจะต้องประสบกับปัญหาขาดดุลอยู่แล้วในปี 2517 เนื่องจากการเพิ่มขึ้นอย่างมากมายของราคาน้ำมัน ในด้านการส่งออก การขึ้นค่าเงินจะมีผลทำให้รายได้จากการส่งออกของสินค้าเกษตรกรรมลดลง จะไม่จูงใจให้เกษตรกรขยายการผลิต ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมก็จะประสบปัญหาการแข่งขันในตลาดต่างประเทศมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะนั้นตลาดสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกของไทยกำลังเปลี่ยนเป็นตลาดของผู้ซื้อมากขึ้น นอกจากนั้นการเพิ่มค่าเงินยังจะก่อให้เกิดปัญหาในด้านการกระจายรายได้ ทั้งนี้เพราะจะทำให้รายได้ของภาคเกษตรกรรมลดลง และรายได้จากภาษีอากรของรัฐบาลก็จะลดลงด้วย

3. การแก้ปัญหาการเงินตึงตัว

ภายในเดือนกรกฎาคม 2517 พัฒนาการทางด้านราคาและปริมาณเงินได้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น อัตราขยายตัวของระดับราคาผู้บริโภคลดลงเหลือเพียงร้อยละ 7 ต่อปี ทั้งนี้เพราะราคาสินค้าหลายประเภทยกเว้นอาหาร มีเสถียรภาพมากขึ้น ในบางกรณีมีแนวโน้มที่ลดลง ปริมาณเงินลดลงมาก ส่วนใหญ่เพราะรายได้ของรัฐบาลเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ในระยะนี้ความต้องการเครดิตของธนาคารพาณิชย์ยังคงอยู่ในระดับสูง ภาวะการเงินภายในประเทศจึงตึงตัวมาก นอกจากนั้นการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศจนอยู่ในระดับสูงเป็นประวัติการณ์ ทำให้ธนาคารพาณิชย์และเอกชนไม่สามารถกู้ยืมจากต่างประเทศได้เหมือนแต่ก่อน ภาวะการเงินในประเทศไทยจึงยิ่งตึงตัวมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ดำเนินมาตรการผ่อนคลายภาวะการเงินภายในประเทศ ดังต่อไปนี้

- 1) ลดอัตราส่วนเงินสดสำรองจากร้อยละ 8 เป็นร้อยละ 7 เมื่อวันที่ 6 กันยายน

2) ให้ความช่วยเหลือแก่อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นการชั่วคราว โดยรับช่วงซื้อลด ตั๋วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการนำวัตถุดิบและเคมีภัณฑ์เข้าจากต่างประเทศ ในจำนวนไม่เกิน ร้อยละ 50 ของมูลค่า สำหรับระยะจากต้นเดือนเมษายน 2516 ถึงปลายเดือนมีนาคม 2518 นอกจากนั้นยังได้ขยายอายุของตั๋วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการส่งสิ่งทอออก ซึ่ง ธนาคารรับช่วงซื้อลดจาก 180 วันเป็น 3 ปี เมื่อสิ้นปี 2517 ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้ไปแล้ว 406 ล้านบาท

3) เพื่อลดต้นทุนในการผลิตสินค้าเกษตรกรรม ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือแก่การนำปุ๋ยเข้าจากต่างประเทศเป็นการชั่วคราว ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2517 ถึง 30 เมษายน 2518 โดยจะรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินจำนวนไม่เกินร้อยละ 90 ของมูลค่าปุ๋ยที่นำเข้าจากต่างประเทศ เมื่อสิ้นปี 2517 ธนาคารได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้ไปแล้ว 145 ล้านบาท

ในระยะต้นปี 2518 ภาวะการเงินตึงตัวภายในประเทศได้ผ่อนคลายลง^๕ เนื่องเพราะการใช้จ่ายเงินตามงบประมาณประจำปี 2518 ของรัฐบาล ได้ทวีจำนวนมากขึ้น นอกจากนั้น การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศก็สามารถทำได้มากขึ้นเป็นลำดับ เพราะแนวโน้มของอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศเริ่มลดลง เนื่องจากรัฐบาลของประเทศสำคัญๆ ดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาของตนโดยเฉพาะตั้งแต่กลางปี 2518 เป็นต้นไป.

